

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Zeničko-dobojski kanton
Općina Kakanj

PRIJEDLOG

**Revidirana „Strategija razvoja općine Kakanj 2007-2020.“
sa novim Akcionim planom za period 2018-2020. godine**

Kakanj, juni 2018. godine

SADRŽAJ:

1. Uvod	4
1.1. Akteri u procesu	5
1.2. Metodologija i postupak izrade strategije	5
1.3. Izrada revidirane „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2020.“ sa novim Akcionim planom za period 2018. – 2020. godine	6
2. Geografske karakteristike i topografski profil općine Kakanj	9
3. Klima općine Kakanj	11
4. Stanovništvo i demografija općine Kakanj	13
5. Javna uprava općine Kakanj	15
5.1. Organizacija i struktura javne uprave	15
6. Nevladine organizacije kao partner lokalnoj vlasti	17
7. Prirodna bogatstva općine Kakanj	17
7.1. Mineralna bogatstva	18
7.2. Vodeni resursi	18
7.3. Poljoprivreda	20
7.3.1. Poljoprivredni resursi.....	21
7.3.2. Biljna proizvodnja.....	22
7.3.3. Animalna proizvodnja.....	23
7.3.4. Podrška poljoprivrednoj proizvodnji.....	27
7.4. Šumarstvo	28
8. Saobraćajna i komunalna infrastruktura	30
8.1. Putna infrastruktura	30
8.2. Željeznička infrastruktura	31
8.3. Infrastruktura vodovoda i kanalizacije	31
8.4. Elektroenergetska mreža na području općine Kakanj	32
8.5. Telekomunikacijska infrastruktura	34
8.6. Toplovodna mreža	35
9. Tržište radne snage	35
9.1. Nezaposlenost	35
9.2. Zaposlenost	38
10. Privreda općine Kakanj	40
10.1. Procjena trenutne situacije.....	40
10.2. Privredni subjekti	42
10.3. Poslovno okruženje	44
10.4. Privredni subjekti i finansijske institucije.....	44
10.5. Snabdijevanje vodom, električnom energijom i grijanjem	45
11. Obrazovanje	46
12. Kultura i sport	48
13. Turizam	49
14. Socijalna i zdravstvena zaštita	51
14.1. Socijalna zaštita	51
14.2. Zdravstvena zaštita	53
15. Zaštita okoline	54
15.1. Postojeće stanje u oblasti okoline.....	54
15.2. Kvalitet zraka u općini Kakanj	55
15.3. Kvalitet tla u općini Kakanj	59
15.4. Kvalitet voda u općini Kakanj	62
16. Općina Kakanj u budućnosti	63
16.1. Vizija općine Kakanj	63
16.2. Strateški (razvojni) ciljevi općine Kakanj	63

16.3. Tabelarni pregled: vizija, razvojni ciljevi, operativni ciljevi i razvojne mjere	64
Dodatak 1	73
1. Lista projekata iz Programa kapitalnih investicija.....	73
1.1. Putevi i ceste	73
1.2. Vodovod i kanalizacija	78
1.3. Mostovi	82
1.4. Grijanje i toplifikacija	82
1.5. Javna rasvjeta	83
1.6. Uređenje javnih površina	86
1.7. Zaštita okoliša	87
1.8. Obnova škola i obdaništa	88
1.9. Konstrukcija i rekonstrukcija ostalih javnih objekata	89
1.10. Sportski sadržaji	91
1.11. Obrazovanje	93
1.12. Ostalo	93
2. SWOT matrice i SWOT analize.....	94
2.1. Javna uprava	94
2.2. Ljudski resursi	95
2.3. Privreda	98
2.4. Poljoprivreda	102
2.5. Šumarstvo	103
2.6. Komunalna infrastruktura.....	105
2.6.1. Vodosnabdijevanje.....	107
2.6.2. Kanalizaciona mreža.....	108
2.6.3. Toplovodna mreža.....	108
2.7. Saobraćaj	109
2.8. Obrazovanje	110
2.9. Sport	113
2.10. Kultura	115
2.11. Socijalna zaštita	117
2.12. Zdravstvena zaštita	120
2.13. Zaštita okoline.....	123
3. Zaključna razmatranja	124
Dodatak 2	125
1. Akcioni plan za 2018-2020. godinu.....	126

1. UVOD

Lokalnim vlastima strateško planiranje omogućava sagledavanje budućnosti, generiranje razvojnih projekata i aktiviranje raspoloživih resursa, te uključivanje zainteresiranih strana u sveopći razvoj lokalne zajednice.

Strateško planiranje je kontinuiran i dinamičan proces putem kojeg bi se trebale preduprijeti opasnosti od bilo kakvih iznenađenja, smanjiti rizici, maksimalno iskoristiti raspoložive podobnosti i eliminirati nedostaci koji koče razvoj. Strateškim planiranjem razvoja općine omogućava se povoljniji ambijent za razvoj privrede i stvara se sigurnije područje za investicije što privlači domaće i strane investitore, te povećava ulaganja u privredu.

Strategija je instrument upravljanja organizacijom, odnosno zajednicom, posebno važan u vremenu brzih promjena, oskudnih resursa i nepovoljnih stanja kakvo je u Bosni i Hercegovini u posljednjim decenijama. Gradovi nisu nikad statični, nikad potpuni, nikad mirni. Širom svijeta gradovi u raznim dijelovima prolaze kroz transformaciju koja ih čini još sličnijim u njihovim prostornim strukturama.

Lokalni identitet postao je visokoprodajni proizvod, a prisutni su zahtjevi i za regionalnim identitetom. Samo dobro smišljen, planiran, organiziran, energičan i efektivan proces upravljanja raspoloživim resursima uz maksimalno angažiranje svih zainteresiranih učesnika organiziranih u neku vrstu društveno–privredne koalicije može dovesti do bržeg privrednog razvoja i poboljšanja sveopće situacije.

Uz potpuno razumijevanje trenutne situacije razvoja privrede u općini Kakanj i pozivima za brzim i kvalitetnim promjenama u smislu razvoja privrede i stvaranja novih radnih mjesta, krenulo se smišljeno u strateško planiranje razvoja općine Kakanj. Općinski načelnik je u mjesecu novembru 2006. godine imenovao Operativni tim za izradu dokumenta Strategija razvoja općine Kakanj 2007-2017. godina, sa zadatkom da se izradi situaciona analiza privrede općine Kakanj, sagledaju mogući pravci strateškog djelovanja u budućnosti i mogućnosti efikasnog korištenja ograničenih prirodnih i privrednih resursa u dinamičnom okruženju, a potom izradi konačni dokument dugoročne Strategije razvoja općine Kakanj.

Rješenjima načelnika Općine Kakanj od 13.11.2006. godine broj 0-01/1-1662/06 i rješenjem od 27.02.2007. godine broj 0-02/1-227/07 imenovani su članovi Operativnog tima za izradu Strategije razvoja općine Kakanj 2007-2017. godine, kako slijedi:

1. Jašarspahić Mensur-Suri	dipl. ing. mašinstva
2. Haračić Emin	mr. sci. dipl. ing. rudarstva
3. Mijoč Eldin-Šelda	dipl. pravnik
4. Gavrić Teofil	dipl. ing. poljoprivrede
5. Franjković Franco	dipl. ing. saobraćaja
6. Kršo Dženita	profesor razredene nastave
7. Heganović Melisa	dipl. ekonomist
8. Kovač Ismet	dipl. ekonomist
9. Bajramović Husref	dipl. ing. mašinstva
10. Gasal Edna	dipl. ekonomist
11. Rahman Dženan	dipl. ing. poljoprivrede

1.1. Akteri u procesu

U procesu pripreme, donošenja i sprovođenja Strategije naročito je važno učešće svih grupa građana iz oblasti: općinske uprave, biznisa, obrazovanja, zdravstveno-socijalnih službi, turizma, kulture, zaštite okoliša i drugih. To znači da treba iskoristiti sposobnosti svih onih koji svojim znanjem žele participirati u ovom procesu. Postignutim konsenzusom zajednice lokalnoj će se vlasti omogućiti realno sagledavanje budućnosti, prioriteta realizacija razvojnih projekata i aktiviranje raspoloživih resursa svih zainteresiranih strana. Usmjeravanjem i vođenjem ovog procesa, lokalna vlast bi morala pronaći sklad odnosa između raspoloživih potencijala i kvalitete življenja u porodici, mjesnoj zajednici, općini i šire, kao i osigurati partnerski odnos različitih grupa i interesa. Usklađivanje svih navedenih faktora prilikom realiziranja planova trebalo bi privući potencijalne investitore, te pojačati interes za ulaganja šireg kruga organizacija, skupina i pojedinaca, što bi moralo dovesti i do krajnjeg cilja ove razvojne strategije – ostvarenja vizije.

Ovo nije administrativni dokument, već dokument konsenzusa u zajednici na osnovu kojeg općinski menadžment, poslovna zajednica, javne organizacije i građani preuzimaju određene obaveze za budućnost. Strategija razvoja je izrađena i implementirat će se uz učešće svih ključnih osoba i institucija koji imaju utjecaj na razvoj, uz poštovanje javnosti. Ovo nije direktiva, nego kompilacija konsenzusa i razumnih zahtjeva adresiranih od strane lokalne zajednice, privrednih aktera, aktera iz oblasti sporta, kulture, nauke, obrazovanja, biznisa, turizma, zaštite okoliša te političkih aktera. To je sporazum o specifičnim mjerama od strateške važnosti za građane i privredu.

1.2. Metodologija i postupak izrade strategije

U procesu izrade Strategije razvoja općine Kakanj u dijelu stručnih i konsultantskih pomoći značajnu ulogu je imala SNV, Holandska organizacija za razvoj, koja nam je bila partner u izradi ovog dokumenta.

Nakon formiranja Operativnog tima od strane Općinskog načelnika pristupilo se upoznavanju općih metoda izrade strategija i strateškog planiranja, te izučavanju strategija drugih općina iz regiona koje su sličnog privrednog karaktera. Kod odabira metodologije izrade Strategije razvoja općine Kakanj postavili smo cilj da u izradi Strategije učestvuje što veći broj žitelja Kakanja, kako predstavnika privrednih aktera tako i predstavnika socijalnih, kulturnih, sportskih i drugih institucija, što u sveukupnosti dovodi do toga da je ova Strategija zaista djelo Kakanjaca, a ne pojedinaca.

Nakon upoznavanja sa problematikom, pristupilo se izradi Akcionog plana izrade Strategije razvoja, koji je cijeli proces podijelio u tri faze:

- 1) prikupljanje, provjera i verifikacija podataka,
- 2) analitika i sagledavanje trenutne socio-ekonomske situacije u općini,
- 3) izrada (prijedloga) konačnog dokumenta.

U okviru prve faze koja je trajala od mjeseca decembra 2006. godine pa do kraja februara 2007. godine prikupljeni su podaci iz oblasti: demografije, ljudskih resursa, nevladinog sektora, poslovnog okruženja i infrastrukture, turizma, poljoprivrede, vodoprivrede, šumarstva, socijalne i zdravstvene zaštite, obrazovanja, kulture, sporta i ekologije. Cijeli rad

u dijelu prikupljanja podataka bio je organiziran tako što je svaki član Operativnog tima dobio po nekoliko oblasti koje su srodne njegovoj profesionalnoj orijentaciji, što je u suštini dovelo do povećanja efikasnosti rada tima. Nakon prikupljenih podataka pristupilo se zajedničkoj provjeri podataka tako što smo koristili različite izvore podataka i upoređivali ih, a krajem februara organizirali smo i javnu prezentaciju na kojoj je prisustvovalo blizu 70 kakanjskih privrednika, menadžera i građana iz različitih oblasti koji su mogli dati svoje komentare i ukazati na tačnost ili netačnost navoda. Na taj način nakon provjere svih podataka isti su i verificirani od strane tog skupa.

U okviru druge faze, koja je trajala od početka marta pa do kraja juna, Operativni tim je radio na analizi trenutnog stanja, a potom i izrade socio-ekonomske analize. Rad je bio organiziran tako što su predstavnici svake radne grupe sazivali na sastanke istaknute kakanjske stručnjake iz datih oblasti, a potom zajednički radili SWOT matrice i SWOT analize za svaku pojedinu oblast. Iz tih sastanaka proizašli su jasni ciljevi i strateški pravci djelovanja u datim oblastima, što su i bili zaključci radnih grupa. U ovoj fazi, u izradi SWOT matrica i njihove analize, te utvrđivanju strateških pravaca djelovanja učestvovala su 82 prominentne individue iz Kakanja, uključujući i članove Operativnog tima.

U trećoj fazi, koja je trajala od početka juna pa sve do kraja avgusta, Operativni tim je radio na izradi (prijedloga) konačnog teksta Strategije. U ovoj fazi izrađen je (prijedlog) konačnog teksta Strategije razvoja općine Kakanj 2007-2017. godine, a potom je izvršeno kandidiranje i rangiranje projekata koje je neophodno implementirati u pojedinim oblastima u narednim godinama, kako bismo ostvarili za deset godina ovu viziju razvoja općine Kakanj definiranu Strategijom.

1.3. Izrada revidirane „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2020.“ sa novim Akcionim planom za period 2018. – 2020. godine

Početkom 2017. godine Općina Kakanj je poduzela niz aktivnosti u vezi izrade nove Strategije razvoja općine Kakanj. Dana 28.04.2017. godine je Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 32/17), kojim se uređuju ciljevi i principi razvojnog planiranja i upravljanja razvojem Federacije BiH, kantona i jedinica lokalne samouprave, vrste strateških dokumenata, vrste dokumenata neophodnih u postupku implementacije strateških dokumenata, tijela odgovorna za razvojno planiranje i upravljanje razvojem, proces razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Federaciji, programiranje, monitoring, evaluacija i izvještavanje o implementaciji strateških dokumenata, finansiranje implementacije strateških dokumenata i nadzor nad primjenom ovog zakona. Zakon propisuje da se planiranje razvoja u Federaciji zasniva se na sljedećim uzajamno usaglašenim strateškim dokumentima: Strategiji razvoja Federacije, sektorskim strategijama Federacije, strategijama razvoja kantona, sektorskim strategijama kantona i strategijama razvoja jedinica lokalne samouprave. Strategija razvoja Federacije predstavlja podlogu za usklađivanje i izradu strategija razvoja kantona i jedinica lokalne samouprave u Federaciji, dok strategija razvoja kantona predstavlja podlogu za usklađivanje i izradu strategija razvoja jedinica lokalne samouprave. Strategijom razvoja jedinica lokalne samouprave utvrđuju se ciljevi i prioriteti razvoja jedinica lokalne samouprave u Federaciji, način njihovog ostvarivanja, finansijski i institucionalni okvir za implementaciju, monitoring, evaluaciju i izvještavanje. Strategija razvoja jedinice lokalne samouprave je osnovni dokument za izradu Dokumenta okvirnog budžeta, budžeta i Programa javnih investicija

jedinice lokalne samouprave, programa rada općinskog načelnika za mandatni period, trogodišnjeg i godišnjeg plana rada jedinice lokalne samouprave i godišnjeg programa rada općinskog načelnika. Strategija razvoja jedinice lokalne samouprave sadrži prioritete prostornog razvoja jedinice lokalne samouprave i razvojne pravce definirane u strateškim dokumentima kantona i Federacije. Propis o izradi strateških dokumenata u Federaciji, uključujući način njihove izrade, strukturu, horizontalnu i vertikalnu koordinaciju i konsultacije, usklađenost sa prostornoplanskom dokumentacijom i institucionalnu odgovornost, donosi Vlada Federacije na prijedlog Federalnog zavoda za programiranje razvoja, uz prethodne konsultacije sa institucijama na nivou Federacije, kantona i Saveza općina i gradova Federacije BiH, a u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona. U procesu implementacije strateških dokumenata donose se: trogodišnji plan rada, godišnji plan rada, godišnji izvještaj o radu i izvještaj o razvoju. Vlada Federacije na prijedlog Federalnog zavoda, uz prethodne konsultacije sa Federalnim ministarstvom finansija, drugim institucijama na nivou Federacije, kantonima i Savezom općina i gradova Federacije BiH, donosi propis o trogodišnjem i godišnjem planiranju, monitoringu i izvještavanju, a u roku šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog Zakona. Strateški dokumenti iz člana 15. stav (1) ovog Zakona i izuzev od člana 15. stav (3) ovog Zakona ne izrađuju se za postojeći ciklus planiranja do kraja 2020. godine dok postojeći strateški dokumenti ostaju na snazi do stupanja na snagu novog ciklusa planiranja u skladu sa odredbama člana 27. ovog Zakona. Svi nivoi vlasti u Federaciji pripremaju implementacione dokumente iz člana 22. ovog zakona, a na osnovu važećih strateških dokumenata. Najkasnije 24 mjeseca od dana stupanja na snagu ovog zakona, Vlada Federacije predložit će Parlamentu Federacije donošenje Strategije razvoja Federacije za planski period od 2021 do 2027. godine. Izrada strateških dokumenata iz člana 15. stav (1) ovog Zakona započinje usvajanjem Strategije razvoja Federacije.

Imajući u vidu navedeno, odnosno činjenicu da ne postoje zakonski uslovi za donošenje nove Strategije razvoja općine Kakanj, prema instrukcijama i preporukama Službe za planiranje i upravljanje razvojem Zeničko – dobojskog kantona i UNDP-a, predloženo je produženje „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2017.“ do kraja 2020. godine, odnosno do stvaranja zakonskih uslova za donošenje nove Strategije razvoja općine Kakanj.

S tim u vezi Općinsko vijeće Općine Kakanj je na 10. sjednici održanoj 27.07.2017. godine donijelo Odluku o produženju važenja „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2017.“, broj: 01/1-10-310/17 od 27.07.2017. godine („Službene novine Općine Kakanj“, broj: 11/17). Ovom Odlukom produžava se važenje „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2017.“, koja je usvojena Odlukom Općinskog vijeća Kakanj, broj: 0-01/1-65/08 od 30.04.2008. godine („Službene novine Općine Kakanj“, broj: 4/08), do 2020. godine, odnosno do ispunjavanja zakonom propisanih uslova za izradu nove Strategije razvoja općine Kakanj.

Na osnovu člana 2. Odluke o produženju važenja „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2017.“, broj: 01/1-10-310/17 od 27.07.2017. godine („Službene novine Općine Kakanj“, broj: 11/17), Općinski načelnik je donio Rješenje o imenovanju Komisija za izradu Nacrta revidirane „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2020.“ sa novim Akcionim planom za period 2018. – 2020. godina, broj: 02/1-6247/17 od 17.10.2017. godine, kako slijedi:

I. Komisija za privredu i ekonomiju (privreda, poljoprivreda, turizam, šumarstvo, prirodna bogastva općine Kakanj, tržište radne snage i sl.):

1. Mirza Fazlić, Općina Kakanj – predsjednik,
2. Fadil Merdić, Općina Kakanj – član,
3. Mirsada Kusić, Općina Kakanj – član,
4. Mirela Mašić, Općina Kakanj – član,
5. Đenan Rahman, Općina Kakanj – član,
6. Edin Bjelopoljač, Udruženje poslodavaca općine Kakanj „Centar za podršku biznisu“ Kakanj – član,
7. Mediha Mamela, Savez poljoprivrednih udruženja „KAP“ Kakanj – član.

II. Komisija za društvene djelatnosti (obrazovanje, kultura, sport, socijalna i zdravstvena zaštita, nevladin sektor):

1. Rešad Zaimović, Općina Kakanj – predsjednik,
2. Alma Odošić, Općina Kakanj – član,
3. Samir Lušija, Općina Kakanj – član,
4. Fakir Ajdinović, JU „Centar za socijalni rad“ Kakanj – član,
5. Helmina Murtić, JU za predškolski odgoj i obrazovanje „Mladost Kakanj“ – član,
6. Mirsad Tursum, JU „Dom zdravlja“ Kakanj – član,
7. Aldin Šljivo, JU „Kulturno-sportski centar“ Kakanj – član.

III. Komisija za infrastrukturu (putna, komunalna i druga infrastruktura):

1. Zijad Neimarlija, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj – predsjednik,
2. Džihad Berbić, Općina Kakanj – član,
3. Nurčo Kurtović, Općina Kakanj – član,
4. Mirza Fazlić, Općina Kakanj – član,
5. Sead Imamović, JP „Vodokom“ d.o.o. Kakanj – član,
6. Mirnes Bajtarević, JP „Grijanje“ d.o.o. Kakanj – član,
7. Mirsad Tursum, JU „Dom zdravlja“ Kakanj – član,
8. Aldin Šljivo, JU „Kulturno-sportski centar“ Kakanj – član,
9. Helmina Murtić, JU za predškolski odgoj i obrazovanje „Mladost Kakanj“ – član.

IV. Komisija za ekologiju:

1. Saida Berbić, Općina Kakanj – predsjednik,
2. Ermin Hardauš, Općina Kakanj – član,
3. Semra Hadžić, Općina Kakanj – član,
4. Samir Kulović, Općina Kakanj – član,
5. Elma Dervović, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj – član.

V. Komisija – karakteristike i profil općine Kakanj, stanovništvo, demografija, ljudski resursi,

Javna uprava, općina Kakanj u budućnosti:

1. Bahrudin Arnaut, Općina Kakanj – predsjednik,
2. Ferdo Mijač, Općina Kakanj – član,
3. Azra Čaluk, Općina Kakanj – član,
4. Armela Hadžić, Općina Kakanj – član,
5. Marijana Tomićić, Općina Kakanj – član.

VI. Komisija za izradu Akcionog plana za period 2018-2020. godina i liste projekata:

1. Fadil Merdić, Općina Kakanj – predsjednik,
2. Alma Odobašić, Općina Kakanj – član,
3. Saida Berbić, Općina Kakanj – član,
4. Asima Bjelopoljač, Općina Kakanj – član,
5. Alma Bašić, Općina Kakanj – član,
6. Mirha Kulović, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj – član,
7. Mubera Omeragić, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj – član,
8. Mirnes Bajtarević, JP „Grijanje“ d.o.o. Kakanj – član,
9. Sead Imamović, JP „Vodokom“ d.o.o. Kakanj – član,
10. Mirsad Tursum, JU „Dom zdravlja“ Kakanj – član,
11. Helmina Murtić, JU za predškolski odgoj i obrazovanje „Mladost Kakanj“ – član,
12. Aldin Šljivo, JU „Kulturno-sportski centar“ Kakanj – član,
13. Dženita Berbić, Općina Kakanj – sekretar komisije.

Za koordinaciju rada navedenih Komisija zadužen je Enver Kusić, Sekretar općinskog organa državne službe.

Po okončanju procesa ažuriranja, evaluacije i revizije „Strategije razvoja općine Kakanj 2007-2017.“, Općinskom vijeću je dostavljen Nacrt revidirane „Strategije razvoja općine Kakanj 2007-2020.“ sa novim Akcionim planom za period 2018-2020. godina, koje je na 20. sjednici održanoj 31.05.2018. godine donijelo zaključak, broj: 01/1-20-207/18 od 31.05.2018. godine („Službene novine općine Kakanj“, broj: 08/18), kojim se utvrđuje Nacrt revidirane „Strategije razvoja općine Kakanj 2007-2020.“ sa novim Akcionim planom za period 2018-2020. godina i isti stavlja na javnu raspravu u periodu od 01.06. do 20.06.2018. godine. Za nosioce aktivnosti provođenja javne rasprave određene su pomenute Komisije za izradu Nacrta revidirane „Strategije razvoja općine Kakanj 2007. – 2020.“ sa novim Akcionim planom za period 2018. – 2020. godina.

2. Geografske karakteristike i topografski profil općine Kakanj

Općina Kakanj zauzima centralni položaj u Sarajevsko-zeničkoj kotlini, koja se nalazi sjeverno od Visokog i jugoistočno od Zenice, privredno najznačajnijem i najgušće naseljenom regionu BiH. Smještena je u Zeničko-dobojskom kantonu¹, u njegovom krajnjem južnom dijelu (40°00' - 44°22'30" s.g.š. i 18°00' - 18° 15' i.g.š.). Općina je smještena na nadmorskoj visini od 380 metara nadmorske visine (Dobojsko polje) do 1458 metara nadmorske visine (Lipničko brdo). Sam grad smješten je na nadmorskoj visini od 384 metra. Površina općine Kakanj iznosi 377 km².

Kroz područje općine Kakanj kao glavna odvodna arterija protiče rijeka Bosna. Ona je, zajedno sa svojim pritokama udubila korito u manje otpornim, uglavnom laporovitim stijenama. Desne pritoke rijeke Bosne su: Zgošća, Ribnica, Trstionica, Slapnički potok i

¹ Zeničko-dobojski kanton je lociran u središnjem dijelu BiH uz tokove rijeka Bosne, Krivaje i Usore. Prostire se na površini od 3.343 km², što čini 6,7% od ukupne površine BiH. Procjenjuje se da na području ZE-DO kantona živi 401.401 stanovnik (procjena ukupnog broja prisutnih stanovnika po kantonima i općinama 30.12.2005.). Kanton se sastoji od 12 općina (Breza, Doboju, Kakanj, Maglaj, Olovo, Tešanj, Usora, Vareš, Visoko, Zavidovići, Zenica i Žepče).

Bilivojski potok. Lijeve pritoke rijeke Bosne su potoci, i to: Papratnički, Kujavački, Hrasnički, Slijevnički, Bićerski, Dumanački i Sopotnički.

Naseljena mjesta su uglavnom smještena u dolini rijeke Bosne i dolinama njenih desnih pritoka: rijeke Trstionice, Zgošće, Ribnice i Bilivojskog potoka, te dolinama njenih lijevih pritoka: Papratskog, Hrasničkog, Bićerskog, Dumanačkog i Sopotničkog potoka.

Na osnovu mirovinskog sporazuma iz Daytonu i prema Zakonu o federalnim jedinicama općina Kakanj cijelom svojom teritorijom pripada Zeničko-dobojskom kantonu. Općina Kakanj ima iznimno povoljan geostrateški položaj u široj regiji, zauzima centralni položaj Zeničko-dobojskog kantona kao i centralni položaj države BiH.

Općina Kakanj po svojoj veličini spada u red srednjih općina u Bosni i Hercegovini. Ukupna površina Bosne i Hercegovine je 51 209,2 km², površina Federacije Bosne i Hercegovine je 26 110,5 km², površina Zeničko-dobojskog kantona je 3 343,3 km², dok je površina općine Kakanj 377 km². U narednoj tabeli² dat je uporedni prikaz veličine općine Kakanj i drugih općina koje geografski graniče sa općinom Kakanj.

Općina	Površina (km ²)
Kakanj	377
Visoko	238
Vareš	390
Zenica	558
Busovača	158
Zavidovići	590

Reljef općine Kakanj je pretežno brdsko-planinski, bogat mnogobrojnim izvorima pitke vode, šumama, rudnim poljima, te drugim prirodnim resursima koji su još uvijek nedovoljno iskorišteni, a što u suštini predstavlja povoljne inpute za razvoj kakanjske privrede. U narednoj tabeli³ dat je prikaz naziva planina i visine dominantnih planinskih vrhova na teritoriji općine Kakanj.

Naziv planine	Nadmorska visina (m.n.v.)
Hum	1 281
Lipničko brdo	1 458
Ponijeri (planinarski dom)	985
Ravno javorje	1 367
Teševo	1 204
Tvrtkovac	1 304
Krevnik	926
Piljevina	945
Kičeva	975

² Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

³ Izvor podataka: Topografska karta općine Kakanj

3. Klima općine Kakanj

Na području općine Kakanj, prevladava umjerena kontinentalna klima sa umjereno toplim ljetima i hladnim zimama. Međutim, u brdsko-planinskom području koje graniči sa općinama Zavidovići i Vareš, a koje je uglavnom pošumljeno, sa nadmorskim visinama i preko 1 000 metara nadmorske visine, imamo subplaninsku klimu gdje su prosječne godišnje temperature za nekoliko stepeni niže, a količina padavina iznosi više od 800 mm, gdje su ljeta kratka i svježija, a zime duge i hladne. Iz podataka o klimi vidi se da područje općine Kakanj raspolaže sa dovoljno padavina, to jest, ima humidan karakter, sa godišnjim prosječnim količinama padavina koje iznose 861 mm. Najveće količine padavina imamo u novembru i decembru, dok u ostalom dijelu godine, izuzev juna mjeseca, dosta su pravilno raspoređene. Količine padavina se povećavaju sa porastom nadmorske visine, to jest, idući ka sjeveru prema brdsko-planinskom području.

Prosječna godišnja temperatura iznosi 10°C. Najhladniji mjesec je januar, sa prosječnom temperaturom od -2,3 °C, a najtopliji mjeseci su juli i avgust, sa temperaturama od 19,7 i 19,5 °C. Prosječna godišnja relativna vlažnost iznosi 81%. Ovako relativno visoke vrijednosti su posljedice blizine rijeke Bosne.

Na području općine Kakanj učestala je i pojava oblačnosti i magle. Najveći broj maglovitih dana registriran je tokom jesenje sezone: u septembru 10, oktobru 9,9 i novembru 4,7 dana. (Oblačnost se određuje prema pokrivenosti neba oblacima i iskazuje se u procentima. Ako je pokrivenost neba oblacima veća od 80%, onda se radi o oblačnom danu, a ako je pokrivenost oblacima manja od 20%, onda se radi o vedrom danu.)

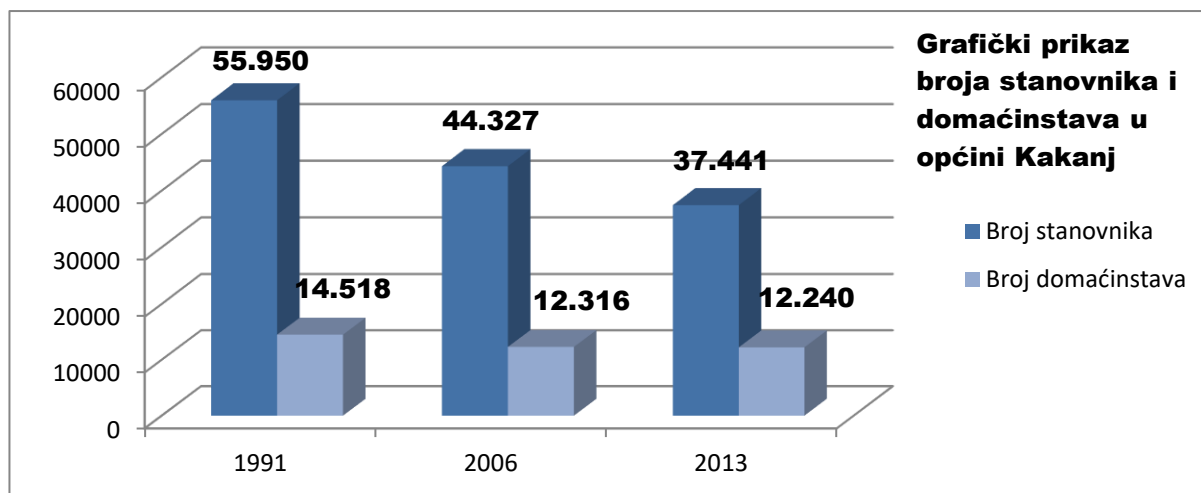
U dolini rijeke Bosne, u vremenskim periodima kada je vodena masa toplija od kontaktnog sloja zraka, obrazuju se tzv. adjektivne magle. U svakom slučaju, ove magle stagniraju i duže vrijeme se zadržavaju, te tako značajno smanjuju vidljivost i osunčanost cijelog prostora. Kada se u ovim maglama nađu čvrsti polutanti tipa čađi, onda se obrazuje tzv. crna ili industrijska magla, ili kako se to još često naziva, “magla crnih mrazeva”. Ovakvo vremensko stanje dolinom rijeke Bosne može potrajati jako dugo, nekada čak i po 15 dana. Tada se intenzitet sunčevog zračenja osjetno smanji, što rezultira osjetnim smanjenjem temperature zraka i podloge, a to dovodi do stvaranja poledice. U narednoj⁴ tabeli prikazani su osnovni podaci o meteorološkim parametrima:

Mjesec	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Srednja mjesečna temperatura	-2,3	1,3	4,8	11,1	15,3	18,1	19,7	19,5	15,7	10,8	6,8	-0,3
Relativna vlažnost (%)	81	78	78	74	77	72	72	75	77	80	87	86
Mjesečna količina padavina (l/m ²)	62	54	65	63	74	89	63	67	70	54	107	93
Srednja mjesečna oblačnost	8,6	7,3	7,9	7,9	8,5	6,8	6,5	6,9	6,4	7,6	6,8	9,3
Broj dana sa pojavom magle	13	16	16	9	20	6	18	26	26	12	16	20

⁴ Izvor podataka: Hidrometeorološki zavod SR BiH 1981. godina, mjerenja na mjernoj stanici Termoelektrana Kakanj

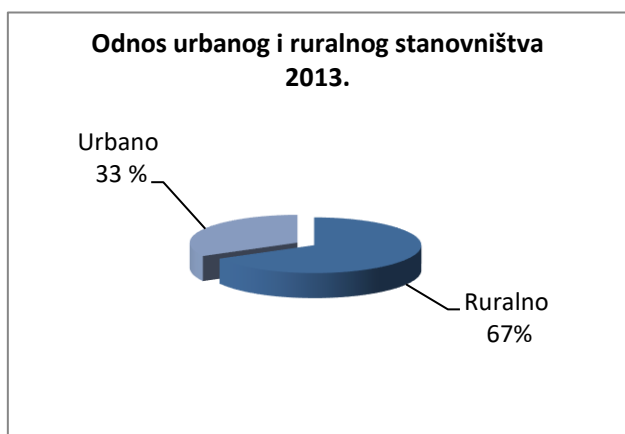
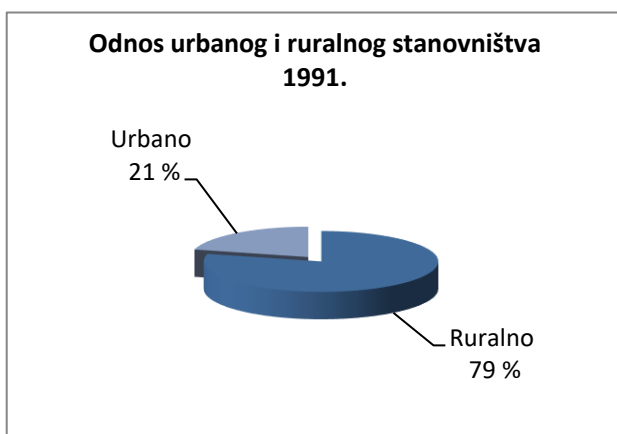
4. Stanovništvo i demografija općine Kakanj

Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, na teritoriji općine Kakanj živjelo je 55 950 stanovnika u 14 518 domaćinstava, 2006. godine 44 327 stanovnika u 12 316 domaćinstava, dok je prema popisu stanovništva iz 2013. godine živjelo 37 441 stanovnik u 12 240 domaćinstava⁵.

U općini Kakanj, shodno odredbama Zakona o područjima srezova i opština u Narodnoj Republici BiH („Službeni list NR BiH“, broj 17/55, 47/62 i 24/86) registrovano je 106 naseljenih mjesta. U segmentu odnosa urbanog i ruralnog stanovništva došlo je do znatnih izmjena u odnosu na 1991. godinu. Naime, u 1991. godini u općini Kakanj bilo je 12 000 stanovnika koji su živjeli u gradu i užem gradskom dijelu, a 43 950 stanovnika živjelo je na selima, dok je u 2013. godini na selu živjelo 25 559, a u gradskom dijelu 12 256 stanovnika.

Procentualno se povećao broj urbanog stanovništva za dvanaest procenata u 2013. godini u odnosu na 1991. godinu, što je prikazano narednim grafikonima⁶:

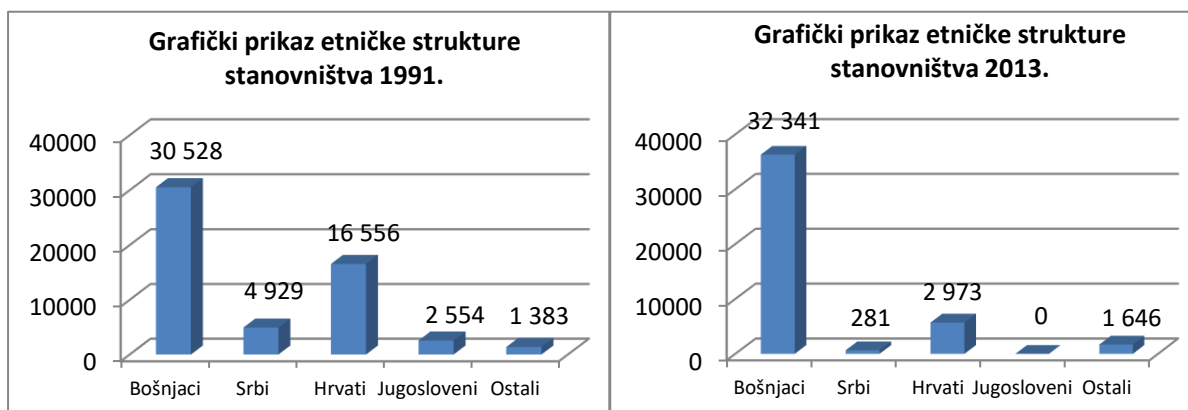

⁵ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i procjena općinskih službi

⁶ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

I kod etničke strukture stanovništva općine Kakanj došlo je do značajnih promjena u 2013. godini u odnosu na 1991. godinu. Naime, broj Bošnjaka se povećao za 5,94 % u odnosu na 1991. godinu, dok je broj Hrvata u 2013. godini umanjen za 82,04 % u odnosu na 1991. godinu, a broj Srba u 2013. godini je umanjen za 94,30 %, što je prikazano u narednoj tabeli i grafikonima⁷:

Etnička struktura	1991.	2013.
Bošnjaci	30 528	32 341
Srbi	4 929	281
Hrvati	16 556	2973
Jugoslaveni	2 554	/
Ostali	1 383	1 646
Ukupno	55 950	37 441

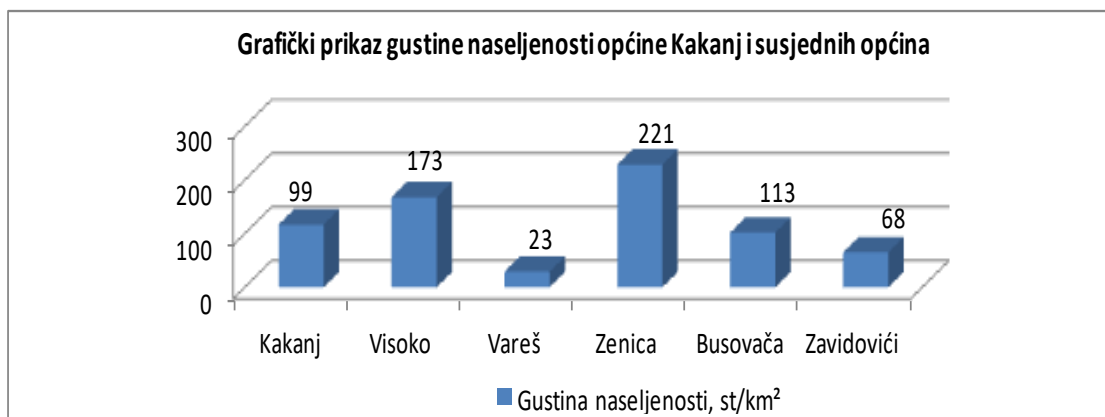

Uporedimo li podatke o gustini naseljenosti općine Kakanj sa općinama koje sa njom geografski graniče, a potom i sa ostalim općinama u Bosni i Hercegovini, vidjet ćemo da Kakanj spada u red srednje naseljenih mjesta u BiH sa prosječnom gustinom naseljenosti od 99 stanovnika po kilometru kvadratnom. Naredna tabela i grafički prikaz⁸ najbolje nam govore o uporednim podacima o broju stanovnika i gustini naseljenosti općina koje geografski graniče sa općinom Kakanj:

Općina	Broj stanovnika	Gustina naseljenosti, st/km ²
Kakanj	37 441	99
Visoko	39 938	173
Vareš	8 892	23
Zenica	110 663	221
Busovača	17 910	113
Zavidovići	35 988	68

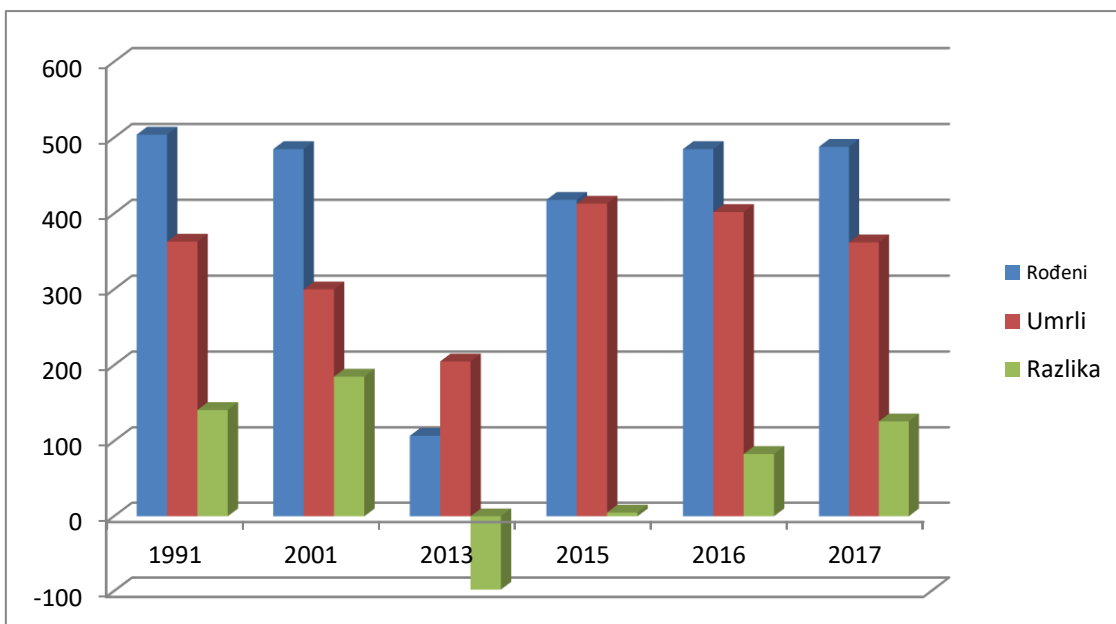
⁷ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

⁸ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

U narednoj tabeli i grafikonu⁹ prikazani su podaci o natalitetu, mortalitetu i prirodnom priraštaju:

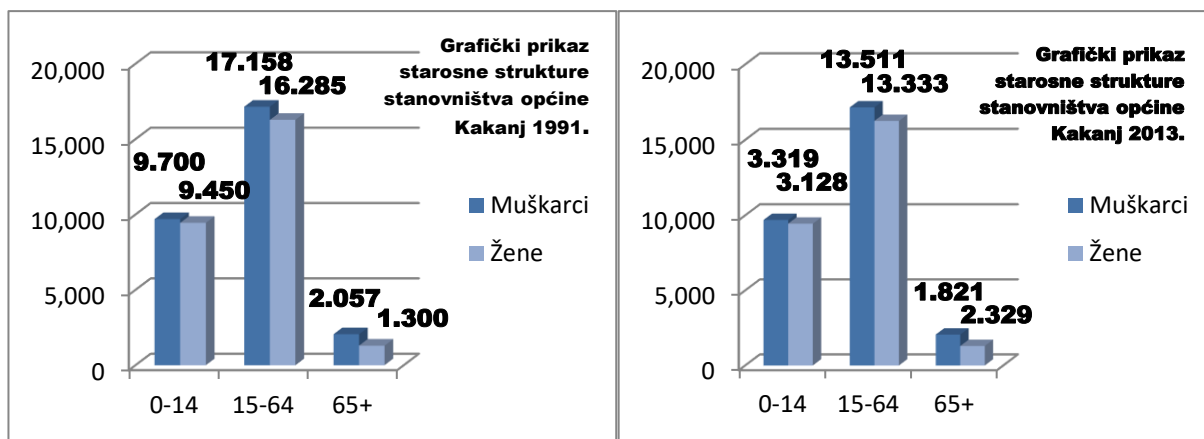
	Godina					
	1991.	2001.	2013.	2015.	2016.	2017.
Rođeni	504	485	107	418	485	488
Umrli	363	300	205	413	402	362
Razlika	+ 141	+185	- 98	+ 5	+ 83	+126

Iz priloženog grafičkog prikaza starosne i spolne strukture stanovništva općine Kakanj jasno vidimo da je došlo do značajnih promjena u dijelu stanovništva od 0 do 14 godina i preko 65 godina. Naime, znatno se smanjio broj mlađih od 14 godina u 2013. godini, i to za 66,33% u odnosu na 1991. godinu, a povećao se broj osoba starijih od 65 godina za 23,62% u odnosu na 1991. godinu.

⁹ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i procjena općinskih službi

U narednim grafikonima¹⁰ prikazana je starosna i spolna struktura stanovništva općine Kakanj u 1991. i 2013. godini.

Na teritoriji općine Kakanj živi 1 646 stanovnika pripadnika etničkih manjina. Među manjinskim narodima najbrojnija je romska nacionalna manjina.

5. Javna uprava općine Kakanj

5.1. Organizacija i struktura javne uprave

Općinsko vijeće Kakanj ima 30 vijećnika, od čega su 3 žene, a 27 muškaraca. Parlamentarne stranke su: Stranka demokratske akcije (SDA) koja ima 11 vijećnika, Stranka za Bosnu i Hercegovinu (SBiH) 5 vijećnika, Socijaldemokratska partija (SDP) 3 vijećnika, Savez za bolju budućnost BiH (SBB) 5 vijećnika, Demokratska fronta (DF) 2 vijećnika, Hrvatska demokratska zajednica BiH (HDZ) 2 vijećnika, Stranka demokratske aktivnosti (A-SDA) 1 vijećnik i Nezavisni kandidat iz reda nacionalnih manjina 1 vijećnik. Za razmatranje i pripremanje prijedloga odluka i drugih akata i za praćenje i proučavanje drugih pitanja iz nadležnosti Općinskog vijeća, shodno odredbama Statuta općine Kakanj, obrazuju se stalna i privremena radna tijela Općinskog vijeća. Stalna radna tijela Općinskog vijeća su¹¹:

1. Komisija za Statut i propise
2. Komisija za izbor i imenovanja
3. Općinska izborna komisija
4. Komisija za procjenu prometne vrijednosti nekretnina
5. Drugostepena komisija za žalbe
6. Komisija za izbor u regulirane organe
7. Komisija za ljudska prava i ravnopravnost spolova
8. Komisija za budžet i finansije
9. Komisija za etički kodeks
10. Komisija za dodjelu petnaestoaprilskih priznanja
11. Komisija za predstavke i prijedloge
12. Komisija za dodjelu novčanih pomoći pripadnicima boračkih populacija
13. Privredni savjet
14. Zdravstveni savjet
15. Komisija za mlade
16. Komisija za ekologiju

¹⁰ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku

¹¹ Izvor podataka: Statut općine Kakanj

Na sljedećoj shemi¹² prikazan je sastav Općinskog vijeća Kakanj:

Načelnik rukovodi organom državne službe i direktno je odgovoran za provedbu općinskih politika i izvršavanje općinskih propisa, te obavljanje poslova koje na općinu prenesu kantonalna, federalna i državna vlast. Općinska administracija se sastoji od službi za upravu i Općinskog pravobranilaštva. Općinska uprava, uključujući i Općinskog načelnika, zapošljava 136 osoba. Na narednoj shemi¹³ prikazan je sastav i broj uposlenika općinskih organa uprave:

Poslovi planiranja, projektovanja i izgradnje općine Kakanj povjereni su Zavodu za planiranje i izgradnju općine Kakanj.

¹² Izvor podataka: Izborna komisija Bosne i Hercegovine

¹³ Izvor podataka: Interni dokumenti o unutrašnjoj organizaciji Općine Kakanj

6. Nevladine organizacije kao partner lokalnoj vlasti

Rad nevladinog sektora u Bosni i Hercegovini regulisan je entitetskim i državnim zakonodavstvom. Prema evidenciji Ministarstva za pravosuđe i upravu Zeničko – dobojskog kantona na području općine Kakanj registrovano je 167 udruženja građana. Međutim, taj broj treba uzeti s rezervom, jer sva udruženja nisu aktivna. Neka udruženja čak više i ne postoje, ali nisu brisana iz registra Ministarstva.

Stanje na području općine Kakanj dodatno je uređeno Sporazumom o saradnji sa nevladinim sektorom usvojenim od Općinskog vijeća. Time se nastoji dodatno urediti način finansiranja nevladinog sektora i nametnuti sistem planskog i projektnog pristupa u radu. Udruženja prema oblasti djelovanja su vrlo raznolika i mnoga udruženja vrlo često djeluju u više oblasti i teško ih je svrstati. Udruženja koja djeluju na prostoru općine Kakanj daju doprinos razvoju lokalne zajednice, uzimaju učešće u brojnim aktivnostima, te direktno i indirektno rade na poboljšanju kvaliteta življenja na našim prostorima.

7. Prirodna bogatstva općine Kakanj

7.1. Mineralna bogatstva

Glavno obilježje geološke građe na teritoriji općine Kakanj odnosi se na povoljno situiran položaj općine unutar velikog slatkovodnog srednjobosanskog ugljenog bazena, koji se duž svog oboda dodiruje sa paleozojskim i mezozojskim formacijama, sa jasno određenom pripadnošću srednjim Dinaridima.

Unutar bazena razvijeno je nekoliko ugljenih slojeva («oraški», glavni i povlatni ugljeni sloj) koji su uloženi u podinsku šarenu seriju pješčara, konglomerata i laporovitih glina. U ovoj seriji moguć je izvor pješčara za eksploataciju u razne građevinske svrhe. U krovini ugljenih slojeva razvijeni su slojeviti do bankoviti, te lokalno bituminozni, krečnjaci debljine do 70 m, a preko njih leži paket i preko 200 m moćnih lapora koji se lokalno eksploatišu kao sirovina za cementnu industriju.

Zapadno od grada Kakanja, gdje je Kakanjska greda raskinuta Tičićkom pregradom, nalaze se izvori termomineralnih voda i praktično neograničene količine krednih krečnjaka koji se na užim lokacijama takođe eksploatišu kao sirovina za cementnu industriju.

Na krajnjem sjeveru, prema naseljima Lipnica, Vukanovići, Zlokuće, razvijena je vulkanogenosedimentna serija kao dio velikog centralnog bosanskog ofiolitskog masiva, u kojoj je moguće tražiti izvore mineralnih sirovina za raznovrsnu upotrebu, kao što su: serpentiniti, amfiboliti, spiliti, dijabazi i rožnaci.

Općina Kakanj raspolaže sljedećim prirodnim bogatstvima, dokazanim geološkim istraživanjima, registriranim u tragovima ili u ograničenim količinama:

Rb	Vrsta mineralne sirovine	Količina (2006 godina)	Količina (2016 godina)
1.	Geološke rezerve mrkog uglja	geološke 430 000 000 tona	geološke 406 975 637 tona
		eksploataбилne 160 000 000 tona	eksploataбилne 155 156 348 tona
2.	Termomineralne vode	geološke 3 600 000 m ³ /god	geološke 3 600 000 m ³ /god
		eksploataбилne 1 800 000 m ³ /god	eksploataбилne 1 800 000 m ³ /g
3.	Lapor	geološke 250 000 000 tona	geološke
4.	Krečnjak	geološke 160 000 000 m ³ č.m.	geološke
5.	Kvarcni pješčar	u ograničenim količinama	u ograničenim količinama
6.	Bituminozni i sedrasti krečnjaci	u ograničenim količinama	u ograničenim količinama
7.	Vulkanogeni sedimenti (spiliti, dijabazi, serpentiniti)	u ograničenim količinama	u ograničenim količinama
8.	Gline (kaolinske i dr.)	u ograničenim količinama	u ograničenim količinama
9.	Nafta (nedovoljno istraženo, istraživano 1930. god.)	registrirano kao pojava	registrirano kao pojava

7.2. Vodni resursi

Općina Kakanj koja je pretežno brdsko-planinskog karaktera sa umjerenom kontinentalnom klimom, iznimono je bogata riječnim tokovima i izvorštima pitkih voda. U narednoj tabeli¹⁴ dat je prikaz rijeka čiji tokovi prolaze cijelom dužinom ili jednim dijelom svoga toka teritorijem općine Kakanj.

Naziv rijeke	Dužina (km)	Dužina u općini(km)
Bosna	274	22
Trstionica	27	27
Ribnica	20,5	20,5
Marošička	13,5	13,5
Mala rijeka	11,5	11,5
Zuča	6,6	6,6
Zgošća	6,5	6,5
Bijele vode	6,5	6,5
Vukanjska	5,5	5,5
Bukovica	2,9	2,9
Ukupna dužina	374,5	122,5

¹⁴ Mjerenje sa topografske karte Bosne i Hercegovine

Iz tabele je jasno vidljivo da kroz općinu Kakanj protiče dijelom ili cijelom dužinom svoga toka deset rijeka, koje zajedno sa svim svojim pritokama čine Kakanj područjem koje je izuzetno bogato vodama. Ove rijeke, čija ukupna dužina kojom protiču kroz općinu Kakanj iznosi 122,5 km, izuzev rijeke Bosne, su čiste i industrijski neopterećene.

Rijeke Zgošća, Trstionica i Ribnica stoljećima su dubile svoje kanjone koji su sada izuzetno povoljni za izgradnju manjih hidrocentrala. U gornjim dijelovima svojih tokova ove rijeke, uključujući i rijeku Bijele vode, su izuzetno čiste i hladne, te pogoduju otvaranju ribogojilišta.

Hidrološku mrežu općine Kakanj znatno obogaćuju mnogobrojni potoci koji većinom ili cijelim svojim tokom, dakle od izvorišta do ušća, protiču kroz teritorij općine Kakanj. U narednoj tabeli¹⁵ dat je prikaz potoka čija dužina vodotoka prelazi jedan kilometar.

P o t o k	D u ž i n a (k m)
Slapnički	3,5
Ričica	6,3
Grkač	4,3
Papratnički	5,8
Hrasnički	4,8
Slijevnički	2,2
Bičerski	3,6
Desetnički	5,1
Jošanački	4,3
Viduški	4,6
Sopotnički	2,8
Kujavački	1,9
Hrastovački	3,1
Slivančica	3,3
Danački	3,0
Zagrađanski	4,2
Lužnički	5,2
Ukupna dužina	68

Iz gore prikazane tabele vidljivo je da ukupna dužina potoka, od kojih svaki pojedinačno je duži od jednog kilometra, iznosi 68 km. Ovi potoci su u svojim gornjim tokovima čisti i pogodni za korištenje vode za snabdijevanje stanovništva pitkom vodom.

Atributi relativno lahke pristupačnosti koritima ovih potoka i njihova nezagađenost predstavljaju dobru pogodnost za njihovo iskorištavanje, ali i mogućnost općini Kakanj za iskorištavanje ovih prirodnih bogatstava i potencijala. Voda se može koristiti na samom izvorištu ili se mogu napraviti vodozahvati, te takvu vodu hemijski i bakteriološki preraditi a potom flaširati i podmirivati potrebe stanovništva Bosne i Hercegovine ili izvoziti na evropsko i svjetsko tržište.

¹⁵ Izvor podataka: Mjerenja sa topografske karte općine Kakanj

7.3. Poljoprivreda

Značaj poljoprivrede kao temelj agroindustrijskog kompleksa u cjelini, kao i pojedine metode rješavanja razvojnih protivrječnosti, mijenjaju se u ovisnosti od ukupnog privrednog razvoja određenog proizvodnog regiona ili države u cjelosti. Danas u FBiH, agrarni sektor prate razna ograničenja, koja nepovoljno utječu na efikasnost, umanjuju produktivnost i prinose u sektoru agrara. Ta ograničenja su usitnjenost posjeda poljoprivrednih gospodarstava, izvozna ograničenja, često nekontrolisana vlastita proizvodnja, neuređeno zemljište, nedovoljno korištenje obilatih resursa vode za navodnjavanje, nedostatak mehanizacije i druge opreme, nedovoljan transfer znanja u određenim proizvodnjama, nedovoljna investiciona ulaganja i drugo. Većina navedenih ograničenja aktuelna su i na općini Kakanj, iako je u posljednjih par godina klima za progres agrara na nivou općine Kakanj evidentan. Imajući u vidu nisku akumulativnu sposobnost poljoprivrede jasno je da je u postojećim uslovima teško održiv eventualni profit određene proizvodnje, pa čak i nivo proste reprodukcije. Ipak, resursni temelj općine Kakanj nije dovoljno iskorišten.

Rastući indeks starosne dobi poljoprivrednika, nosi sa sobom izraženu depopulaciju ruralnih područja, ali i njeno istovremeno demografsko starenje. Negativni demografski i ekonomski trendovi izraženiji su u ruralnim područjima. Usitnjenost posjeda na porodičnim gospodarstvima je jedan od elemenata koji sputava razvoj specijalizirane (tipizirane) proizvodnje, upotrebu mehanizacije, efikasniju primjenu agrotehničkih mjera, a time se teže sprovodi organizovaniji vid proizvodnje i povećanje prinosa na njima. Poljoprivrednu proizvodnju na općini Kakanj karakterizira prirodna proizvodnja na obiteljskim gospodarstvima za podmirenje prehrambene sigurnosti sopstvene porodice, a manjim dijelom robna (komercijalna) proizvodnja koja uglavnom nije ugovorno vezana sa prerađivačkom industrijom izuzev proizvođača mlijeka, maline i sakupljača ljekovitog bilja i gljiva, te nekih voćnih i povrtnih kultura. Sektor agrara je u bliskoj prošlosti, na nivou BiH, FBiH, kantona, općina, samo ohrabrivan i nije u značajnoj mjeri podstican, pa je, djelimično, njegova transformacija ka progresu i održivosti bila otežana.

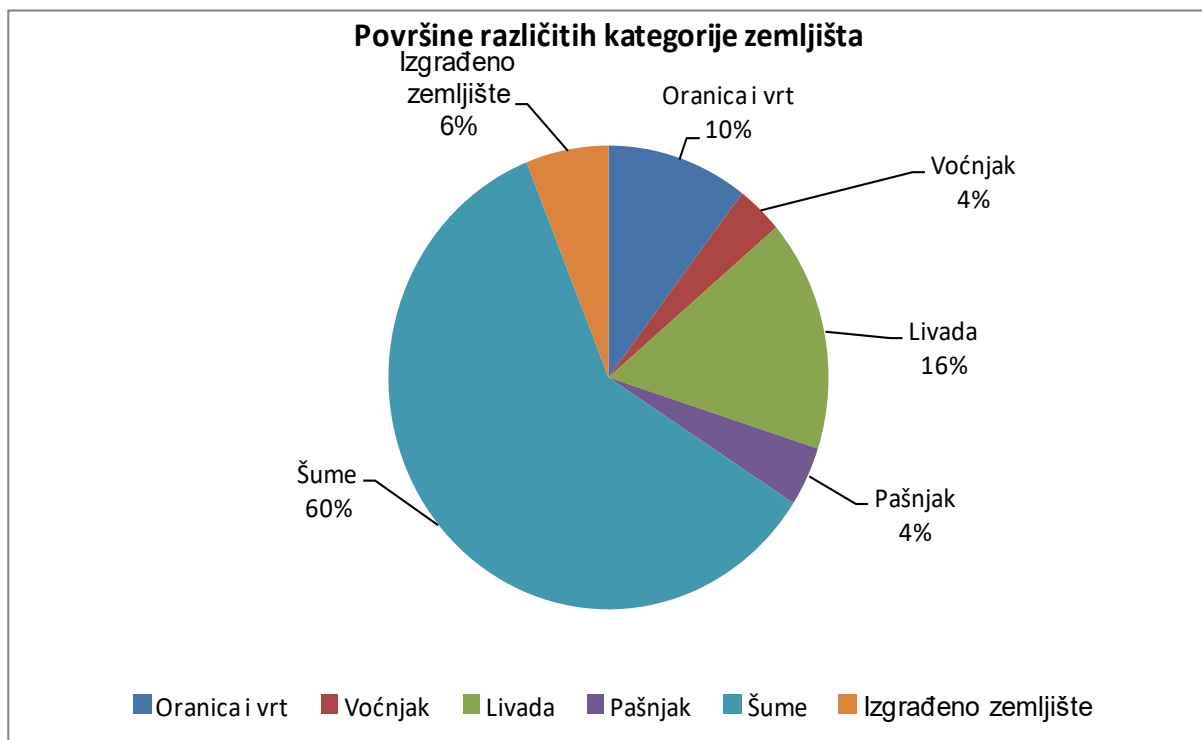
Promjene koje se nameću kao nužnost u integracionim procesima ukupnog okruženja, uslovljavaju proizvodnu i organizacionu transformaciju sektora agrara. Jedan od ključnih problema sa kojima se suočavao agrokompleks ovih prostora jeste odsustvo integralnog nastupa primarne poljoprivredne proizvodnje i prerađivačkih kapaciteta. Bez obzira na uvriježenu tezu da je poljoprivreda općine Kakanj sekundarna privredna djelatnost u ukupnim privrednim aktivnostima, od nje se očekuje da konkretno doprinese revitalizaciji ruralnih prostora. U svom praktičnom oblikovanju i namjeri da se pripremi što bolji ambijent za privredni razvoj općine Kakanj, kao i buduće integracione procese koji su u oblasti poljoprivrede veoma zahtjevni i obimni, Općina Kakanj je izradila Strategiju razvoja poljoprivrede općine Kakanj za period 2016 – 2020. Osnovni cilj izrade strategije je nastojanje da se definiše konceptualni okvir i precizira proizvodna orijentacija u sektoru agrara. Strategija razvoja poljoprivrede općine Kakanj namijenjena je, prije svega, Općini Kakanj, kao uputstvo za provođenje zacrtanih ciljeva i obvezujući podsjetnik za izradu i provođenje predloženih zadataka, budžeta, programskih dokumenata i sl. Svakako, strategija je namijenjena poljoprivrednim proizvođačima i prerađivačima, potencijalnim investitorima i stranim ulagačima, te stručnoj i naučnoj javnosti.

7.3.1. Poljoprivredni resursi

Poljoprivredne površine općine Kakanj su većinom u privatnom vlasništvu (89% od ukupne površine 11.808,51 ha, dok je 11% površine u državnom vlasništvu 1.064,64 ha, odnosno ukupnih poljoprivrednih površina 12.837,15 ha. Ako se uzme u obzir površina raspoloživog obradivog zemljišta (oranice i bašte, voćnjaci i livade) i procjena trenutnog broja stanovnika, općina Kakanj ima oko 0,33 ha obradivog zemljišta po glavi stanovnika, što je prema standardima iznad minimalnog nivoa koji omogućava proizvodnju dovoljnu za prehranu stanovništva općine Kakanj. Zemljišni resurs je sigurno najznačajniji prirodni resurs, gdje se raspoloživo poljoprivredno zemljište mora sačuvati i koristiti na najbolji mogući način. Kada se jednom trajno izgubi postaje neobnovljiv resurs.

Ukupna površina općine Kakanj		377 km ²	
Broj stanovnika		38.937 SGFBiH 2013	
Katastarska kultura	Posjed Privatni/ha	Posjed Društveni/ha	Ukupno /ha
Oranica i vrt	3.804,56	99,09	3.903,64
Voćnjak	1.221,28	63,50	1.284,78
Livada	5.847,21	269,64	6.116,86
Ukupno obradivo	10.873,05	432,23	11.305,28
Pašnjak	935,46	632,41	1.567,87
Ukupno poljop. zemljište	11.808,51	1.064,64	12.873,15
Šume			22.543,90
Izgrađeno zemljište			2.279,95
UKUPNO ZEMLJIŠTE			37.697,00

Tab. br. 1. Površine različitih kategorija zemljišta općine Kakanj

Grafikon br.3. Površine različitih kategorija zemljišta općine Kakanj

7.3.2. Biljna proizvodnja

Poljoprivrednu proizvodnju karakteriše tradicionalni način proizvodnje s malom produktivnošću i velikim troškovima, izuzetak čine proizvođači koji proizvode za tržište i koji koriste intenzivan način proizvodnje uz poštivanje pravila agrotehnike uzgoja.

Većina domaćinstava se bavi mješovitom poljoprivrednom proizvodnjom, manji broj farmi su specijalizovane na kojima se odvija tržišno orjentisana proizvodnja. Na području općine Kakanj zaključno sa 2017.godinom ima 1610 poljoprivrednih gazdinstava upisanih u RPG i RK, a taj se broj svakodnevno mijenja.

Bitan je uporedni pokazatelj proizvodnje pojedinih poljoprivrednih kultura u 2006. godini i 2016. godini. Iz naredne tabele je uočljivo da je poljoprivredna proizvodnja bila intenzivnija u 2016. godini u odnosu na 2006. godinu, te se taj trend i povećava zahvaljujući podrškama Općine Kakanj, te nadležnim ministarstvima Ze-do kantona i Federacije BiH.

Tab. br. 2. Sjetvene površine i kulture po godinama

Godina	Oranice u ha	Zasijana površina u ha			
		Ukupno	Žita	Povrtno bilje	Krmno bilje
2006.	2810	1365	257	298	810
2016.	3015	1647	310	424	935

Izvor: Statistički bilteni o biljnoj proizvodnji u Federaciji BiH

Po evidenciji i procjeni Službe za privredu Općine Kakanj, Odsjek za lokalni ekonomski razvoj, 1/3 proizvođača je tržišno orjentisana i koji postižu visoke prinose uz manje troškove proizvodnje zahvaljujući intenzivnom načinu korištenja resursa i primjeni tehnologije uzgoja. Ostala poljoprivredna domaćinstva nisu isključivo vezana za tržište, povremeno se pojavljuju na tržištu sa viškovima svojih proizvoda, primjenjuju manji stepen agrotehnike, bave se mješovitom poljoprivrednom proizvodnjom i ostvaruju dio dohotka za svoja domaćinstva iz poljoprivredne proizvodnje.

Ratarsku proizvodnju u općini Kakanj možemo ocjeniti kao srednje razvijenu, jer veći dio proizvođača proizvodi za svoje potrebe i manji dio za tržište na kojem je potražnja jako varijabilna. Izuzetak čine manji broj većih proizvođača koji proizvode hranu za vlastitu stoku, zatim proizvođači koji ugovore proizvodnju i u nazad nekoliko godina, proizvođači koji se odlučuju za poljoprivredne proizvodnje koje se podstiču/premiraju iz Budžeta Federacije BiH, Ze-do kantona i Općine Kakanj.

Proizvodnja žitarica u zadnjih nekoliko godina je ustaljena i nema značajnijeg povećanja iz više razloga a to su: visoka cijena repromaterijala, niske otkupne cijene, izostanak i nizak iznos podsticaja, nelojalne tržišne konkurencije sa uvezenim žitaricama.

Tabela br.3. Struktura proizvodnje žitarica

Kulture	Godine	
	2006.	2016.
Pšenica		
Zasijana površina(ha)	83	116
Prinos t/ha	2,5	4,5
Proizvodnja (t)	208	522
Kukuruz		
Zasijana površina(ha)	105	141
Prinos t/ha	5,0	5,5
Proizvodnja (t)	525	775
Ječam		
Zasijana površina(ha)	50	42
Prinos t/ha	2,0	4,0
Proizvodnja (t)	100	168

Izvor: Statistički bilteni o biljnoj proizvodnji u Federaciji BiH

Proizvodnja povrća

Proizvodnja povrća u općini Kakanj ima solidne prirodne uslove za dalji razvoj. Glavnina ove proizvodnje odvija se na gazdinstvima s mješovitom proizvodnjom, gdje je povrće dopunski izvor prihoda. Većina proizvodnje povrća namijenjena je lokalnom tržištu, pogotovo ona na otvorenom polju. U strukturi proizvodnje najzastupljeniji je krumpir.

Povrtlarska proizvodnja u zaštićenom prostoru

Proizvodnja povrća u zaštićenom prostoru predstavlja jedan od najintenzivnijih oblika poljoprivredne proizvodnje koja se profitabilno može zasnovati i na manjim posjedima. Površine pod kojima se nalazi uzgoj povrća u zaštićenom prostoru konstantno se šire, tako da su dostigle površinu od 44.000 m². Obzirom da je ovo radno, ali i ekonomski najprofitabilnija proizvodnja za manja gazdinstva mnogi proizvođači se opredjeljuju za ovu proizvodnju.

Površina plastenika najčešće se kreće od 100 do 300 m², dok su kod 5 poljoprivrednih proizvođača registrirani plastenici u površini od 500-700m². U strukturi proizvodnje u zaštićenim objektima dominiraju paradajz, saladni krastavac, paprika u proljetno-ljetnom i salata, špinat i mladi luk u jesensko-zimskom periodu.

Tabela br.4. Struktura proizvodnje povrća

Kulture	Godine	
	2006.	2016.
Krumpir		
Zasijana površina (ha)	150	194
Prinos t/ha	5,5	6,5
Proizvodnja (t)	825	1.261
Luk crveni		
Zasijana površina (ha)	25	40
Prinos t/ha	4,0	4,0

Proizvodnja (t)	100	160
Grah zrno		
Zasijana površina (ha)	40	54
Prinos t/ha	1,2	1,5
Proizvodnja (t)	48	81
Kupus		
Zasijana površina (ha)	10	12
Prinos t/ha	4,0	5,0
Proizvodnja (t)	40	60
Paradajz		
Zasijana površina (ha)	10	22
Prinos t/ha	2,5	3,0
Proizvodnja (t)	25	66
Paprika		
Zasijana površina (ha)	10	21
Prinos t/ha	2,0	3,0
Proizvodnja (t)	20	63

Izvor: Statistički bilteni o biljnoj proizvodnji u Federaciji BiH

Voćarska proizvodnja, sa postojećim starim zasadima, predstavlja ekstenzivni sistem uzgoja, sa vrlo niskim prinosima i uglavnom zapuštenim posjedom. Izuzetak čine voćnjaci intenzivnog uzgoja podignutih u posljednjem periodu, koji su u relativno dobrom stanju. Unazad nekoliko godina iskazan je interes proizvođača za voćarskom proizvodnjom intenzivnog robnog karaktera. Podignuti su novi voćnjaci jabuke, kruške, šljive vodećeg sortimenta i uz savremeni sistem uzgoja.

Tabela br.5. Struktura proizvodnje voća intenzivnog i poluintenzivnog uzgoja

Kulture	Godine/ha	
	2006.	2016.
Šljiva	50	60,5
Broj voćnih stabala	50.000	60.500
Jabuka	18,5	23,6
Broj voćnih stabala	37.000	47.200
Kruška	14,5	19
Broj voćnih stabala	22.000	28.700
Trešnja	6,5	6,8
Broj voćnih stabala	4.600	4.800
Višnja	3	3,2
Broj voćnih stabala	4.400	4.800
Orah	6,5	7,3
Broj voćnih stabala	2.000	2.200
Malina	6	13
Broj sadnica	60.000	130.000
UKUPNO:	105 ha	133,4 ha

Izvor: Statistički bilteni o biljnoj proizvodnji u Federaciji BiH

Dakle, trenutno je na općini Kakanj oko 150 ha voćnjaka intenzivnog i poluintenzivnog uzgoja, te cca 45 ha jagodičastog voća, prije svega maline sa intencijom rasta u narednim godinama. O značaju podignutih zasada jagodičastog voća na prostoru općine Kakanj nije potrebno posebno isticati, obzirom da je ova proizvodnja izvozno orijentirana i visoko profitabilna. Dakle, zbog visokog prihoda na relativno manjim površinama malina predstavlja najekvataniji model samozapošljavanja.

Zahvaljujući kantonalnim i općinskim podsticajima na području općine Kakanj je ukupno otkupljeno cca 270 tona maline u 2017.godini. Međutim iako su vremenski uslovi (mraz, grad, suša) u 2017.godini uticali na prinose maline, proizvodnja maline se uz proizvodnju svježeg kravljeg mlijeka smatra motorom razvoja poljoprivrede na području općine Kakanj.

Pored mogućnosti uzgoja maline i druge kulture jagodičastog voća imaju perspektivu razvoja kao što su jagode, borovnice, aronija, kupine i ribizle za čiji uzgoj postoje agroekološki uvjeti u ruralnim predjelima općine. Pored poljoprivrednih kultura koje se uzgajaju na poljoprivrednim površinama, značajan dio prihoda ruralnog stanovništva općine, predstavlja i prihod ostvaren od ubiranja šumskih plodova i ljekovitog bilja.

7.3.3. Animalna proizvodnja

Animalna proizvodnja bi trebala imati najveći ekonomski značaj u poljoprivredi. U općini Kakanj proizvodnja mlijeka i mesa posljednjih godina rapidno raste. Poseban je značaj stočarstva u tome što se putem gajenja preživara iskorištavaju proizvodne površine koje u ovoj općini nisu zanemarjive.

Tab. br. 6. Struktura stočnog fonda općine Kakanj

Redni broj	Vrsta i kategorija stoke	Broj grla po godinama	
		2006	2016
1.	Goveda - ukupno – krave i steone junice	5200	3550
		3600	3080
2.	Ovce - ukupno – ovce za rasplod	14.300	6000
		10.500	5500
3.	Svinje - ukupno	2.200	300
4.	Konji - ukupno	320	50
5.	Perad - ukupno	14.500	33.600
6.	Koze - ukupno	3.500	950
7.	Košnice pčela - ukupno	3.450	3.950

Izvor: Statistički bilteni o animalnoj proizvodnji u Federaciji BiH

Govedarstvo predstavlja najvažniju granu stočarske proizvodnje a indirektno jednu od najvažnijih grana poljoprivredne proizvodnje uopšte. Otkup mlijeka sa prostora općine Kakanj obavljaju četiri privredna subjekta prije svega: OPZ Inter agro Kakanj; Zenička industrija

mlijeka; Poljoprivredna zadruga Lastavica; Poljoprivredna zadruga Moštre – Visoko. Zahvaljujući općinskih i federalnim podsticajima otkup svježeg kravljeg mlijeka je u stalnom porastu.

U posljednje tri godine Općina Kakanj je ulagala u modernizaciju i adaptaciju štalskih objekata, nabavke visokomliječnih grla, kao i poljoprivredne mehanizacije.

Tabela br.7. Otkupljene količine svježeg kravljeg mlijeka

Godina	Otkupljenje količine svježeg kravljeg mlijeka (I)
2014	357.543,50
2015	518.921,00
2016	653.411,00

Izvor: Služba za privredu, urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj, Odsjek za LER

U 2017.godini otkupljeno je **763.857** litara svježeg kravljeg mlijeka, sa intencijom rasta u narednim godinama.

Pored uzgoja mliječnih goveda, zahvaljujući jednim djelom poticajima, manji broj poljoprivrednih proizvođača orjentisao se na **tov junadi** u cilju proizvodnje mesa u sistemu stajskog uzgoja u prosjeku 4-6 tovnih grla. Na prostoru općine imaju dva proizvođača mesa u sistemu “krava tele”. Proizvođači mlijeka i mesa (muzna grla i tov junadi) većinom sami proizvode kabastu hranu na svom imanju, koja je neophodna u ovoj proizvodnji, ali nedovoljna i ekstenzivna. Pravilnik o obaveznom označavanju i upisu u registar krupne i sitne stoke i vođenje evidencija od strane Veterinarske organizacije uz kontrolu Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva u znatnoj mjeri uvodi u sistem kontrolu zdravstvenog stanja životinja koje se stavljaju u promet.

Uzgoj muznih grla, prema tome i proizvodnju mlijeka na općini Kakanj generalno ograničavaju neadekvatni stajski objekti, nedostatak odgovarajuće opreme za mužu i čuvanje mlijeka do predaje otkupljivaču, lošim genetskim potencijalom muznih grla, nedostatkom radne snage, neadekvatnom ishranom, higijenom uzgoja i dr. Na putu evropskih integracija i sve oštrijih kriterijuma vezanih za kontrolu mlijeka, proizvođači će biti suočeni sa sve većom potrebom usklađivanja proizvodnog procesa sa zahtijevanim standardima.

Ovčarstvo iskazuje jednu konstantnost u broju posljednjih godina, tako da nema progresu u ovoj oblasti, čak je na sceni blago smanjenje broja ovaca. Trenutno u općini Kakanj ima 6.000 ovaca, od kojih najveći broj proizvođača posjeduju manja stada. Dakle, ovčarstvo je zadržalo tradicionalan način proizvodnje ne doživljavajući skoro nikakve tehnološke promjene. Ovce ispašu i dalje vrše isključivo na terenu, na neuređenim pašnjacima, kao i na vlastitim ili iznajmljenim pašnjacima. Nedostatak pašnjačkih površina je ograničavajući faktor za progres u ovčarstvu. Kod manjeg broja većih proizvođača uzgoj ovaca je još uvijek nomadski, tako da su česti problemi pašarenja, korištenja tuđeg zemljišta, pregona stada preko usjeva i dr.

Vlasnici ovaca ispašu obavljaju po čitavom prostoru općine čineći često štetu vlasnicima zemljišta, bez ugovora o korištenju pašnjaka što su dužni članom 68. Zakona o poljoprivrednom zemljištu (“Sl. Novine F BiH”, broj 52/09). Plasman ovčijeg mesa vrši se klanjem jagnjadi kroz ugostiteljske objekte i kroz meso za kurbanu što je sezonskog karaktera.

Uzgoj svinja u zadnjih nekoliko godina ne pokazuje povećanje niti dobija na većem značaju. Na prostoru općine Kakanj većina proizvođača posjeduju 2-3 rasplodne krmače. Samo je jedan ozbiljniji proizvođač sa 10 krmača i jednim nerastom (Farma svinja - Čatići). Proizvođači svinjskog mesa prvenstveno uzgajaju svinje za potrebe svog domaćinstva.

Uzgoj koka nosilja i proizvodnja konzumnih jaja robnog karaktera, u općini Kakanj registrovana je samo kod jednog proizvođača (Bilješevo). Ova proizvodnja ima razvojnu perspektivu ali je ograničena nelojalnom konkurencijom i poremećenim odnosom repromaterijala i cijene proizvoda.

Organizovana **proizvodnja brojlera** odvija se samo kod 2 poljoprivredna proizvođača koji su ugovorili svoju proizvodnju sa firmom "Brovis" d.o.o. Visoko.

Pčelarstvo na ovim prostorima ima i dugu i bogatu tradiciju. Zastupljenost više klimatskih zona, velike površine prirodnih livada i pašnjaka i prostrano područje sa bogatim florističkim sastavom (30 km) osiguravaju povoljne uvjete za razvoj ove privredne djelatnosti. Značaj pčelarstva i broj pčelinjih društava (4.000) ne ogleda se samo u proizvodnji meda i drugih pčelinjih proizvoda, već i u oprašivanju biljaka čime doprinosi povećanju produktivnosti raznih vrsta voćnih i drugih kultura. Dominira stacionirano pčelarenje, a mali dio proizvoda (meda) plasira se kroz maloprodaju, uglavnom je to prodaja na pijacama, sajmovima ili „kućnom pragu“.

Proizvodnja ribe zastupljena je u vrlo malom obimu u odnosu na mogućnost. Na općini Kakanj aktuelno je 6 manjih ribnjaka, a samo jedan ima matično jato. Godišnja proizvodnja ribe kalifornijske pastrmke iznosi cca 7.500 kg.

7.3.4. Podrška poljoprivrednoj proizvodnji

Svake godine Federalna i Kantonalna vlada u saradnji sa ministarstvima poljoprivrede donose Odluku o visini izdvajanja sredstava za novčane poticaje poljoprivrednoj proizvodnji i vrstama proizvodnje koje će se poticati. Svrha novčanih izdvajanja za postojeću poljoprivrednu proizvodnju je:

- povećanje i unapređenje poljoprivredne proizvodnje i izvoza uz jačenje konkurentnosti na domaćem i stranom tržištu,
- očuvanju postojećih radnih mjesta i stvaranju uslova za nova radna mjesta,
- tehničko – tehnološko unapređenje poljoprivrednog sektora,
- racionalno korištenje prirodnih resursa,
- ublažavanje posljedica potpisivanja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i dr.

Visina novčanih sredstava definisana zakonom je od 3-6% iznosa budžetskih prihoda i primanja u tekućoj godini u FBiH. Pravilnicima se propisuju kriteriji koji moraju zadovoljiti proizvođače za ostvarivanje poticaja. Većina zahtjeva se podnosi putem nadležne Općinske službe koja zahtjev zaprima, kompletira i prosljeđuje ministarstvu. Predstavnici kantonalnog ministarstva po zahtjevima utvrđuju činjenično stanje na terenu i dostavljaju ministarstvima finansija za isplatu.

Općina Kakanj posljednjih godina izdvaja značajna sredstva namijenjena na ime „Podsticaji u poljoprivredi“ (u 2017.godini 438.000,00 KM). Nadležna Služba Općine Kakanj, Savez

poljoprivrednih udruženja „KAP“ Kakanj, predstavnici udruženja poljoprivrednih proizvođača i privrednih subjekata koji djeluju na prostoru općine uz punu konsultaciju donose Programe o raspodjeli sredstava. Podsticaji poljoprivrednoj proizvodnji su značajni i neophodni, ali za progres agrara potrebna su značajnija sredstva za primarnu poljoprivrednu proizvodnju, preradu poljoprivrednih proizvoda i investiciona (kapitalna) ulaganja.

7.4. Šumarstvo

Šumska vegetacija predstavlja najvažniji i nesumnjivo najrasprostranjeniji prirodni resurs na području općine Kakanj. Od ukupne površine općine Kakanj na šume otpada 22.547,81 ha ili 60 %, tako da šuma i drvoprerađivačka industrija treba biti prirodna baza strategijskog razvoja cijele regije. Iz tabele vidimo da na državne šume otpada 18.085,91 ha ili 80% od ukupnih šuma na području općine Kakanj, dok na individualne (privatne) otpada 4.461,90 ili 20%.

U narednoj tabeli¹⁶ dat je prikaz šumskih površina na teritoriji općine Kakanj s obzirom na vlasnika.

Vlasništvo	Površina šumskog zemljišta (ha)
Privatno	4 .461,90
Državno	18 .085,91
Ukupno	22. 547,81

Izvor podataka: Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina Općine Kakanj

Procjenjuje se da općina raspolaže sa 3.463.452 kubnih metara drvne mase, od čega 62 % su zalihe lišćara, a 38 % su zalihe četinarara. Drvna zaliha po stanovniku općine iznosi 88,8 m³, što znači da je općina iznad prosjeka BiH (84,9 m³ po stanovniku) - Racunao 39.000 stanovnika.

Procjena godišnjeg zapreminskog prirasta drvne mase u šumama iznosi 85.384,70 m³, od toga na četinare otpada 40.525,70 m³, a na lišćare 44.859 m³. U narednoj tabeli dat je prikaz drvnih zaliha četinarara i lišćara, te njihov godišnji zapreminski prirast.

Vrsta šume	Drvne zalihe (m ³)	Godišnji zapreminski prirast drvne mase u šumama (m ³)
Četinari	1.483.738,90	40.525,70
Lišćari	2.403.622,30	44.859,00
Ukupno	3.887.361	85.384,70

Izvor podataka: Šumsko privredna osnova za „Kakanjsko“ period važnosti 01.01.2013. - 31.12.2022.god.

Plan sječa je najvažniji plan šumskoprivredne osnove. Obim sječa (etat) na području općine Kakanj je prikazan u narednoj tabeli:

Tabela obima sječa na području općine Kakanj za period 01.01.2013. - 31.12.2022.god.

¹⁶ Izvor podataka: Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina Općine Kakanj

Masa krupnog drveta za 10 godina			Prosjek godišnje
Površina	Vrsta drveta	Ukupno m ³	
15.296,60 ha	četinari	303.821,26	30.382,13
	lišćari	392.165,61	39.216,56
	Ukupno:	669.208,78	66.920,88

Izvor podataka: Šumsko privredna osnova za „Kakanjsko“ period važnosti 01.01.2013.31.12.2022.god.

Ukupna realizacija P.J. Šumarija Kakanj u 2016. godini u prodaji trupaca lišćara i četinara je u iznosu od 3.532.100,06 KM, odnosno prodato je 39.257,52 m³. Ukupna prodaja trupaca lišćara i četinara na području općine Kakanj je 854.768,21 KM ili 24,20 %, a prodaja trupaca lišćara i četinara van područja općine Kakanj 2.677.331,85 KM ili 75,80 %, .

Na općini Kakanj je u toku 2016. godine izvršeno pošumljavanje na površini od 38,46 ha, sa ukupnim brojem sadnica od 111.813 komada u vrijednosti od 87 350,94 KM. Najveći uzročnik svih šteta koje se manifestuju u šumi predstavlja čovjek, koji svojim svjesnim i nestručnim radom uzrokuje u šumi štete i koje se manifestuju kroz:

- direktne štete (bespravne sječe i uzurpacije),
- nestručno gazdovanje šumama,
- bespravnu gradnju u šumama i na šumskim zemljištima i pretvaranju šumskog zemljišta u druge kategorije,
- bespravno i nestručno korištenje nedrvenih šumskih proizvoda,
- izazivanje šumskih požara (> 95%),
- deponovanje otpada i čvrstog materijala,
- neprovođenje integralne zaštite i td.

Bespravne sječe su u periodu 2003-2012. godina iznosile 17.522 m³ bruto drvene mase.

Rekapitulacija planiranih investicijskih ulaganja	Ukupno za 10 godina KM	Prosječno godišnje KM
Izgradnja puteva i mostova	1.090.000,00	109.000,00
Šumskouzgojni radovi	5.973.962,00	597.396,20
Zaštita šuma	354.000,00	35.400,00
Iskorištavanje šuma	928.000,00	92.800,00
Priprema proizvodnje	440.000,00	44.000,00
Transport radnog osoblja	475.000,00	47.500,00
UKUPNO	9.260.962,00	926.096,20

Izvor podataka: Šumsko privredna osnova za „Kakanjsko“ period važnosti 01.01.2013. - 31.12.2022.god.

Šumarska strategija BiH i njena implementacija su definirane entitetskim zakonima o šumama i pratećom legislativom, kao i Zakonom o zaštiti i korištenju kulturno-historijskog i prirodnog naslijeđa, Zakonom o prostornom planu, Zakonom o zaštiti bilja, Zakonom o lovu, Zakonom o ribolovu i dr. U BiH je entitetskim zakonima o šumama regulirano organiziranje šumarstva. Općina Kakanj također ima i odjeljenje Kantonalne uprave za šumarstvo, koje djeluje unutar Ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Ze-do kantona, a koje koristi Zakon o šumama. Ono što je pozitivno za razvoj šumarstva, jeste usvajanje desetogodišnjeg plana gazdovanja šumama, od strane Federalnog ministarstva za poljoprivredu vodoprivredu i šumarstvo.

8. Saobraćajna i komunalna infrastruktura

8.1. Putna infrastruktura

Općina Kakanj ima povoljan geoprometni položaj, s obzirom da kroz njen teritorij prolazi autocesta Koridora Vc preko koje se odvija najveći dio saobraćaja na pravcu sjever-jug. Upravo iz ovog razloga stanovnici naše općine i domaća privreda imaju određene prednosti i mogućnosti za razvoj saobraćajno – transportnih komunikacija. Također, kroz općinu Kakanj prolaze i tri regionalna cestovna pravca, trideset jedan lokalni cestovni pravac i dio nerazvrstanih cestovnih pravaca.

Naredna tabela¹⁷ prikazuje dužine cesta po kategorijama unutar općine.

Vrsta puta	Dužina (km)
Autoput	18,526
Regionalni	65,6
Lokalni	140,35
Ukupno	224,476

Ukupan broj registrovanih motornih vozila krajem 2016. godine u Kakanju iznosi 9766 motornih vozila. Uporedimo li ovaj podatak sa ukupnim brojem stanovnika općine Kakanj onda dolazimo do podatka da svaki četvrti stanovnik ima motorno vozilo. Sljedeće tabele prikazuju ukupan broj registrovanih motornih vozila po vrstama i kategoriji starosti za 2016. godinu. Ukupan broj registrovanih motornih vozila po vrstama i kategoriji starosti za 2016. godinu:

Kategorija starosti	L1 Moped	L2 moped	L3 Motocikl	L4 Motocikl	L5 Motorni tricikl	L6 Laki četverocikl	L7 Četverocikl	M1 Putnički automobil	M3 Autobus	M3 Autobus	N1 Terežno vozilo	N2 Terežno vozilo	N3 Terežno vozilo
Do 1. god	2	0	1	0	0	0	2	40	0	1	11	0	4
01.02.17	0	0	1	0	0	0	0	23	1	1	6	1	3
3-5	1	0	5	0	0	0	1	163	1	0	25	1	7
6-10	11	0	9	0	0	0	0	859	1	5	64	8	43
11-15	6	0	9	0	0	0	0	3322	4	3	68	15	55
16+	4	0	10	0	0	0	1	4284	5	17	82	65	98
Ukupno:	24	0	35	0	0	0	4	8 891	12	27	256	90	210

Općina Kakanj ima razvijenu mrežu lokalnih, regionalnih i nerazvrstanih cestovnih pravaca. Povećanjem broja registrovanih vozila na području općine Kakanj postavlja se zahtjev za osiguranje većeg broja stacionarnih površina, odnosno površina za parkiranje.

¹⁷ Izvor podataka: Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

8.2. Željeznička infrastruktura

Paralelno sa magistralnim putem pruža se i željeznička pruga Bosanski Šamac - Sarajevo. Prva pruga koja je prolazila kroz Kakanj bila je pruga Bosanski Brod – Sarajevo izgrađena 1882. godine i prvenstveno je služila za transport uglja, željeza, drveta i ostalih prirodnih bogatstava. Pruga uzanog kolosijeka 1947. godine zamijenjena je prugom normalnog kolosijeka. Nešto kasnije postavljeni su i industrijski kolosijeci do Rudnika, Nove separacije i Termoelektrane. Danas industrijske kolosijeke posjeduju velika preduzeća kao što su Rudnik, Termoelektrana i Tvornica cementa.

Sljedeća tabela¹⁸ prikazuje dužine željezničkih pruga po vrstama unutar općine Kakanj.

Dionica	Dužina unutar općine (km)	Broj kolosijeka		Vrsta pruge
Bosanski Šamac - Sarajevo	21,0	Ž. stanica Kakanj	8	Jednokolosječna pruga
		Ž. stanica Modrinje	3	
Separacija - Termoelektrana	2,5	Unutar Separacije RMU Kakanj	8	industrijski kolosijek
		Unutar Termoelektrane	1	
Separacija - Površinski kop	3,5	Unutar Površinskog kopa RMU Kakanj	3	industrijski kolosijek
Tvornica cementa – Željeznička stanica Kakanj	1,0	Unutar Tvornice cementa	3	industrijski kolosijek
UKUPNO	28,0	-	26	-

8.3. Infrastruktura vodovoda i kanalizacije

Općina Kakanj i grad Kakanj snabdijevaju se vodom za piće sa četiri izvora:

- 1) Bukovica sa kapacitetom od 361 584 m³ mjesečno ili 130 l/s, koristi se 92-96 l/s (iskorištenost 70%);
- 2) Stog sa kapacitetom od 5 356 m³ mjesečno ili 2 l/s, koristi se 1,4 l/s, sa ovog izvorišta se snabdijeva Kraljeva Sutjeska (iskorištenost 4%);
- 3) Pitka voda sa kapacitetom 32 140,8 m³ mjesečno ili 12 l/s. (iskorištenost 100%);
- 4) Ilidža sa kapacitetom od 5 356 m³ mjesečno ili 1-2 l/s.

Preko ovih izvora vodom za piće snabdijeva se 60% stanovništva općine Kakanj i njima upravlja Javno preduzeće "VODOKOM" d.o.o. Kakanj. Ukupan kapacitet svih izvorišta je 150 l/s, iskorištenost 120 l/s (60%), a rezerva je 40% kapaciteta. Glavni vodovod je dug 27,5 km dok je sekundarna mreža duga 150 km. Na području općine evidentirano je i 352 mjesna

¹⁸ Izvor podataka: Regionalna strategija ekonomskog razvoja, novembar 2004. god

vodovoda koji se koriste za snabdijevanje vodom van općinskih sjedista, od kojih je 66 mjesnih vodovoda koje koristi 1 domaćinstvo, 98 mjesnih vodovoda koje koristi do 5 domaćinstava i 188 mjesnih vodovoda koje koristi preko 5 domaćinstava. Ovim vodovodima ne upravlja Javno preduzeće "VODOKOM" d.o.o. Kakanj, jer su ovi vodovodi u posjedu mjesnih zajednica ili u privatnom vlasništvu.

U narednoj tabeli¹⁹ prikazani su podaci o gradskim i mjesnim vodovodima:

Vodovod i kanalizacija	Broj vodozahrata i kanizacionih mreža	Broj domaćinstava koja koriste vodu / kanalizaciju	Broj stanovnika koji koriste vodu / kanalizaciju
Gradski vodovod	4	8.420	25.260
Mjesni vodovodi	352	6 523	19 569
Gradska kanalizacija	2	4.413	13.239
Mjesne kanalizacija	44	6.040	18.122

Broj priključaka domaćinstava iznosi 7 941, od čega je 7 592 aktivnih i 349 neaktivnih. Broj priključaka pravnih lica je: industrija 29, javna preduzeća 31, mala privreda 512.

Općina Kakanj ima kanizacionu mrežu dužine 18 km, kojom upravlja Javno preduzeće "VODOKOM" d.o.o. Kakanj.

Prigradska područja: Doboj, Povezice, Slijevnice, Željeznička stanica, uglavnom imaju izgrađenu kanizacionu mrežu, ali nije urađen glavni kolektor.

U dolini rijeke Trstionice naselja Brežani, Haljinići, Bjelavići, Čatići su djelimično riješila problem odvodnje otpadnih voda, a kanalizacija je izgrađena u još 35 naseljenih mjesta u ruralnom području općine.

Ostali dio općine za odvodnju otpadnih voda koristi nepropisno napravljene septičke jame, čiji se sadržaji infiltriraju u podzemne vode ili putem preljeva ispuštaju u vodotoke kanala, potoka ili rijeka.

8.4. Elektroenergetska mreža na području općine Kakanj

Elektroenergetska distributivna mreža na teritoriji općine Kakanj.

Na području općine Kakanj nalaze se sljedeće primarne 110 kV trafostanice: TS „TE Kakanj“ i TS „Cementara“. Trafostanice TS „TE Kakanj“ i TS „Cementara“ će u budućnosti preći na transformaciju 110/20/6 kV. Poslovna jedinica distribucije Kakanj snabdijeva svoje kupce električnom energijom iz dvije vlastite trafostanice 35/x kV: TS 35/20/10 kV „4. juli“ i RTS 35/10 kV „Čatići“. PJD Kakanj ima jednog kupca na 35 kV naponskom nivou – Rudnika uglja „Kakanj“, koji ima 6 vlastitih objekata TS 35/x kV: „Vrtlište“, „Rudnik Kakanj“, „Plandište“, „Separacija“, „Ričica“ i „Haljinići“. U budućnosti, vezano za perspektivu 35 kV napona, u

¹⁹ Izvor podataka: Javno preduzeće „Vodokom“ d.o.o. Kakanj,

Registar vodovoda, izvorišta, bunara i javnih česmi na području općine Kakanj

Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Poslovnoj jedinici distribucije Kakanj postojeća TS 35/10(20) kV „4. juli“ će prerasti u trafostanicu TS 110/20 kV obzirom da se očekuje, u skladu sa procjenom trenda opterećenja, da će opterećenje TS 35/10(20) kV „4. juli“ do 2030.godine narasti do 9,6 MW. Postojeća TS 35/10 kV „Čatići“ će u budućnosti da preraste u rasklopnicu 20kV. Postojeće trafostanice 35/6 kV („Vrtlište“, „Rudnik Kakanj“, „Plandište“, „Separacija“, „Ričica“ i „Haljinići“) u vlasništvu Rudnika „Kakanj“ će u budućnosti postati trafostanice 20/x kV. U toku je izgradnja (rekonstrukcija) sljedećih elektroenergetskih objekata na području PJD Kakanj: NNM-a TP Kula, NNM-a TP Brnj - II faza, NNM-a TP Mehmed Skopljak, DV, STS, NNM - Modrinje 1, VNKB, KBTS, svođenje NNM Bilješevo, 10 kV DV Karaula - Industrijska zona, 10 kV DV Greben Kučići – Subotinje, VNKB, STS, NNM Podborje, NNKB TP GMS Sopotnica izlaz Barakovići, VNKB, STS-B, NNKB Dubovo brdo rijeka, DV Kaćuni-Sebenje, STS-B, uklapanje NNM, optički kabal TS Radnički dom - TS Donja kolonija - TS Lamele. U narednom periodu je planirano da se izgrade tri distributivne transformatorske stanice u gradskoj zoni: KBTS 20/0,4 kV „Mladost“, KBTS 20(10)/0,4 kV Doboj, KBTS „Željeznička Stanica“. Od ukupnog broja trafostanica u regiji Centar 28% je instalisano u PJD Kakanj.

PJD	1		2	
	STS 10-20/0.4 kV		KBTS 10-20/0.4 kV	
	Broj (kom)	Instalisana snaga (MVA)	Broj (kom)	Instalisana snaga (MVA)
Kakanj	122	15,61	48	22,68

U tabeli ispod dat je pregled srednjenaponskih vodova. U koloni pod rednim brojem 1 dati su podaci za 35 kV srednjenaponske vodove, a u koloni pod rednim brojem 2 dati su podaci za 10-20 kV srednjenaponske vodove.

PJD	1		2	
	SN 35 kV vodovi		SN 10-20 kV vodovi	
	Zračni (km)	Podzemni (km)	Zračni (km)	Podzemni (km)
Kakanj	25	6	175	51

Ukupna dužina niskonaponske mreže na području PJD Kakanj iznosi 809 km. Od ukupne dužine niskonaponske mreže na području PJD Kakanj 93% čini zračna mreža, a 7% čini podzemna mreža. U 2014.godini na distributivnoj mreži PJD Kakanj bila je sljedeća struktura kupaca: 13.426 iz kategorije „domaćinstvo“, 954 kupca iz kategorije „ostala potrošnja na 0.4kV“, 1 kupac na 35 kV, 7 kupaca na 10kV naponskom nivou, te 67 kupaca iz kategorije „javna rasvjeta“. Od ukupnog broja kupaca PJD Kakanj TS 110/35/10 kV „Cementara“ napaja 52%, TS 35/10 kV „4. Juli“ napaja 45%, a RTS 35/10 kV „Čatići“ napaja 3%. Ukupna realizirana energija na području PJD Kakanj u 2014. godini iznosi Wukg = 67.296.402 kWh, od čega je na 35 kV realizirano 19%, na 10 kV je realizirano 2% i na 0,4 kV naponu je realizirano 79%. U narednoj tabeli je dat pregled broja kupaca i isporučene električne energije po kategorijama potrošnje.

Naziv	Broj kupaca 35kV	Broj kupaca 10(20) kV	Broj kupaca domaćinstava	Broj kupaca ostala potrošnja	Isporučena energija na 35kV [GWh]	Isporučena energija na 10(20)kV [GWh]	Isporučena energija domaćinstvima [GWh]	Isporučena energija ostala potrošnja [GWh]	Ukupno [GWh]
Kakanj	1	7	13426	1021	11.82	1.59	38.64	13.37	65.42

Područja na kojima se očekuje povećanje opterećenja zbog priključenja novih kupaca/proizvođača i izgradnje novih objekata su prikazani u tabeli ispod.

r/b	Općina	Naziv potrošač/mHE/SE/područja	Kategorija Kupac/Proizvođač /Područje	Pv (MW)	Naziv napojnog - priključnog SN voda
1	Kakanj	Poslovna zona Vrtlište (Planski dokument)	Područje	0.5	KB 10 kV „Industrijska zona Vrtlište“
2	Kakanj	SE DSM Trade	Proizvođač	0.133	KB/DV 10 kV „Čatići“
3	Kakanj	SE Energy	Proizvođač	0.149	KB/DV 10 kV „Čatići“
4	Kakanj	mHE Ušće	Proizvođač	0.185	DV 10 kV „Dubovo Brdo“
5	Kakanj	mHE Žuća rijeka	Proizvođač	0.502	DV 10 kV „Dubovo Brdo“
6	Kakanj	mHE Marušići	Proizvođač	0.341	DV 10 kV „Vukanovići“
7	Kakanj	M&P Pellets	Kupac	0.3	KB/DV 10 kV „Čatići“
8	Kakanj	Bioorganika	Kupac	1	KB 20 kV „Karaula“

8.5. Telekomunikacijska infrastruktura

Općina Kakanj prema evidenciji BH Telecom-a, Direkcija Zenica ima oko 5282 pretplatnika na BH Line (POTS, ISDN-ba, ISDN-pra, WLLI i CLL). Takođe, ima oko 122 korisnika CENTREX USLUGE. Područje općine Kakanj je pokriveno bakarnom distribucijskom mrežom sa cca 27664 parice i napaja se optičkim kablovima u dužini od 48 km, uz dodatne pravce prema Zenici i Visokom dužine 32 i 25 km.

Teritorij općine Kakanj opslužuje ukupno 12 (dvanaest) digitalnih komutacija koje su u stanju pružiti sve moderne usluge iz domena telekomunikacija. Ukupni kapaciteti su 9110 (POTS, ISDN-ba, ISDN-pra, WLLI i CLL). Prema popisu iz 2013. godine Kakanj ima 37441 stanovnika.

Broj telefona na 1000 stanovnika je 141. Za potrebe post i prepaid korisnika mobilne mreže BH Mobile instalirano je 16 baznih stanica na lokacijama: Brzovice, Dragovići, Gora, Kakanj, Kakanj-centar, Kraljeva Sutjeska, Mioći Kakanj, Seoce, Ponijeri, Roščevine, Sopotnica, Starposle, Tršće, Turbići, Živalji i Kakanj-Doboj džamija.

Na 22 lokacije općine Kakanj je instalirano 24 DSLAM i 7 MSAN uređaja koji omogućavaju pristup širokopojasnim uslugama. ADSL uslugu trenutno koristi 4647 pretplatnika, a uslugu MOJA TV 4849 pretplatnika. Da bi se poboljšao kvalitet pruženih usluga na pojedinim lokacijama je izvršeno skraćivanje parica. Na području općine Kakanj skraćene parice su: Zgošća, Zagrađe, Bičer, Koprivnica, Vukanovići, Dubovo Brdo, i Kučići.

8.6. Toplovodna mreža

Prema podacima Javnog preduzeća "Grijanje" d.o.o. Kakanj sistemom daljinskog grijanja zagrijava se 207 696 m², kojeg koristi oko 10 850 stanovnika.

Sljedeća tabela²⁰ prikazuje broj korisnika priključenih na mrežu toplovoda:

Vrste korisnika	Površina (m ²)	Broj korisnika
Fizička lica	159 188	2 810
Pravna lica	48 508	260

Osim užeg gradskog jezgra sistemom daljinskog grijanja pokrivena su naselja: Čatići, Hrasno, Rampa, Doboj, Bare i Plandište, a od 2016 godine i dvije ulice u MZ Kakanj II (Ulica Omera Maslića i Ulica Mehmeda Skopljaka).

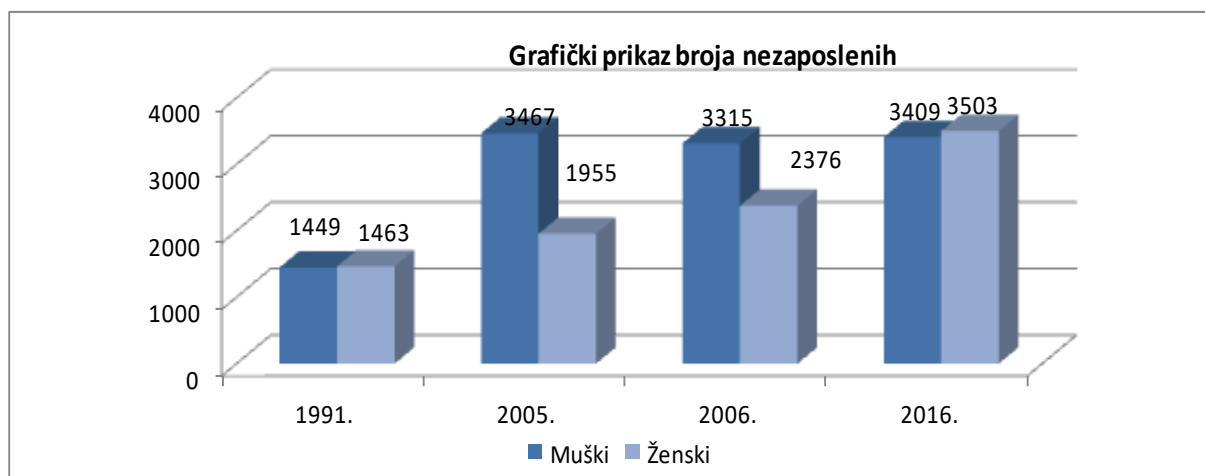
9. Tržište radne snage

9.1. Nezaposlenost

Na području općine Kakanj 1991. godine 2.912 osoba je tražilo zaposlenje, a u 2005. godini taj broj je iznosio 5.422 lica. Prema evidenciji Biroa za zapošljavanje općine Kakanj u 2006. godini bilo 5.691 nezaposleno lice, od toga 58,25% nezaposlenih muškaraca, a 41,75% nezaposlenih žena.

Prema evidencijama Federalnog zavoda za statistiku, u 2016. godini na području općine Kakanj bilo je 6.912 nezaposlenih osoba, od toga 49,32% nezaposlenih muškaraca, a 50,68% nezaposlenih žena.

Uporedni pokazatelji nezaposlenosti muškaraca i žena u 1991. 2005., 2006. i 2016. godini, prikazani su u narednom grafikonu²¹:

²⁰ Izvor podataka: Javno preduzeće „Grijanje“ d.o.o. Kakanj

²¹ Izvor podataka: Biro za zapošljavanje Kakanj, www.fzs.ba

U pogledu kvalifikacione strukture nezaposlenih na području općine Kakanj, najveći broj lica koja traže posao je kvalificirana radna snaga sa ukupno 42,54% od ukupnog broja nezaposlenih, a najmanje je NSS radnika, i to 0,42% od ukupnog broja nezaposlenih.

Prema službenim evidencijama, u Zeničko-dobojskom kantonu u 2006. godini bilo je 70.583 nezaposlena lica, odnosno 19,50% od ukupnog broja nezaposlenih u Federaciji BiH. U 2016. godini na području Zeničko-dobojskog kantona ukupan broj nezaposlenih lica koja se nalaze na evidenciji Federalnog zavoda za zapošljavanje bio je 67.593.

U narednoj tabeli²² dat je uporedni prikaz broja nezaposlenih za 2006. i 2016. godinu, za područje općine Kakanj i općina koje graniče sa općinom Kakanj:

Općina	Nezaposleni	
	2006.	2016.
Kakanj	5.691	6.912
Visoko	6.922	7.368
Vareš	1.546	1.238
Zenica	22.921	22.306
Busovača	3.367	2.972
Zavidovići	7.425	7.183

U narednoj tabeli²³ dat je prikaz kvalifikacione strukture nezaposlenih lica koja se vode na evidenciji Biroa za zapošljavanje općine Kakanj, za 2005., 2006. i 2016. godinu:

Stručna sprema	1991.	2005.	Općina Kakanj 2006. godina			Federacija BiH 2006. god.	Općina Kakanj 2016. godina
	UKUPNO	UKUPNO	M	Ž	UKUPNO	UKUPNO	UKUPNO
NKV		1.843	987	901	1.888	119.167	1.754
PKV		148	119	27	146	11.668	162
KV		2.373	1.660	761	2.421	133.283	2.942
VKV		37	35	2	37	2.818	32
NSS		13	9	15	24	1.039	10
SSS		932	480	567	1.047	82.421	1.480
VŠS		42	25	34	59	4.943	40

²²Izvor podataka: www.fzs.ba

²³ Izvor podataka: www.fzs.ba

VSS		34	36	33	69	7.029	492
Ukupno	2.912	5.422	3.351	2.340	5.691	362.368	6.912

Od ukupnog broja nezaposlenih u 2006. i u 2016. godini na području općine Kakanj, najveći je broj lica koja na zaposlenje čekaju više od 48 mjeseci. U narednoj tabeli dat je uporedni prikaz broja nezaposlenih lica prema dužini čekanja na zaposlenje.

Dužina čekanja na zaposlenje	Broj lica koja čekaju na zaposlenje	
	2006.	2016.
0-24 mjeseca	2.099	1.088
24-48 mjeseci	1.022	1.011
više od 48 mjeseci	2.570	4.822
UKUPNO:	5.691	6.921

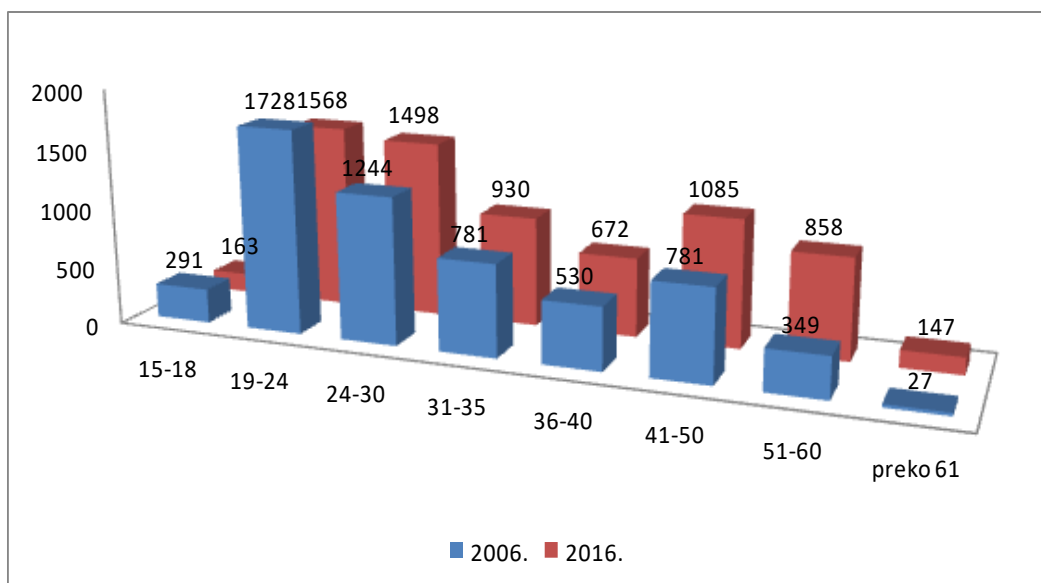
U 2006. godini, na evidenciji Biroa za zapošljavanje, najviše je bilo lica koja su tražila posao u starosnoj dobi od 19 do 24 godine (1.728, ili 31,59% od ukupnog broja), a zatim od 24 do 30 godina (1.244, ili 21,85% od ukupnog broja).

Najmanje je bilo lica koja imaju više od 60 godina, i to 27 ili 0,47%, a potom su lica od 15 do 18 godina (291 ili 5,11%). Slična starosna struktura nezaposlenih je i u decembru 2016. godine, te je najviše nezaposlenih lica između 19 i 24 godina (1.568 ili 22,65%)³⁸, a zatim od 24-30 godina (1.498 ili 21,64%).

U narednoj tabeli dat je pregled nezaposlenih lica prema starosnoj strukturi.

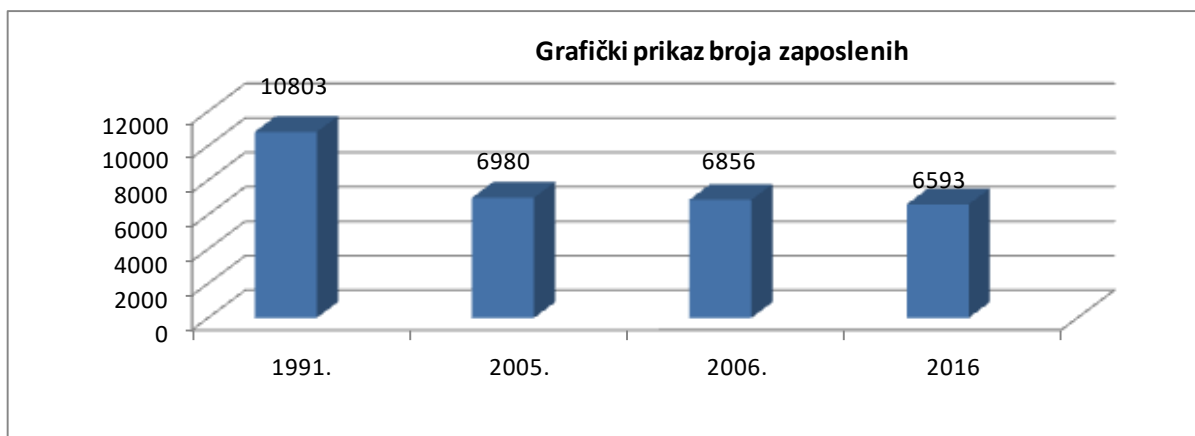
Godine starosti	2006.	2016.
15-18	291	163
19-24	1.728	1.568
24-30	1.244	1.498
31-35	781	930
36-40	530	672
41-50	781	1.085
51-60	349	858
preko 60	27	147
UKUPNO:	5.691	6.921

U sljedećem grafikonu²⁴ dat je uporedni prikaz strukture nezaposlenih lica u 2006. i 2016. godini prema starosnoj dobi.

9.2. Zaposlenost

Krajem decembra 2006. godine u općini Kakanj, prema podacima do kojih je došao Operativni tim za izradu Strategije razvoja općine Kakanj, bilo je zaposleno 6.856 radnika po privrednim subjektima u općini. Od toga 77,56% ili 5.318 su muškarci, a 22,44% ili 1.538 su žene. U 2006. godini broj zaposlenih se za 1,88% smanjio u odnosu na 2005. godinu, kada je bilo 6.980 zaposlenih radnika. U 2016. godini, prema podacima koji su preuzeti sa službene web stranice Federalnog zavoda za statistiku, na području Općine Kakanj bilo je zaposleno 6.593 radnika. Broj zaposlenih u 2016. godini je manji za 5,5% u odnosu na broj zaposlenih u 2006. godini. Ovi podaci o zaposlenima odnose se na radnike koji su zaposleni u privrednim subjektima na području općine Kakanj ili samostalno obavljaju djelatnost. Podaci o radnicima koji rade van općine Kakanj za navedeni period nisu prikazani, jer je do njih jako teško doći. Na sljedećem grafikonu²⁵ dat je uporedni prikaz broja zaposlenih u privredi na području općine Kakanj u 1991., 2005., 2006. i 2016. godini:

²⁴ Izvor podataka: Biro za zapošljavanje Kakanj

³⁸ Izvor podataka: Biro za zapošljavanje Kakanj

²⁵ Bilten Federalnog zavoda za zapošljavanje

U narednoj tabeli²⁶ dat je uporedni prikaz zaposlenih po pojedinim djelatnostima u privrednim subjektima na području općine Kakanj za 2006. i 2016. godinu, klasificiran i usklađen sa Zakonom o klasifikaciji djelatnosti BiH. U 2006. godini najveći broj kakanjskih radnika bio je zaposlen u sektoru vađenja ruda i kamena, i to ukupno 2.401 radnik ili 35,02% od ukupnog broja zaposlenih, zatim slijedi prerađivačka industrija sa 1.060 zaposlenih ili 15,46%, trgovina na veliko i malo sa 800 zaposlenih radnika ili 11,66%, dok u segmentu ribarstva u Kakanju nema nijednog evidentiranog zaposlenika.

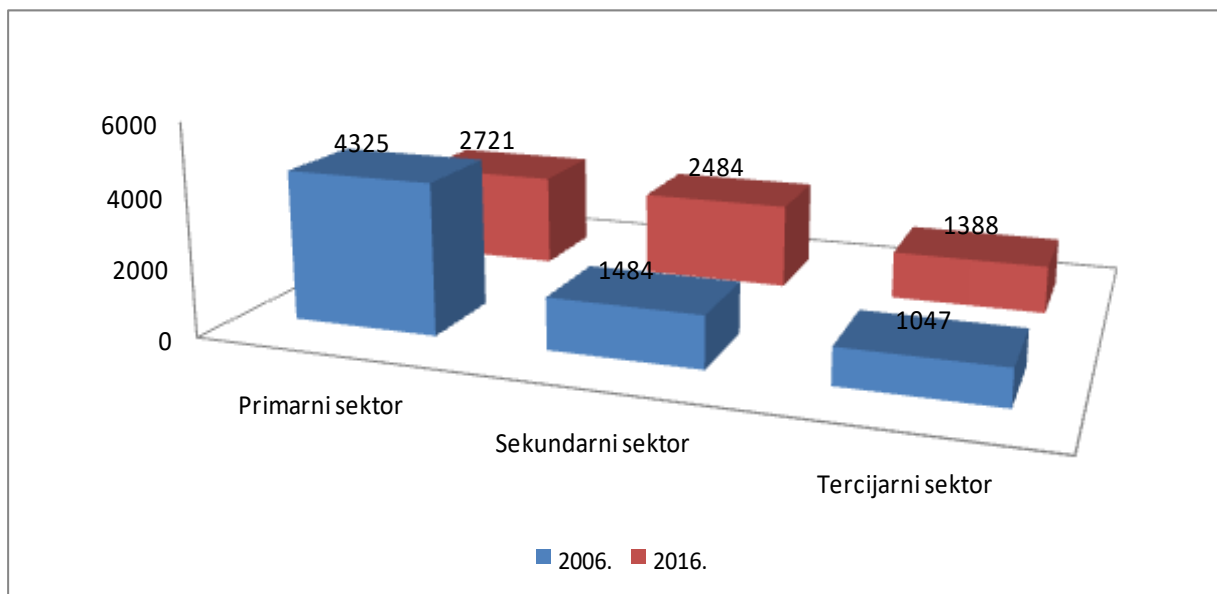
Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2016. godini bilo je zaposleno 6.593 radnika. Najveći broj zaposlenih radnika je u sektoru **vađenja ruda i kamena** (1.728 ili 26,20%), zatim u sektoru **trgovine na veliko i na malo, popravak motornih vozila i motocikala** (931 ili 14,12%), te u sektoru **prerađivačke industrije** (849 ili 12,88%). Sektor **proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija** je na četvrtom mjestu po broju zaposlenih radnika (714 ili 10,82%).

Vrsta djelatnosti	Broj zaposlenih	
	2006.	2016.
A-Poljoprivreda, lov i šumarstvo	196	181
B-Vađenje ruda i kamena	2.401	1.728
C-Prerađivačka industrija	1.060	849
D-Proizvodnja i snabdijevanje el. energijom, plinom, parom i klimatizacija	625	714
E-Snabdijevanje vodom; uklanjanje otpadnih voda, upravljanje otpadom, te djelatnosti sanacije okoliša	33	138
F-Građevinarstvo	260	119
G-Trgovina na veliko i malo; popravak mot. vozila i motocikala	800	931
H-Prijevoz i skladištenje	280	212
I-Hotelijerstvo i ugostiteljstvo	140	190
J-Informacije i komunikacije	15	42
K-Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja	17	43
L-Poslovanje nekretninama	-	-
M-Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	43	150
N-Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	16	48
O-Javna uprava i odbrana; obavezno socijalno osiguranje	68	303
P-Obrazovanje	567	686
Q-Djelatnost zdravstvene i socijalne zaštite	170	199
R-Umjetnost, zabava i rekreacija	-	8
S-Ostale uslužne djelatnosti	165	52
UKUPNO:	6.856	6.593

²⁶ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i procjene općinskih službi

Ukoliko privredu posmatramo kroz sektore, može se zaključiti da u kakanjskoj privredi dominira primarni sektor. U 2006. godini, od ukupnog broja zaposlenih, u primarnom sektoru je bilo zaposleno 4.325 radnika ili 63,08%, u sekundarnom sektoru 1.484 radnika ili 21,64%, dok je u tercijarnom sektoru bilo zaposleno 1.047 radnika ili 15,28%. U 2016. godini smanjio se broj zaposlenih u primarnom sektoru (2.721), a shodno tome došlo je do povećanja broja zaposlenih u sekundarnom (2.484) i tercijarnom sektoru (1388).

U narednom grafikonu²⁷ dat je uporedni prikaz broja zaposlenih po sektorima u 2006. i 2016. godini.

10. Privreda općine Kakanj

10.1. Procjena trenutne situacije

Privreda je skup ljudskih aktivnosti usmjeren ka stvaranju novih vrijednosti korištenjem ograničenih prirodnih resursa, koji bi ljudima potpomogli održanje i sigurnost života, te zadovoljili njihove materijalne i nematerijalne potrebe. Ljudske potrebe mogu se podijeliti na tri vrste:

- a) egzistencijalne - potrebe za hranom, pićem, stambenim prostorom i sigurnošću;
- b) osnovne - potrebe za zdravljem, okolišem, odjećom i slično;
- c) luksuzne – potrebe koje se ne mogu generalno definirati, a u direktnoj su zavisnosti od ukupnog stanja u kojem se društvo nalazi.

Općina Kakanj jedna je od privredno razvijenijih općina u Zeničko-dobojskom kantonu. Karakterizira je primarna proizvodnja uglja, cementa, električne energije i drveta.

Privredna društva koja vrše primarnu proizvodnju uglja, cementa, električne energije i drveta u općini Kakanj su:

²⁷ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i procjene općinskih službi

- JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, Zavisno društvo Rudnik mrkog uglja „Kakanj“ d.o.o. Kakanj,
- JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, podružnica „Termoelektrana“ Kakanj,
- Tvornica cementa d.d. Kakanj,
- JP ŠPD Ze-do kantona d.o.o. Zavidovići, PJ Šumarija Kakanj.

Rudarstvo, odnosno eksploatacija ležišta mrkog uglja kao i proizvodnja električne energije su okosnica razvoja općine Kakanj. Učešće rudarstva i proizvodnje električne energije u društvenom proizvodu je preko 45%.

U Rudniku mrkog uglja Kakanj u 2006. godini je bilo zaposleno oko 2.250 radnika, što je daleko ispod predratnog broja kada je u Rudniku radilo oko 5.500 ljudi. Prema podacima koje je dostavilo JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo, Zavisno društvo Rudnik mrkog uglja „Kakanj“ d.o.o. Kakanj, na dan 31.12.2016. godine u ovom društvu zaposleno je ukupno 1.730 radnika, što je u odnosu na 2006. godinu manje za 520 radnika.

Od ostalih djelatnosti razvijena je trgovina na veliko i malo, prerađivačka industrija, građevinarstvo, te saobraćaj i veze.

U oblasti poduzetništva u općini Kakanj su razvijene djelatnosti kao što su trgovina i ugostiteljstvo, te saobraćaj i veze. Zanatske i građevinske usluge su slabo razvijene, a posebno su slabo razvijene usluge u pogledu finansija, obrazovanja i zdravstvene zaštite.

Da je u Kakanju primarna industrija okosnica razvoja privrede, govori i podatak da je u 2006. godini u segmentu primarnog sektora najviše zaposlenika, i to 4.325 lica, dok je najmanje razvijen tercijarni sektor, u kome je zaposleno svega 1.047 lica. U narednoj tabeli²⁸ dat je prikaz broja zaposlenika u primarnom, sekundarnim i tercijarnom sektoru u poređenju sa predratnim periodom:

Sektor	1991.	2005.	2006.	2016.
Primarni	6.025	4.374	4.325	2.721
Sekundarni	3.628	1.519	1.484	2.484
Tercijarni	1.150	1.087	1.047	1.388
Ukupno	10.803	6.980	6.856	6.593

Prema podacima koje smo dobili od Federalnog zavoda za statistiku, u narednoj tabeli prikazan je broj registrovanih subjekata/preduzeća i poduzetnika (mikro, mali, srednji i veliki) razvrstanih prema broju zaposlenih u općini Kakanj na dan 31.12.2016. godine:

²⁸ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i procjene općinskih službi

	Preduzeća	Poduzetnici	Ukupno
Mikro (do 5 zaposlenih)	108	417	525
Mala (5-49 zaposlenih)	60	13	73
Srednja (50-249 zaposlenih)	17	1	18
Velika (250 i više zaposlenih)	1	0	1
Ukupno:	186	431	617

Na osnovu podataka iz tabele može se zaključiti da je najviše registrovanih mikro preduzeća koji imaju do 5 zaposlenih radnika, a zatim slijede mala preduzeća koja zapošljavaju do 49 radnika.

10.2. Privredni subjekti

Ukupan broj privrednih društava - pravnih lica, registriranih na području Općine Kakanj u 2006. godini bio je 207. U 2016. godini, prema službenim evidencijama, bilo je registrovano 199 privrednih društava. U narednoj tabeli²⁹ dat je prikaz broja privrednih društava u pojedinim djelatnostima, razvrstanih prema standardnoj klasifikaciji djelatnosti.

Vrsta pravnih lica	Broj subjekata	
	2006.	2016.
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	8	4
Rudarstvo	3	1
Prerađivačka industrija	36	31
Snabdijevanje el. energijom, gasom i vodom	2	3
Građevinarstvo	14	10
Trgovina na veliko i malo	53	60
Ugostiteljstvo	3	2
Saobraćaj, skladištenje i veze	30	24
Finansijsko posredovanje	1	0
Poslovanje nekretninama	11	1
Zdravstvene i socijalne usluge	6	3
Ostale javne i društvene djelatnosti	40	60
Ukupno	207	199

²⁹ Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku i procjene općinskih službi

Iz gore priloženog tabelarnog prikaza jasno je vidljivo da je u 2006. godini bilo najviše registriranih privrednih subjekata u oblasti trgovine na veliko i malo, prerađivačke industrije, te saobraćaja i veza. Ovakav trend je nastavljen i u 2016. godini.

Analizirajući podatke o registriranim samostalnim obrtnicima koji se bave obrtom kao osnovnim ili dopunskim zanimanjem možemo zaključiti da je slabo razvijeno obrtništvo u odnosu na druge općine u Zeničko-dobojskom kantonu. U općini Kakanj u 2006. godini bilo je registrirano 610 samostalnih obrtnika koji se bave obrtom kao osnovnim zanimanjem, dok je njih 116 bilo registrirano za bavljenje samostalnim obrtom kao dopunskim zanimanjem.

Zakonom o ugostiteljstvu od 2009. godine ne dozvoljava se registracija ugostiteljstva kao dopunskog zanimanja. Kao dopunsko/dodatno zanimanje mogu se registrirati djelatnosti iz oblasti obrta i srodnih djelatnosti.

U narednoj tabeli dat je uporedni prikaz broja registriranih samostalnih obrtnika u 2006. i u 2016. godini. U 2006. godini bilo je 116 obrtnika koji su imali registrirano dopunsko zanimanje, dok je u 2016. godini taj broj značajno manji (17 obrtnika u oblasti obrta i srodnih zanimanja).

R.b	Vrsta djelatnosti	2006.		2016.	
		Osnovno zanimanje	Dopunsko zanimanje	Osnovno zanimanje	Dopunsko zanimanje
1.	Građevinarstvo	15	5	9	0
2.	Saobraćaj i veze	176	8	84	0
3.	Trgovina na malo - prodavnice	213	0	101	0
4.	Ugostiteljstvo i turizam	92	23	70	0
5.	Zanatske i lične usluge	93	67	199	17
6.	Finansijski i tehn. poslovi	10	9	18	0
7.	Obrazovanje, nauka, kultura	8	4	2	0
8.	Zdravstvena zaštita	3	0	9	0
	Ukupno	610	116	492	17

Analizom podataka za 2006. godinu, dolazi se do zaključka da je u toj godini bilo najviše registriranih samostalnih obrtnika koji se bave obrtom kao osnovnim zanimanjem u oblasti trgovine na malo, i to 213, a u oblasti saobraćaja i veza registrirano je 176 samostalnih obrtnika. U oblasti zanatskih i ličnih usluga registrirana su 93 samostalna obrtnika. Uporedimo li ove podatke, možemo zaključiti da je malo registriranih samostalnih obrtnika čije je osnovno zanimanje obrt u proizvodnim djelatnostima, a mnogo više ih je u djelatnostima trgovine.

U 2016. godini u odnosu na 2006. godinu, došlo je do značajnog smanjenja registrovanih trgovina na malo (skoro za 50%), ugostiteljskih objekata, kao i lica koja su obavljala djelatnosti iz oblasti saobraćaja, te građevinarstva na području Općine. Pretpostavlja se da su promjene uslovljene zakonskim izmjenama i procedurama u procesu registracije.

10.3. Poslovno okruženje

Dobra poslovna klima podrazumijeva niz komercijalnih i administrativnih uvjeta za vođenje uspješnog biznisa. Preduvjeti za biznis, kao što su porezi, povoljno i sigurno okruženje za ulaganje, napredni ljudski resursi i razvijen finansijski sektor, imaju najveći utjecaj na razvoj biznisa.

Povoljno poslovno okruženje je jedan od osnovnih preduvjeta za razvoj privatnog sektora. Općinske vlasti unutar svojih ovlaštenja, kao i viši nivoi vlasti, su odgovorni za kreiranje povoljnog poslovnog okruženja koje će omogućiti razvoj i rast privatnog sektora.

Kreiranje povoljnog poslovnog okruženja je značajno za razvoj lokalne ekonomije iz više razloga:

- 1) omogućava lakši ulazak (osnivanje) i izlazak (zatvaranje) preduzeća;
- 2) smanjuje troškove poslovanja postojećih preduzeća;
- 3) povećava sigurnost i predvidivost poslovanja kroz poštivanje i provođenje zakonske regulative;
- 4) pomaže smanjenju obima sive ekonomije;
- 5) omogućava privlačenje investicija.

Što se tiče osnivanja preduzeća, procedure koje su unutar ovlasti Općine (osnivanje obrtničkih, trgovačkih i ugostiteljskih radnji) ukoliko je uz zahtjev priložena sva neophodna dokumentacija, rješenje za obavljanje djelatnosti završi se za 2 sata, nakon čega fizička/pravna lica koja registruju djelatnost imaju pravo na povrat troškova registracije djelatnosti.

10.4. Privredni subjekti i finansijske institucije

Generalno, sljedeće finansijske institucije se mogu naći u regiji: banke (obično ekspoziture) i osiguravajuća društva sa mikrokreditnim organizacijama. Sagledavajući broj banaka, osiguravajućih zavoda i mikrokreditnih organizacija, možemo zaključiti da postoji infrastruktura finansijskih institucija koja podržava razvoj privrede

Općina Kakanj kontinuirano radi na aktivnostima oko stvaranja povoljnijeg poslovnog ambijenta, radi ulaganja domaćeg i stranog kapitala na području općine Kakanj, kao i otvaranja novih radnih mjesta. Kakanj je postao prepoznatljiv po mjeranta za pokretanje i razvoj poduzetništva, a posebnu pažnju zaslužuje širok spektar pogodnosti koje su omogućene investitorima. Nastoji se razvijati poduzetnička svijest među mladim i nezaposlenim ljudima, te na taj način uticati na smanjenje stope nezaposlenosti na području naše općine, te intenzivnije razvijati poljoprivredna proizvodnja, podsticati poljoprivredne proizvođače kako bi proizveli značajnije količine poljoprivrednih proizvoda za vlastite potrebe i za potrebe tržišta, te na taj način obezbijedili egzistenciju sebi i svojoj porodici.

U cilju poboljšanja ekonomskog razvoja općine Kakanj kontinuirano se radimo na iznalaženju potencijalnih investitora koji su spremni ulagati na području naše općine, organiziraju se sastanci sa privrednicima i poljoprivrednim proizvođačima radi otklanjanja prepreka za razvoj privrede i nova zapošljavanja, promovišu se privredni resursi općine Kakanj, promoviše se razvoj poduzetništva i obrta, aktivno se sarađuje sa privatnim sektorom i iznalaze se nove mogućnosti za poboljšanje ambijenta za razvoj poduzetništva. Kreiranjem budžeta i

programa utroška sredstava teži se da se dio socijalnih izdvajanja pretvori u poduzetničku podršku, daje se značaj vlastitom učešću poljoprivrednih proizvođača i poduzetnika u svakom pojedinačnom projektu, pruža se maksimalna podrška lokalnom biznisu s ciljem da u najkraćem roku i na jednom mjestu poduzetnik riješi svoje zahtjeve, koji se tretiraju kao zahtjevi visokog prioriteta u radu općinskih službi, pruža se podrška postojećim poslovnim djelatnostima i motivišu se potencijalni poduzetnici na što ranije započinjanje novih poslova.

U budžetu i programima planiraju se podsticaji za razvoj poduzetništva, obrta i poljoprivrede radi motivisanja građana za otpočinjanje vlastitog biznisa. Kroz pozitivne primjere radi se na povećanju poduzetnosti stanovništva, blagovremeno se isplaćuju podsticaji u visini plaćenih naknada za rentu i uređenje gradskog građevinskog zemljišta, sufinansira se nabavka novih proizvodnih mašina i opreme za mala preduzeća i obrtnike s ciljem podizanja njihove konkurentnosti, osnažuju se programi obuke, prekvalifikacije i stručnog usavršavanja za nezaposlene osobe, sa posebnim fokusom na preduzeća koja donose nove i napredne tehnologije, gradi se infrastruktura u poduzetničkim zonama i parcelama namijenjenim razvoju poduzetništva, radi ponude zainteresovanim investitorima identificirane su slobodne lokacije za gradnju u blizini glavnih putnih komunikacija u državnom i privatnom vlasništvu, poduzimaju se aktivnosti oko izmjene prostorno-planske dokumentacije, kako bi se stvorili što povoljniji uslovi za razvoj privrede.

Realiziraju su brojne aktivnosti koje su usmjerene na jačanje poduzetništva i nova zapošljavanja, te brojne podsticajne mjere za pokretanje i razvoj malog i srednjeg poduzetništva.

10.5. Snabjevanje vodom, električnom energijom i grijanjem

Općina Kakanj je izuzetno bogata izvorištima pitke vode i hidrološkom mrežom. Izdašni izvori pitke vode omogućuju dovoljno vode za snabdijevanje stanovnika ali i privrede.

S obzirom na hidrološke potencijale općina Kakanj neće u narednih deset godina imati probleme u vezi sa snabdijevanjem stanovništva i industrije pitkom vodom.

Sistem vodovoda je renoviran, tako da i na tom planu u narednih deset godina Kakanj će imati kvalitetnu pitku vodu. Na izgradnji kanalizacioni sistema u općini Kakanj se kontinuirano radi u zadnjih 10 godina, pa je veliki broj naseljenih mjesta dijelom riješio pitanje odvodnje otpadne vode, ali je potrebno i dalje nastaviti raditi na tom planu uključujući i prečišćavanje otpadne vode.

Snabdijevanje električnom energijom u općini Kakanj na zadovoljavajućem je nivou. Infrastruktura elektromreže redovno se održava i trenutno je u zadovoljavajućem stanju, tako da je cijela teritorija općine Kakanj pokrivena elektromrežom.

Grijanje opslužuje užu gradsku jezgru i pojedina prigradska naselja. Međutim, stanje toplovodne mreže u općini Kakanj nije na zadovoljavajućem nivou. Veliki je broj novih priključaka, a mreža od puštanja u funkciju nije renovirana u cijelosti niti se radilo u znatnoj mjeri na proširenju mreže daljinskog grijanja. Naravno, najveći inhibitor u tome su protekla ratna dešavanja. U posljednjih godinu dana intenzivirali su se radovi na proširenju mreže daljinskog grijanja, što je svakako pozitivno, ali neophodno je i obnoviti primarni vod, kojem je amortizacioni rok već protekao. Općina Kakanj ima zadatak da u narednih deset godina intenzivira rad na održavanju i planskom razvoju toplovodne mreže u više prigradskih

naselja. Posmatrajući stanje na cjevovodu sistema daljinskog grijanja, za bilo kakvo dalje proširenje, neophodno je hitno izvršiti rekonstrukciju kompletnog glavnog vrelovoda sa svim ograncima. Uporedo sa rekonstrukcijom vrelovoda, potrebno je izvršiti zamjenu stare opreme u toplotnim podstanicama. U skladu sa ovim zahtijevati od EP BiH, Termoelektrane Kakanj da izvrši zamjenu dotrajale opreme (cirkulacione pumpe) i dijela vrelovodnih cijevi kojima TE upravlja kako isporuka toplotne energije ne bi bila dovedena u pitanje.

11. Obrazovanje

Obrazovanje je oduvijek bilo osnova u razvoju bilo kojeg društva, jer ono je pokretačka snaga kako socijalnog tako i ekonomskog razvoja. Stoga o obrazovanju treba stalno voditi računa i konstantno pronalaziti mogućnosti za njegovo podsticanje, unapređenje i razvoj.

Svaki pojedinac ima pravo na obrazovanje, a vlasti na svim nivoima, uključujući i općinu, dužne su osigurati ostvarivanje ovog prava. Međutim, danas nadležnost nad upravljanjem obrazovnim institucijama imaju najčešće više instance kao što su kantoni, federalni i državni nivo vlasti, u ovisnosti od toga radi li se o predškolskom, osnovnom, srednjem ili visokoškolskom obrazovanju, što u suštini usložnjava proceduru permanentnog nadzora nad radom obrazovnih institucija i mogućnostima investiranja.

Prema pozitivnim pravnim propisima u Bosni i Hercegovini osnovno obrazovanje je obavezno i mora biti besplatno i dostupno svima. Ostali nivoi obrazovanja (srednje obrazovanje, dodiplomski, diplomski i postdiplomski studij) nisu obavezni, ali su pristupačni svima onima koji se žele dalje školovati.

Na području općine Kakanj nalaze se dvije ustanove za predškolski odgoj i obrazovanje. Rad sa djecom je organiziran u grupama: mlađa, mlađa srednja, srednja i starija grupa.

Na području općine Kakanj ima 27 ustanova za osnovno obrazovanje, i to 6 centralnih i 21 područna osnovna škola. Centralne škole na ovom području su:

- Osnovna škola "Hamdija Kreševljaković" Kakanj,
- Osnovna škola "Mula Mustafa Bašeskija" Kakanj,
- Osnovna škola "Ahmed Muradbegović" Donji Kakanj,
- Osnovna škola "Omer Mušić" Brežani,
- Osnovna škola "15. april" Doboj,
- Osnovna škola "Rešad Kadić" Brnjic.

U školskoj 2017/18. godini u 6 redovnih osnovnih škola na području općine upisano je ukupno 3.698 učenika koji nastavu pohađaju u 192 odjeljenja. U odnosu na prethodne dvije godine broj upisanih učenika smanjen je za 25, odnosno 38 učenika. Broj upisanih učenika u školskoj 2015/16 bio je 3.718, u školskoj 2016/17 3.705 učenika.

Nadležnost nad osnovnim obrazovanjem ima Ministarstvo za obrazovanje, nauku, kulturu i sport Zeničko-dobojskog kantona, tako da je uloga lokalne samouprave svedena na minimum. Implementiranjem Zakona o principima lokalne samouprave nadležnost nad osnovnim obrazovanjem bit će na općinskom nivou, tako da će uloga općine u obrazovanju biti znatno veća, a i dužnost lokalne samouprave će se znatno povećati.

U narednoj tabeli dat je prikaz broja učenika koji u školskoj 2017/2018. godini pohađaju osnovno obrazovanje.

OSNOVNE ŠKOLE

R.b.	Naziv škole	Broj učenika			Broj odjeljenja		
		Centralna škola	Područne škole	Ukupno	Centralna škola	Područne škole	Ukupno
1.	OŠ Hamdija Kreševljaković	1.038	-	1.038	44	-	44
2.	OŠ Mula Mustafa Bašeskija	752	213	965	32	15	46
3.	OŠ Ahmed Muradbegović	168	263	431	8	16	24
4.	OŠ Rešad Kadić	184	75	259	12	6	18
5.	OŠ 15. april, Kakanj	326	194	520	17	14	31
6.	OŠ Omer Mušić	385	100	485	20	8	28
	UKUPNO	2.835	845	3.698	133	59	192

U osnovnim školama na području općine Kakanj zaposleno je ukupno 422 radnika od kojih je 314 u nastavnom procesu i 108 izvan nastavnog procesa. Kada je u pitanju Osnovna muzička škola u školskoj 2016/2017. godini imala je 68 upisanih učenika (6 grupa/odjeljenja).

Srednjoškolsko obrazovanje u općini Kakanj organizirano je u tri srednje škole, a to su: Mješovita srednja škola, Srednja tehnička škola «Kemal Kapetanović» i Gimnazija «Muhsin Rizvić».

SREDNJE ŠKOLE

1. Gimnazija „Muhsin Rizvić“ Kakanj
2. Srednja tehnička škola „Kemal Kapetanović“
3. Mješovita srednja škola Kakanj

Broj učenika srednjih škola na početku školske 2017/18. godine

R.br.	Naziv škole	Broj učenika	Broj odjeljenja
1.	Mješovita srednja škola Kakanj	540	25
2.	STŠ “Kemal Kapetanović” Kakanj	496	20
3.	Gimnazija “Muhsin Rizvić” Kakanj	340	17
	UKUPNO	1.376	62

U srednjim školama na području naše općine direktno u nastavi angažiran je 151 uposlenik, a van nastavnog procesa 35 uposlenika.

Nadležnost nad osnovnim i srednjim obrazovanjem je na kantonalnom nivou, te iz tih razloga osnovne i srednje škole se većinom finansiraju iz budžeta Zeničko–dobojskog kantona. Međutim, sredstva koja se izdvajaju iz budžeta Kantona su nedovoljna, pa i Općina iz svog budžeta izdvaja određena sredstva za poboljšanje odgojno-obrazovnog rada u skladu sa svojim mogućnostima.

Kanton finansira prijevoz učenika osnovnih škola, dok Općina finansira prijevoz za učenike srednjih škola koji stanuju u naseljima udaljenim više od 5 km od škole, kao i za studente lošijeg materijalnog statusa.

U svim školama aktivno djeluje vijeće učenika i vijeće roditelja koje promovira interese škole u zajednici na čijem području se nalazi škola, predstavlja stavove roditelja školskom odboru, podstiče angažman roditelja i učenika. Iako obrazovanje nije u nadležnosti Općine, općinske vlasti u saradnji sa školama poduzimaju korake za osiguranje jednakog pristupa obrazovanju za svu djecu u skladu sa međunarodnim standardima o ljudskim pravima i pozitivno pravnim propisima.

12. Kultura i sport

Svaki građanin ima pravo na sudjelovanje u kulturnom i sportskom životu, te na puni kulturni i duhovni razvoj bez diskriminacije po bilo kojem osnovu. Puno uživanje ovih prava zahtijeva dostupnost kulturne infrastrukture (kulturni centri, muzeji, biblioteke, pozorišta itd).

Općina Kakanj raspolaže sa znatnim sportskim i kulturnim kapacitetima. Najznačajnijim sportskim kapacitetima Sportskom dvoranom i malom salom upravlja Javna ustanova Kulturno-sportski centar Kakanj, koja je institucionalno najznačajniji faktor kakanjske kulture i sporta.

U okviru Javne ustanove Kulturno-sportski centar Kakanj djeluje gradski bioskop, gdje se vrlo često održavaju i pozorišne predstave, kako domaće kakanjske produkcije tako i gostujućih pozorišta.

JU „Gradska biblioteka „Kakanj kao kulturno i informacijsko, multimedijalno središte općine Kakanj, značajan je faktor kulture u općini.

Pored ovog oblika institucionalne brige za kulturu i sport općine Kakanj, koja je na zavidnom nivou, kulturni i sportski život Kakanjaca upotpunjuje i 24 sportska udruženja iz različitih sportskih disciplina (fudbal, košarka, odbojka, rukomet, kuglanje, tenis, borilačke vještine, ribolovno društvo, šahovski klubovi te planinarsko i lovačko društvo), jedan Sportski savez i Sportsko društvo.

Ovi klubovi broje veliki broj članova koji na takmičenjima pokazuju dobre rezultate. Svake godine se organizira manifestacija „Sportista godine“, na kojoj se uručuju priznanja najuspješnijim sportistima.

Veliki broj otvorenih i zatvorenih sportskih objekata, tradicija bavljenja sportom i postignuti vrhunski rezultati vrlo su dobar preduvjet za dalji razvoj sporta na ovim prostorima, uz potrebnu finansijsku podršku lokalne zajednice, institucija Zeničko–dobojskog kantona kao i sponzora.

Značajna prepreka ili otežavajuća okolnost za razvoj sporta, ne samo općine Kakanj nego i drugih općina u Bosni i Hercegovini, je svakako nepostojanje zakona o sportu koji bi pored mnogobrojnih odgovora trebao dati i ključni, a to je način finansiranja sporta i sportskih djelatnosti. Očekuje se donošenje ovog zakona na državnom nivou, što će zasigurno riješiti mnoge dileme ali i ostvariti bolju zakonsku osnovu za razvoj sporta, ne samo u općini Kakanj nego i u cijeloj Bosni i Hercegovini.

13. Turizam

Iako prostorno nije velika, općina Kakanj se odlikuje izuzetnim prirodnim ljepotama i kulturno-historijskim nasljeđem koje je moguće iskoristiti, te privući mnogobrojne turiste iz okolnih općina.

Snježni planinski vrhovi, rijeke i jezera pružaju velike mogućnosti za razvoj turizma u Kakanju. Općina Kakanj ima odlične izgleda za razvoj kulturno – historijskog, vjerskog, planinskog, seoskog i banjskog turizma. tako i lovnog turizma.

Kulturno-historijski spomenici

Na području općine Kakanj nalaze se brojni (176) kulturno-historijski spomenika od kojih je pet proglašeno nacionalnim spomenicima od strane Komisije/Povjerenstva za očuvanje nacionalnih spomenika i artefakti iz perioda srednjovjekovne Bosne, a najpoznatiji su Zgoščanski stećak, Zgoščanski obelisk, te zlatni pečatni prsten sa ljiljanom.

Nacionalnim spomenicima kulturne baštine BiH proglašeni su:

1. Franjevački samostan i Crkva sv. Ivana Krstitelja u Kraljevoj Sutjesci kao jedna graditeljska cjelina,
2. Zbirka od 22 inkunabule, koje je pokretno dobro u vlasništvu Franjevačkog samostana u Kraljevoj Sutjesci,
3. Vladarski dvor iz 14. i 15. stoljeća u Kraljevoj Sutjesci, arheološko područje,
4. Džamija u Kraljevoj Sutjesci,
5. Kuća Ive Duspera, Kraljeva Sutjeska, historijska građevina,
6. Historijsko područje – Glavica u Bilješevu, općina Kakanj (spomenik čine: arheološki lokalitet Glavica, dva stećka, crkva svetog Jovana Krstitelja, groblje i zgrada Srpske osnovne škole),
7. Historijski spomenik – Turski sud (Kula hadži Muhamed – bega) u Ribnici,
8. Arheološko područje – Prahistorijsko neolitsko naselje Obre II na lokalitetu Gornje polje u naselju Obre, općina Kakanj

Zgoščanski stećak i Zgoščanski obelisk su 1914. godine prebačeni iz Kakanja u botanički vrt Zemaljskog muzeja u Sarajeva gdje se i danas nalaze. Izrađena je i replika Zgoščanskog stećka koja je postavljena na Trgu Bosne i Hercegovine u Sarajevu, ispred zgrade Parlamentarne skupštine BiH i Vijeća ministara BiH, te replika Zgoščanskog obeliska koja je postavljena u centralnoj gradskoj jezgri Kakanja. Osim čuvenog stećka i obeliska u Zgoščanskoj nekropoli stećaka 2012. godine je pronađen i pečatni prsten sa ljiljanom izrađen od zlata i legure. Prsten se čuva u kakanjskom muzeju koji je otvoren 1. marta 2015. godine na Dan nezavisnosti BiH.

Na području Kaknja se nalazi Kraljeva Sutjeska, a u blizini Kaknja je i Bobovac unutar čijih se zidina čuvala bosanska kruna, dva veoma važna historijska lokaliteta. Na vladarskom dvoru iz 14. i 15. vijeka u Kraljevoj Sutjesci napisani su brojni dokumenti bosanskih vladara. Sagrađen je u vrijeme jednog od najznačajnijih bosanskih vladara bana Stjepana II Kotromanića.

Muzej Kakanj

Muzejski fundus trenutno broji oko 2.500 izloženih i deponovanih eksponata, klasificiranih po sljedećim zbirkama: Historijska zbirka (630 eksponata), Zbirka ratnih godina 1992–1995. (380 eksponata), Tehnička zbirka (230 eksponata), Arheološka zbirka (160 eksponata), Etnološka zbirka (230 eksponata), Numizmatička zbirka (840 eksponata) i zbirka Lapidarija (10 spomenika).

Suvenirnica

U suvenirnici Muzeja Kaknja izloženi su suveniri na kojima su oslikani nacionalni spomenici općine Kakanj, različite rukotvorine na kojima su prikazane zanimljivosti kroz različite motive tipa: kraljičin vez, zlatovez, narodni vez i sl., znamenitosti i bogato historijsko naslijeđe općine Kakanj.

Izletišta

Ponijeri

Idealno i atraktivno mjesto za odmor i relaksaciju kako domaćih tako i stranih turista. Smješteno na nadmorskoj visini od 1200 metara i udaljeno od centra grada samo dvadesetak kilometara. U zimskoj sezoni Ponijeri predstavljaju idealno mjesto za odmor jer posjeduju uređenu ski stazu dužine 1000m koja je osvijetljena što omogućava i noćno skijanje, te ski lift, školu skijanja i mogućnost iznajmljivanja ski opreme. Danas je to izuzetno posjećeno mjesto, kako od strane građana općine Kakanj tako i turista iz drugih općina. Zbog velikih šumskih bogatstava i izuzetnog kvaliteta vazduha ovo područje proglašeno je vazдушnom banjom.

Tajan

Proglašen Spmenikom prirode „Tajan“ 2008.godine. Smješten je između općina Kakanj, Zavidovići i Vareš. Najveći vrh je na 1297 mnv. Područje spomenika prirode bogato je čistim vodenim tokovima, kanjonima, prirodnim kamenim mostovima, speleološkim objektima i rijetkim endemskim biljkama i životinjama. Spomenik prirode raspolaže svim potrebnim objektima i infratrukturom za zanimljiv i prijatan boravak gostiju.

Bočica

Planinarsko izletište Bočica je smješteno na 920 mnv, a od Kaknja je udaljeno desetak kilometara. Na izletištu su Izgrađeni sportski tereni i igralište za djecu.

Močvara Bistrik

Močvara Bistrik predstavlja važan ornitološki rezervat. Nalazi se u dolini rijeke Trstionice u blizini naselja Haljinići koje pripada općini Kakanj. Posebnost močvare se ogleda u tome da je nastanjuju rijetke ugrožene vrste kao što su: čaplja žličarka, patka njorka (koja je na

crvenoj listi globalno ugroženih vrsta), bijela roda, crna roda, bjelonoga vjetruša(crvena lista), kosac (crvena lista) itd.

Vidikovac na Ivničko – zagradske gradini

Smještena na području naselja Zagrađe i Ivnica, gdje se nekada nalazilo utvrđenje gradina. Pretpostavka je da je to utvrđenje, kao i gotovo sva druga širom Bosne i Hercegovine, nastalo još u prahistorijsko doba te da je egzistiralo do kraja Srednjeg vijeka.

Nekropola stećaka na Gradini

Na širem području lokaliteta Ivničko-zagradske gradine nalazi se nekropola stećaka. Do nje se može doći samo pješke, jer je i sama gradina monumentalni spomenik, okomito spušten ka rijeci Zgošći. Nekropola se sastoji od ukupno sedam stećaka.

Prašuma Gornja Trstionica - Bukovica

Prašuma Gornja Trstionica – Bukovica kao dio prirodne baštine Općine Kakanj zajedno sa kulturno – historijskim naslijeđem (koji obuhvata dio starog grada Bobovac, sultan Mehmed el – Fatihovu džamiju i Franjevački samostan u Kraljevoj Sutjesci), predstavljaju unikatan i neponovljiv dio biološke, geomorfološko – hidrološke, ekološke i kulturno – historijske raznolikosti.

14. Socijalna i zdravstvena zaštita

14.1. Socijalna zaštita

Djelatnost socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom obavljaju ustanove socijalne zaštite. Centar za socijalni rad je javna ustanova koju osniva općina , radi obavljanja poslova neposredne socijalne zaštite , zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom kao i radi obavljanja drugih poslova utvrđenih zakonom.

Najznačajniji poslovi Centra za socijalni rad su sljedeći:

- rješavanje zahtjeva za ostvarivanje prava u oblasti socijalne zaštite, zaštite civilnih žrtava rata i zaštite porodice sa djecom u prvom stepenu,
- priprema, sprovođenje odgovarajućih oblika i mjera socijalne i porodično-pravne zaštite,
- neposredno pružanje usluga socijalnog i drugog stručnog rada, savjetodavnih usluga i stručne pomoći pojedincima i porodicama,
- poslovi starateljstva,
- otkrivanje i praćenje socijalnih potreba građana u cilju preduzimanja adekvatnih mjera njihove zaštite, -razvoj i unapređenje preventivnih aktivnosti koje doprinose sprečavanju i suzbijanju socijalnih problema zajedno sa drugim vladinim i nevladinim organizacijama,
- vođenje evidencije i dokumentacije o korisnicima i realizovanim oblicima i mjerama njihove zaštite.

Centar za socijalni rad posebnu pažnju posvećuje unapređenju kvaliteta života građana općine Kakanj, razvijanjem savremenog, efikasnog i održivog sistema socijalne zaštite, zasnovanog na partnerstvu javnog i civilnog sektora kao pružaoca usluga, uz angažovanje svih raspoloživih općinskih resursa i međusobnu saradnju korisnika i pružaoca usluga, kao i uz aktivno učešće korisnika usluga.

Obezbijeđena je kvalitetna i uspješna neposredna zaštita pojedinaca i porodica, u stanju socijalne potrebe. Među oblicima porodično - pravne i socijalne zaštite koje reguliše i provodi Centar bile su dominantne nematerijalne usluge. U domenu nematerijalnih usluga procedura je složena i pretpostavljala je specijalizovane usluge socijalnog, psihološkog, pedagoškog, pravnog, a u nekim slučajevima i psihijatrijskog rada. U radu sa korisnicima isključivo se koristio multidisciplinarni i multimetodski pristup koji je uključivao rad sa pojedincem, grupni socijalni rad i rad sa porodicom.

U narednoj tabeli dat je prikaz korisnika prava iz socijalne zaštite i izvor finansiranja :

Prava iz socijalne zaštite	Broj korisnika	Finansiranje
prava lica sa invaliditetom :		
a) lična invalidnina	776	Iz Budžeta Federacije
b) dodatak za njegu i pomoć drugog lica	570	
c) ortopedski dodatak	266	
prava civilnih žrtava rata	16	Iz Budžeta Federacije u obimu 70%. potrebnih sredstava i iz Budžeta Kantona 30 % potrebnih sredstava
stalna novčana pomoć	220	Iz Budžeta Kantona 60 % potrebnih sredstava i iz iz Budžeta Općine 40% potrebnih sredstava
privremena i jednokratna novčana pomoć	134	Iz Budžeta Kantona
osposobljavanje za život i rad	5	Iz Budžeta Kantona
smještaj u drugu porodicu	8	Iz Budžeta Kantona
smještaj u ustanove socijalne zaštite	58	Iz Budžeta Kantona
dodatak na djecu	1149	Iz Budžeta Kantona
naknada umjesto plaće ženi-majci u radnom odnosu za vrijeme dok odsustvuje sa posla radi trudnoće,porođaja i njege djeteta	79	Iz Budžeta Kantona
novčana pomoć za vrijeme trudnoće i porođaja	107	Iz Budžeta Kantona

žene-majke koja nije u radnom odnosu		
jednokratna pomoć za opremu novorođenog djeteta	107	Iz Budžeta Kantona
pomoć u prehrani djeteta do 6 mjeseci i dodatna ishrana za majke dojilje	107	Iz Budžeta Kantona
zdravstvena zaštita korisnika socijalne zaštite	245	Iz Budžeta Kantona
jednokratna novčana pomoć za porođaj i opremu novorođenog djeteta	421	Iz Budžeta Općine
osiguranje jednog obroka u vrijeme nastave u školama osnovnog obrazovanja	45	Iz Budžeta Općine
smještaj djece uz osiguranu ishranu u ustanovama predškolskog odgoja	2	Iz Budžeta Općine

Za realizaciju planiranih aktivnosti neophodno je osnaživanje i jačanje efikasne mreže institucionalnih i vaninstitucionalnih socijalnih usluga u partnerstvu sa javnim i privatnim sektorom, kao i kontinuirano jačanje kapaciteta ljudskih resursa, kroz uspostavljanje i jačanje partnerskih odnosa između javnog i privatnog i nevladinog sektora za pružanje kvalitetnih vaninstitucionalnih usluga.

Kontinuirano razvijati i unapređivati adekvatne usluge u pružanju usluga i zadovoljavanju potreba građana.

Konstantno ispitivati potrebe i probleme građana i svoje aktivnosti usmjeravati u zadovoljavanju njihovih potreba, kroz razvijanje novog trenda pružanja usluga kao što su usluge zaštite žrtava nasilja u porodici, pomoći u kući starim licima bez porodičnog staranja, hronično oboljelim licima, pružanje pomoći u kući preko njegovatelja, usluge pomoći djeci sa posebnim potrebama a posebno razvoj hraniteljstva kao oblika zaštite.

Posebnu pažnju posvetiti poboljšanju položaja ranjivih kategorija stanovništva: starih lica, djece, lica sa invaliditetom kao i položaja mladih, porodica i dr.

14.2. Zdravstvena zaštita

Zdravstvo se danas nalazi u teškoj situaciji, prije svega zbog odnosa u društvu i izostanka finansijske podrške. Postizanje najviših standarda zdravstvenih usluga podrazumijeva stručno osoblje i povoljne socio-ekonomske uslove.

Javna ustanova „Dom zdravlja“ Kakanj, jedina je zdravstvena ustanova na području općine Kakanj koja vrši primarnu zdravstvenu zaštitu i konsultativno-specijalističku zdravstvenu zaštitu. Primarna zdravstvena zaštita, kao osnovni dio zdravstvenog sistema i prvi nivo pružanja zdravstvene zaštite, ima izuzetnu ulogu, jer najviše doprinosi očuvanju i unapređenju zdravlja, sprečavanju bolesti, liječenju i rehabilitaciji oboljelih i povrijeđenih.

U sastavu ove zdravstvene ustanove je i sedamnaest ambulanti porodične medicine, i to: Kakanj 1, Kakanj 2, Kakanj 3, Kakanj 4 (sve četiri smještene u centralnom objektu JU „Dom zdravlja“ Kakanj), Bilješevo, Bjelavići, Brnjic 1 i 2, Čatići, Doboj, Donji Kakanj, Haljinići 1, Haljinići 2, Kraljeva Sutjeska, Papratnica, Stara Jama, Tršće, Vukanovići. Pored navedenih ambulanti porodične medicine JU „Dom zdravlja“ Kakanj zdravstvenu djelatnost sprovodi i u dvije ambulante koje su smještene pri većim privrednim subjektima, i to u Tvornici cementa Kakanj i Termoelektrani Kakanj. U skorije vrijeme planirano je otvaranje ambulante porodične medicine Zgošća.

U toku 2017. godine u ovoj ustanovi bilo je 172 stalno zaposlenih, a od toga je 132 zdravstvenih radnika. Osnovni cilj planiranja zdravstvene zaštite je da se što uspješnije, ekonomičnije i efikasnije sprovedu određene mjere zaštite i unapređenja zdravlja svih stanovnika općine Kakanj, kako bi se zadovoljile njihove zdravstvene potrebe i kako bi oni ostvarili pravo na zdravstvenu zaštitu.

U narednoj tabeli³⁰ dat je prikaz broja zaposlenih doktora medicine i specijalista u Javnoj ustanovi „Dom zdravlja“ Kakanj koji uz ostale radnike JU „Dom zdravlja“ Kakanj pružaju zdravstvenu zaštitu za 38.937³¹:

VSS medicinski smjer	Broj zaposlenih u Domu zdravlja Kakanj	Privatne ordinacije	Broj stanovnika na jednog ljekara
Specijalista medicine	19	1	2 049
Specijalista stomatologije	3	1	12979
Doktori medicine - opšti	12	0	3244
Doktori stomatologije	3	4	12979
Ukupno	37	6	

15. Zaštita okoline

15.1. Postojeće stanje u oblasti okoline

Humani razvoj se zasniva na konceptu ciljeva, gdje se u prvi plan stavlja čovjek sa svojim sposobnostima, povećanje životnog standarda, održavanje ravnoteže u prirodnoj sredini, kao i procesu modernizacije institucija, te društveno – političkih odnosa.

Općinsko vijeće Općine Kakanj je usvojilo Lokalni ekološki akcioni plan (Sl. novine općine Kakanj broj: 2/10) u kome je istaknuto da su očuvana okolina i lokalni resursi, odnosno održivi razvoj danas ključni faktor razvoja svake sredine koja može osigurati bolji životni standard građana. Rudarstvo, odnosno eksploatacija uglja, te proizvodnja električne energije i proizvodnja cementa su temelj kakanjske privrede. Iako su te grane među onima koje najviše narušavaju kvalitet životne okoline, treba imati na umu da su one i kičma razvoja općine Kakanj. Razvojem industrije ovog tipa došlo je do ekonomskog razvoja područja, ali isto tako i značajne degradacije pojedinih komponenti životne okoline (zrak, voda i tlo).

³⁰ Izvor podataka: Javna ustanova „Dom zdravlja“ Kakanj

³¹ Agencija za statistiku BiH: „PRELIMINARNI REZULTATI Popisa stanovništva, kućanstava i stanova u Bosni i Hercegovini“, Sarajevo, 2013.

Od tipa industrije, zavisi koje će se zagađujuće materije naći, npr. upotrebom uglja u proizvodnji energije dolazi do povećanja ispuštanja ugljenih, sumpornih i azotnih oksida, oko cementara okolina se zagađuje prašinom i slično. Tokom industrijalizacije želja za profitom je bila iznad svijesti o potrebi očuvanja okoline uprkos opažanju da se broj bolesnih od određenih bolesti znatno povećava u industrijskim središtima.

Općinsko vijeće Općine Kakanj usvojilo je Akcioni plan energetske održivosti razvoja (SEAP) januara 2014. godine (Službene novine Općine Kakanj 1/2014). Sporazum gradonačelnika (Covenant of Mayors), kome je i Općina Kakanj pristupila je odgovor naprednih evropskih gradova na izazove globalne promjene klime, te prva i najambicioznija inicijativa Evropske komisije koja direktno cilja na lokalne vlasti i građane kroz njihovo aktivno uključivanje u borbu protiv globalnog zagrijavanja. Potpisivanjem Sporazuma, gradonačelnici se obavezuju na provođenje konkretnih mjera energetske efikasnosti u cilju smanjenja emisije CO₂ u svom gradu za više od 20% do 2020. godine na koliko obavezuje Prijedlog Evropske energetske politike iz 2007. godine. Plan definiše aktivnosti u sektoru zgradarstva, transporta i javne rasvjete; ne uključuje sektor industrije, budući da sektor industrije nije u nadležnosti gradova te je na njega teško uticati.

Kada su se u izradi strateških dokumenata planirali koraci koji se trebaju preduzeti, na umu se imala činjenica da se svaka aktivnost mora gledati kroz prizmu budućeg približavanja BiH Evropskoj uniji i strateških ciljeva koji proizlaze prije svega iz Petog i Šestog akcionog plana za okoliš EU, kao i iz Federalne strategije zaštite okoliša kako bi se lakše uklapali u njihove programe i postizali određene standarde, koji će se svakako jednog dana morati ispuniti da bi BiH postala punopravna članica EU.

Usvajanjem Prostornog plana općine Kakanj (2010-2030) i Urbanističkog plana Kakanja (2011-2026) stvorile su se pretpostavke za skladan, ekonomski, socijalni i prostorno uravnotežen i održiv razvoj cjelokupnog urbanog i ruralnog područja teritorija Zeničko – dobojskog kantona, odnosno općine Kakanj.

15.2. Kvalitet zraka u općini Kakanj

Općina Kakanj vrši praćenje kvaliteta zraka mobilnom automatskom stanicom od kraja 2008. godine i to praćenje koncentracija sumpordioksida (SO₂), dušikovih oksida (NO/NO₂/NO_x), ugljen monoksida (CO), ozona (O₃), lebdećih čestica i meteoroloških parametara, temperature i vlažnosti zraka, brzine i smjera vjetrova i barometarskog pritiska.

U skladu sa zakonskom regulativom podaci o koncentracijama zagađujućih materija koje mjeri predmetna stanica dostupni su javnosti na službenoj web stranici Općine Kakanj. Općina Kakanj o istim podacima vrši obavješćivanje javnosti i putem drugih medija u slučajevima prekoračenja praga pripravnosti, upozorenja ili uzbune ako postoji zakonska osnova za isto, u skladu sa važećim podzakonskim aktom.³²

Monitoring kvaliteta zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine je u nadležnosti Federalnog hidrometeorološkog zavoda i nadležnih organa kantona i jedinica lokalne samouprave koji treba da osiguraju mjerna mjesta i mjerne stanice za fiksna mjerenja u federalnoj i lokalnim mrežama za monitoring kvaliteta zraka; kontinuirana i povremena uzorkovanja zagađujućih

³² Plan interventnih mjera u slučajevima prekomjerne zagađenosti zraka na području Ze-do kantona (Sl. Novine Ze-do kantona broj:1/13)

materija na fiksnim lokacijama; povremena mjerenja i uzorkovanja zagađujućih materija koja nisu obuhvaćena mrežom monitoringa kvaliteta zraka; prijenos, obradu, provjeru validnosti i analizu dobijenih rezultata; provjeru kvaliteta mjernih postupaka i održavanje mjernih mjesta, instrumenata i prateće opreme u cilju osiguranja zahtjeva kvaliteta podataka.

Od aprila 2017. godine Općina Kakanj izvršila je automatsko uvezivanje podataka kvaliteta zraka na server Federalnog hidrometeorološkog zavoda (FHMZ). Podaci sa mobilne stanice Općine Kakanj na taj način prezentuju se javnosti na službenoj web stranici (FHMZ), kao satne prosječne i dnevne prosječne vrijednosti zagađujućih materija koje stanica mjeri, u skladu sa važećim pravilnikom³³.

Stručna institucija (FHMZ) ovlaštena od Federalnog ministarstva okoliša i turizma i Federalnog ministarstva zdravstva uspostavlja i vrši monitoring kvaliteta zraka u skladu sa provedbenim propisom, koja vodi bazu podataka o mjerenju kvaliteta zraka i ista priprema godišnji Izvještaj o kvalitetu zraka koji dostavlja pomenutim ministarstvima radi objavljivanja. U okviru Izvještaja o kvalitetu zraka u Federaciji Bosne i Hercegovine za 2016. godinu³⁴ dati su rezultati monitoringa kvaliteta zraka u FBiH u 2016. godini između ostalih sa mobilne automatske stanice Općine Kakanj, odnosno najznačajniji statistički pokazatelji - od ukupnog broja i obuhvata mjerenja do maksimalno izmjerenih vrijednosti i broja prekoračenja propisanih graničnih i tolerantnih vrijednosti na mjernom mjestu Doboj – Kakanj.

Ranije analize su pokazale da je zrak u Kakanju prekomjerno zagađen sumpornim dioksidom, dušikovim oksidima i lebdećim česticama, te je stoga u vezi niže dat osvrt na pokazatelje koji se tiču sumpor dioksida i lebdećih čestica iz pomenutoga Izvještaja.

Prema rezultatima prosječna godišnja izmjerena vrijednost koncentracije sumpordioksida SO₂ u 2016. godini iznosila je 92,1 µg/m³, koja je prekoračila dozvoljenu godišnju graničnu vrijednost sumpornog dioksida od 50 µg/m³ (uz napomenu da nije bilo dovoljno validnih podataka u toku 2016. godine).³⁵

U mjernom periodu u 2016. godini bilo je 34 puta prekoračenja dnevne granične i dnevne tolerantne vrijednosti koncentracija sumpor dioksida > 125 µg/m³ a dozvoljena su tri dana u toku kalendarske godine, uz napomenu da nije bilo dovoljno validnih podataka.³⁶

U mjernom periodu maksimalna srednja dnevna vrijednost iznosila je 1019 µg/m³

U mjernom periodu maksimalna satna vrijedost sumpordioksida iznosila je 1339 µg/m³

Prosječna godišnja izmjerena vrijednost koncentracija lebdećih čestica PM₁₀ (LČ 10) u 2016. godini iznosila je 50 µg/m³, koja je prekoračila dozvoljenu godišnju graničnu vrijednost PM₁₀ (LČ10) od 40 µg/m³ (uz napomenu da nije bilo dovoljno validnih podataka u toku godine).³⁷

Također napominjemo da je u mjernom periodu u 2016. godini bilo 45 puta prekoračenja dnevne granične vrijednosti PM₁₀ (LČ 10) > 50 µg/m³ a dozvoljena su 35 dana u toku

³³ Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine FBiH“ 01/12);

³⁴ Izvještaj o kvalitetu zraka u FBiH za 2016. godinu, sačinjen od strane FHMZ

³⁵ Stanica raspolaže sa podacima sumpor dioksida za period januar/april i decembar 2016.g

³⁶ Isto kao pod 4

³⁷ Stanica raspolaže sa podacima LČ10 za period od 25.02. do 03.05. i od 16.09. do 31.12.2016. godine

kalendarske godine, što znači da je došlo do prekoračenja propisane vrijednosti (uz napomenu da nije bilo dovoljno validnih podataka u mjernom periodu).³⁸

U navedenom mjernom periodu maksimalna srednja dnevna vrijednost iznosila je 270 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. U mjernom periodu maksimalna satna vrijedost lebdećih čestica PM10 (LČ10) iznosila je 342 $\mu\text{g}/\text{m}^3$. Broj dnevnih prekoračenja tolerantne vrijednosti lebdećih čestica PM10 (LČ10) $>65 \mu\text{g}/\text{m}^3$ iznosio je 35 puta.

Na području općine Kakanj, najveće su koncentracije SOx , NOx i čvrstih čestica od svih zagađujućih materija u zraku. Najveći zagađivači na području općine Kakanj su Termoelektrana Kakanj, Tvornica cementa Kakanj i Rudnik mrkog uglja Kakanj.

Prema Studiji o osiguranju kvaliteta zraka na području općine Kakanj³⁹ (prekoračenje graničnih vrijednosti zagađenosti za prosječnu količinu taložnog praha utvrđeno je na mjernim lokacijama naselje Doboje, naselje Karaulsko Polje, gradska zona (Dom kulture) i naselje Varda, dok ostale lokacije zadovoljavaju postojeće propise Zeničko-dobojskog kantona (0,35 g/m^2 dan). Sa aspekta imisije prašine, najugroženije je područje između Termoelektrane i Tvornice cementa, kao i područje u neposrednoj blizini Površinskog kopa „Vrtlište“.

Poduzeto je niz mjera na smanjenju prizemnih koncentracija SO₂ i dima u Kakanju. Najznačajnije su:

- proširenje područja pokrivenih sistemom daljinskog grijanja,
- izvršena je zamjena elektrostatičkih filtera sa vrećastih filterima na otprašivanju u TC i TE,
- ukidanje prevoza uglja parnom lokomotivom kroz prigradsku zonu,
- izgradnja pretovarnog sistema na površinskom kopu „Vrtlište“ RMU,
- izvršena zamjena parne lokomotive sa dizel lokomotivom za prevoz uglja sa pretovarne stanice do „Separacije“ ZDRMU i
- uveden je kružni tok saobraćaja u gradu.

Također prema pomenutoj Studiji analiza glavnih izvora zagađivanja zraka na općini pokazuje da RMU Kakanj emitira oko 49% od ukupno emitiranih čvrstih čestica, što predstavlja 1 338 t emitirane prašine na općini Kakanj, uglavnom cestovnim prevozom tereta. Emisija SO₂ iz Rudnika je procijenjena na osnovu sadržaja sumpora u gorivu i u prosjeku iznosi oko 8 t godišnje⁴⁰.

Odlukom Vlade Federacije Bosne i Hercegovine iz 2013.godine, FHMZ određen je kao Federalni referentni centar za područje FBiH Prema pomenutoj Odluci FHMZ proslijeđuje obrađene podatke o izračunatim emisijama Federalnom ministarstvu okoliša i turizma (FMOIT) u elektronskom obliku propisanom od strane nadležnog federalnog ministarstva, najkasnije do 30.11. tekuće godine za prethodnu godinu.

Izvor podataka za izradu ovog Izvještaja je Registar postrojenja i zagađivača koji vodi FMOIT. Podatke o emisiji zagađujućih materija su dužni unositi u Registar operatori postrojenja - izvora zagađujućih materija. Na osnovu prikupljenih podataka dobijaju se ukupne godišnje emisije mjerenih zagađujućih materija u zrak iz onih postrojenja koja su

³⁸ Isto kao pod 6

³⁹ Ceteor, Sarajevo 2006.g.,

⁴⁰ Prema podacima iz 2002.godine

nosioi okolinske dozvole izdate od FMOIT i kantonalnih službi nadležnih za izdavanje okolinskih dozvola.

Niže u tabelama su dati ukupni godišnji podatci o emisijama operatora sa područja općine Kakanj,⁴¹ Termoelektrane Kakanj i Tvornice cementa Kakanj⁴² a koji su dostavili podatke o emisijama u Registar postrojenja i zagađivača.

Tabelarni prikaz dostavljenih podataka o proizvodnji i emisiji u Termoelektrani Kakanj:

Tabela broj 38.: Odnos emisije pojedinih tvari u zrak i proizvodnje u TE Kakanj				
Godina	NO _x (t)	SO ₂ (t)	PM10 (t)	Proizvodnja (MW/h)
2013	7.948,3	732.724,4	731,1	25.373
2014	7.385,4	75.410,0	688,0	23.848
2015	4.712,0	63.274,0	21,3	19.268

Iz navedenih podataka uočljivo je znatno smajenje emisije PM10 čestica, obzirom na informaciju o izvršenoj instalaciji „hibridnog“ filtera za ove čestice u Termoelektrani Kakanj.

Što se tiče Tvornice cementa Kakanj, u posljednje tri godine dostavila je djelimične podatke o emisiji i proizvodnji u Registar zagađivača, koji su dopunjeni raspoloživim podacima FHMZ-a.

Tabelarni prikaz dostavljenih podataka o proizvodnji i emisiji u Tvornici cementa Kakanj:

Tabela broj 41.: Odnos emisije pojedinih tvari u zrak i proizvodnje u TC Kakanj				
Godina	NO _x (t)	SO ₂ (t)	PM10 (t)	Proizvodnja (MW/h)
2012	366,2	6,9	-	424.977
2013	195,5	4,7	0,1	478.057
2014	331,4	13,4	12,9	407.978
2015	370,4	6,8	10,3	432.302

Tabelarni prikaz o podacima o ukupnim emisijama zagađujućih materija u zrak za 2016. godinu, Tvornice cementa Kakanj⁴³

Redni broj	Naziv materije	Skraćenica	Ukupna emisija u 2016.g. (t/god.)
1.	Prašina (čvrste čestice)	PM10	10,98
2.	Oksidi sumpora	SO ₂	131,47
3.	Oksidi azota	NO _x	664,15

⁴¹ Izvještaja o emisiji zagađujućih tvari u zrak na području FBiH za 2015. godinu

⁴² Ostali operatori sa područja općine Kakanj a koji imaju izdate okolinske dozvole nisu dostavili podatke u Registar ili su dostavili u neprihvatljivoj formi

⁴³ Ostali operatori kojima je Općina Kakanj tražila podatke nisu dostavili podatke

15.3. Kvalitet tla u općini Kakanj

S obzirom na ograničenu ukupnu količinu i izuzetno spor proces nastajanja, kao i neprekidno zagađivanje i neracionalno korištenje od strane čovjeka, tlo treba smatrati ograničenim, odnosno uslovno obnovljivim prirodnim bogatstvom. Ono je osnovni prirodni resurs i njegova primarna funkcija je proizvodnja hrane i sirovina. Međutim, tlo služi i drugim korisnicima izvan sfere poljoprivrede i šumarstva, kao što su: urbanizam, industrija, saobraćajnice, razna odlagališta, vodne akumulacije i drugo. Nasuprot dugotrajnom procesu nastanka, proces onečišćenja i oštećenja tla (posebice pod utjecajem čovjeka) neuporedivo je brži.

U okviru istraživanja na području općine Kakanj⁴⁴ obavljena su:

- terenska istraživanja
- laboratorijska istraživanja
- obrada podataka

Granične vrijednosti teških metala i policikličnih aromatskih ugljikovodonika (PAH) su određene prema našoj legislativi samo za poljoprivredno zemljište, tj. u skladu sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu ("Sl. novine F BiH" br. 52/09) i Pravilnikom o utvrđivanju dozvoljenih količina štetnih i opasnih materija u zemljištu i metode njihovog ispitivanja (Sl. novine FBiH br. 72/09). Iz toga razloga, bilo je potrebno sagledati i stručnu literaturu nekih drugih zemalja. Za procjenu stanja kontaminiranosti zemljišta odabran metod ciljanih i interventnih vrijednosti prema pravilniku republike Holandije (The new Dutchlist) koja se najviše i koristi u zemljama EU.

Na osnovu rezultata analiza sadržaja neorganskih i organskih polutanata u tlu, može se zaključiti da je na području općine Kakanj mjestimično u manjoj ili većoj mjeri prisutan povišen sadržaj pojedinih istraživanih teških metala, prvenstveno kadmija i nikla. Međutim, pošto su tla ispitivanog područja uglavnom alkalne reakcije, karbonatna (CaCO_3) i relativno bogata organskom materijom, što su uz teksturu tla najvažniji faktori pristupačnosti polutanata u tlu, može se pretpostaviti da se teški metali pretežno nalaze u inaktivnom obliku. Međutim, postoji opasnost ispiranja teških metala u dublje slojeve tla u slučaju kada se radi o teksturno lakšem tlu, kao i ako se na takvom kontaminiranom tlu vrši intenzivna poljoprivredna proizvodnja. Preporuka je da se u eventualnim budućim istraživanjima analiziraju i mobilni oblici teških metala.

Nakon ulaska neorganskih polutanata (teških metala) u tlo i okolinu, oni tu ostaju prisutni jer se ne razgrađuju kao što je to slučaj sa organskim jedinjenjima. Prevencija zagađenja od strane čovjeka je izuzetno važna, jer je sanacija kontaminiranog tla vrlo skup i komplikovan proces.

Rezultatima istraživanja utvrđeno, područje općine Kakanj nije u većoj mjeri kontaminirano istraživanim polutantima (olovo (Pb), kadmij (Cd), živa (Hg), cink (Zn), kobalt (Co), bakar (Cu), nikel (Ni), hrom (Cr), arsen (As) i PAH).

⁴⁴ Elaborat za zaštitu zemljišta Univerzitet u Sarajevu Poljoprivredno-prehrambeni fakultet, april 2012.godine

U cilju smanjenja negativnih posljedica kontaminacije tla, preporučuju se sljedeće mjere:

1. Agro i hidromeliorativne mjere popravke tla.

Kalcizacija je vrlo česta agrotehnička mjera neutralizacije kiselog tla. Vršiti se dodavanjem kreča ili nekog drugog krečnog materijala u tlo. Katjonski metali su u tlu mobilniji pri nižim pH vrijednostima, tako da ih neutralna i alkalna pH reakcija čini manje dostupnim biljkama, a time je i manje vjerojatno da ući u lanac ishrane.

Humizacijom, odnosno dodavanjem organske materije pomoću stajnjaka i drugih organskih đubriva, smanjuje se mobilnost polutanata njihovim vezivanjem za unesenu organsku materiju.

Fosfatizacija (unošenje vedih količina fosfatnih đubriva u tlo), je također efikasan način imobilizacije katjonskih polutanata u tlu. Pored pozitivnog utjecaja na prinos u poljoprivrednoj proizvodnji, fosfor sa katjonskim metalima gradi teško topive soli i na taj način smanjuje njihovu dostupnost u tlu. Pri primjeni ove mjere treba obratiti pažnju na količinu unesenih fosfatnih đubriva, kako ne bi došlo do zagađenja podzemnih voda.

Odvodnjavanje poboljšava aeraciju vlažnog tla, i na taj način omogućava oksidaciju prisutnih metala u tlu, što ih čini manje mobilnim, a time i manje dostupnim biljkama. Ovo jedino ne važi za hrom, koji je pokretniji u oksidiranom obliku.

2. Pravilan odabir biljaka za uzgoj na onečišćenom tlu

Ovo je vrlo važno ukoliko se planira poljoprivredna proizvodnja na kontaminiranom tlu. Biljke usvajaju veće količine metala u svojim vegetativnim dijelovima (korijen, stablo, list) nego u plodu i sjemenu. Naročito treba obratiti pažnju pri uzgoju zelenog lisnatog povrća, kao što su kupusnjače, koje usvajaju značajne količine polutanata u svojim jestivim dijelovima. Isto tako, uzgojem krmnog bilja i pašom, teški metali mogu ući u lanac ishrane preko stoke koja konzumira kontaminiranu krmu, a zatim korištenjem mesa, mlijeka ili drugih proizvoda i do čovjeka. Zbog toga je važno dinamičko posmatranje i praćenje ove pojave ne samo u tlu nego i u biljnom materijalu, pri čemu relativno male količine polutanata u tlu biljke mogu akumulirati u vedim količinama u svojim organima.

Može se preporučiti i mjera miješanja tla dubokom obradom i izmještanja sloja zemljišta debljine 20-30 cm i nastiranja nezagađenog tla. Izmješteni sloj zemljišta se dekontaminira na posebnoj lokaciji. Nakon obavljanja mjera dekontaminacije potrebno je uraditi ponovnu analizu tla na sadržaj teških metala.

Na kraju je potrebno naglasiti da rezultati ovoga istraživanja ne mogu imati visoku stručnu i praktičnu vrijednost ukoliko se ne nastavi sa sličnim i detaljnijim istraživanjima ovog tipa. Neki od sljedećih koraka koji se mogu preporučiti su prije svega redovan ili povremeni monitoring, odnosno praćenje dinamike stanja onečišćenih područja sa ciljem pravilnog upravljanja takvim površinama. Kako bi se sa sigurnošću moglo zaključiti da li je onečišćenje zemljišta od strane neorganskih polutanata geogenog (od matičnih stijena) ili antropogenog (pod uticajem čovjeka) porijekla, potrebno je analizirati i dublje slojeve tla, kao i supstrate na kojima su ona nastala.

Općina Kakanj je bogata šumskim kulturama i za razliku od drugih općina u Zeničko-dobojskom kantonu, pa i šire, općina Kakanj ima prilično očuvanu šumu. Zakon o šumama primarno naglašava ekološku funkciju šume, i prema prioritetu, uloga šume kao regeneratora

čistog zraka je značajnija od ekonomske funkcije. Kao posljedica neselektivne sječe šume na području općine Kakanj u ratnom ali i poslijeratnom periodu stvoreni su uvjeti za razvoj vodene erozije i klizišta, posebno na nagibima.

Pojam „klizište“ u geologiji obuhvata mnoštvo različitih pokreta zemljane mase niz prirodne padine i vještačke kosine. Klizišta ugrožavaju sigurnost saobraćaja na putnim komunikacijama, degradiraju i uništavaju poljoprivredno i šumsko zemljište, oštećuju ili uništavaju građevine, privredne objekte i predstavljaju opasnost po živote ljudi.

Klizišta su tvorevine procesa klizanja i definiraju se kao kretanje zemljane mase niz prirodne padine i vještačke kosine pod direktnim uticajem gravitacije.

Na području općine Kakanj do sada je registrovano ukupno 184 klizišta (broj konstantno oscilira zbog pojave novih i sanacije postojećih prema prioritetima), malih i srednjih klizišta (od 100 m² do 10.000 m²). Dominantan je broj umirenih u odnosu na aktivna klizišta.

Veća klizišta su do sada zabilježena na cijelom području Općine.

Nabrojat ćemo naselja u kojima je ugorženo više stambenih objekata, sa procenjenim površinama:

1. Hausovići, 3 lokacije 8 ha,
2. Brnj, 13 lokacija 6,5 ha,
3. Laze, 2 lokacije 1,5 ha,
4. Čizmići 1 lokacija 2 ha,
5. Mramor 6 lokacija 0,8 ha,
6. Vukanovići 1 lokacija 2 ha,
7. Tršće 3 lokacije 3 ha,
8. Ivnica 7 lokacija 12 ha,
9. Varalići 2 lokacije 0,5 ha,
10. Brežani 2 lokacije 0,5 ha,
11. Bićer 5 lokacija 4 ha,
12. Kraljeva Sutjeska 2 lokacije 0,5 ha,
13. Nažbilj 3 lokacije 2 ha,
14. Hodžići 2 lokacije 0,2 ha,
15. Gora Slapna 2 lokacije 2 ha,
16. Modrinje 5 lokacija 1 ha,
17. Sopotnica 3 lokacije 1 ha,
18. Desetnik 3 lokacije 0,8 ha,
19. Tičići 2 lokacije 1 ha,
20. Juke 10 ha.

Preventivne mjere, s ciljem eliminiranja negativnog uticaja ljudskog faktora na pojavu novih i aktiviranje postojećih klizišta, podrazumijevaju: aktivno djelovanje nadležnih Kantonalnih organa i Općinske službe za upravu nadležne za prostorno uređenje i građenje, nadzor nad poštivanjem građevinsko-tehničkih normi kod izgradnje građevinskih i infrastrukturnih objekata, sprečavanje bespravne izgradnje stambenih, poslovnih i drugih objekata kao i zakonsko sankcionisanje svih protivpravnih radnji koje doprinose aktiviranju klizišta.

Normativna uređenost u oblasti prevencije osigurana je:

- svim zakonima iz oblasti okoliša koji determinišu realiziranje ovog projekta;
- primjenom prostornog plana koji je na snazi;
- donošenjem novog prostornog plana;
- Zakonom o prostornom planiranju i korištenju zemljišta na nivou Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 2/06);
- Kantonalnim zakonom o prostornom uređenju;
- Kantonalnim zakonom o građenju;

Da bi se osigurale predhodno navedene preventivne mjere, a u skladu sa odredbama Zakona, organi uprave nadležni za poslove prostornog uređenja trebaju osigurati najviši stepen stručnosti i primjene zakona u:

- vođenju dokumentacije potrebne za praćenje stanja u prostoru;
- izradi, praćenju i provedbi planskih dokumenata (svaki od planskih dokumenata sadrži mjere zaštite od prirodnih i drugih nesreća);
- izradi izvještaja o stanju prostora i programu mjera prostornog uređenja;
- uspostavi jedinstvenog informacijskog sistema u okviru kojeg se vodi evidencija koja obuhvata područja gdje je opasnost od posljedica prirodnih i drugih nesreća (odronjavanje i klizanje tla) posebno izrađena.

15.4. Kvalitet voda u općini Kakanj

Općina Kakanj je bogata rijekama i izvoristima, najznačajnije su Bosna, Zgošća, Ribnica i Trstionica. Poseban značaj za općinu Kakanj ima izvor termalnih voda u Tičićima. Na području općine Kakanj osnovni izvori zagađenja prirodnih voda su:

- domaćinstva (kanalizacija),
- industrija (otpadne industrijske vode),
- poljoprivreda (svi vidovi pesticida - herbicidi, fungicidi, sekticidi i sl.),
- divlje deponije otpada (u prigradskim i seoskim naseljima).

Općina Kakanj u gradskoj zoni ima relativno uređene kanalizacione sisteme, odnosno kolektore koji prikupljaju oborinske i fekalne vode izvedene u rijeku Zgošću i Bosnu, te u Trstionicu i Ribnicu u prigradskim i seoskim naseljima. Prije izlivanja u pomenute vodotoke ne postoje postrojenja za prečišćavanje otpadne vode.

Ukupna dužina kanalizacione mreže je 16 100 m , i to:

- opći sistem bez separatora – 15 000 m,
- separacijski fekalni sistem – 700 m,
- separacijski atmosferski sistem – 400 m.

Metoda prečišćavanja voda u kolektorima primarno je sedimentacija (taloženje). Ovaj podatak odnosi se na gradsko područje. Treba napomenuti da je u toku izgradnja kanalizacionih mreža u prigradskim i ruralnim područjima, što se finansira dijelom iz općinskog budžeta, a dijelom iz Fonda za zaštitu okoliša i vodoprivrednih naknada, koncesija i kapitalnih ulaganja, dok dio radova na sanaciji i produženju kanalizacijskih sistema finansiraju mještani vlastitim sredstvima.

Industrijski sistemi u Kaknju, Termoelektrana, Tvornica cementa i Rudnik mrkog uglja, riješili su prečišćavanje otpadnih voda prije ispuštanja u rijeke, te su parametri fizički, hemijski i biološki u pogledu kvalitete vode koja se ispušta u recipijent na zadovoljavajućem nivou, odnosno svake godine dolazi do smanjivanja zagađenja površinskih voda od strane industrijskih sistema.(Monitoring kvaliteta i kvantiteta otpadnih voda –Tvornicacementa Kakanj,Monitoring kvaliteta zahvaćene i otpadnih voda JP Elektroprivreda BiH-Podružnica Termoelektrana „Kakanj“ Kakanj...)

Kvalitativni sastav otpadnih industrijskih voda u Kaknju čine:

- rashladne vode sa kondenzatora,
- kracerske otpadne vode,
- drenažne i ocjedne vode iz šljake itd.

Kvalitet vode za piće u većini mjesnih vodovoda je na zadovoljavajućem nivou. Iako zbog ljudske nepažnje, te neprovođenja sanitarne zaštite izvorišta - nelegalizovanja mjesnih vodovoda, u posljednje vrijeme dolazi do velikog porasta zagađivanja vode za piće.Kako bi se smanjio broj zagađenja mjesnih vodovoda potrebno je ubrzati legalizaciju mjesnih vodovoda.Gradski vodovod zadovoljava po analizama vode koje se vrše često po Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti vode za piće(„Službeni glasnik“ BiH broj:40/10) koje vrši Istitut za zdravlje i sigurnost hrane Zenica.

16.Općina Kakanj u budućnosti

16.1. Vizija općine Kakanj

Kakanj će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuванom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.

16.2. Strateški (razvojni) ciljevi općine Kakanj

- SC1:** Smanjiti stopu nezaposlenosti
- SC2:** Efikasna, odgovorna i transparentna općinska uprava koja odgovara na potrebe svih građana i omogućava im sudjelovanje u javnim poslovima
- SC3:** Poboljšati ukupno privredno stanje, te pospješiti ekonomski rast i smanjiti stopu nezaposlenosti kreiranjem povoljnog poslovnog okruženja razvojem malih i srednjih preduzeća i iskorištavanjem kakanjskih resursa
- SC4:** Smanjiti stopu nezaposlenosti kroz kreiranje povoljnog poslovnog okruženja, te osnivanja i razvoj novih mikropreduzeća
- SC5:** Pospješiti ekonomski rast iskorištavanjem potencijala u oblasti poljoprivrede i turizma
- SC6:** Obezbijediti uslove za kvalitetniji i bolji život lokalnog stanovništva kroz razvijenu temeljnu infrastrukturu
- SC7:** Unaprijediti razvoj obrazovanja u općini, te razviti i iskoristiti postojeće uvjete za kulturni i sportski život
- SC8:** Obezbijediti jednak pristup kvalitetnoj zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti za sve stanovnike općine Kakanj
- SC9:** Unaprijediti ekološko stanje na području općine Kakanj, kroz efikasnije okolinsko upravljanje prema principima održivog razvoja

16.3. Tabelarni pregled: vizija, razvojni ciljevi, operativni ciljevi i razvojne mjere

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 1: Smanjiti stopu nezaposlenosti	C1: Spriječiti rad nacrno	RM 1	Intenziviranje rada inspeksijskih organa
			RM 2	Stimuliranje legalnog zaposlenja kroz pružanja privilegija pri registraciji privrednih subjekata, oslobađanja od taksi itd.
		OC2: Otvoriti nova radna mjesta	RM 1	Izdvajanje općinskih sredstava za razvoj mikro i malih preduzeća
			RM 2	Povećavanje sredstava u općinskom budžetu za podsticaj zapošljavanja pripravnika i lica na stručnom oposobljavanju
			RM 3	Edukacija poduzetnika o razvoju malih i srednjih preduzeća
			RM 4	Unutar Općine formiranje odsjeka koji bi pružao neophodne informacije o pokretanju biznisa i vršio edukaciju lica koja su zainteresirana za pokretanje vlastitog biznisa
			RM 5	Pripremanje i poduzimanje općinskih stimulativnih mjera za razvoj poduzetništva i obrta (oslobađanje od taksi, olakšavanje procedura dobijanja saglasnosti i dozvola, revolving sredstva i slično)
		OC3: Uskladiti obrazovanje sa potrebama kakanjske privrede	RM 1	Izdvajanje sredstava iz budžeta za prekvalifikaciju i dokvalifikaciju deficitarnih zanimanja za općinu Kakanj
			RM 2	Stipendiranje studenata koji studiraju neka od deficitarnih zanimanja, a sve sa ciljem zaposlenja unutar općine Kakanj
			RM 3	Realiziranje programa obuke, doobuke, prekvalifikacije i do-kvalifikacije osoba bez radnog iskustva za deficitarna zanimanja
			RM 4	U srednjoškolskom obrazovanju uvođenje novih zanimanja koja su deficitarna za općinu Kakanj

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 2: Efikasna, odgovorna i transparentna općinska javna uprava koja odgovara na potrebe svih građana i omogućava im sudjelovanje u javnim poslovima	OC1: Uspostaviti kvalitetnu organizaciju u Općini i poboljšati efikasnost rada	RM 1	Sprovođenje sistematizacije općinskih organa uprave
			RM 2	Upošljavanje mladih kvalitetnih kadrova
			RM 3	Uvođenje sistema efikasnog upravljanja ljudskim resursima
		OC2: Poboljšati kvalitet usluga kroz unapređenje mehanizama za upravljanje ljudskim i finansijskim resursima i općinskom imovinom	RM 1	Poduzimanje mjera za povećanje izvornih prihoda općine (ustrojiti evidenciju obveznika, donijeti neophodne općinske odluke i raditi na provođenju postojećih odluka, aktivniji rad općinskih inspekcija i resornih službi)
			RM 2	Sačinjavanje registra općinske imovine
			RM 3	Utvrđivanje kriterija za finansiranje organizacija građanskog društva na projektnoj osnovi
			RM 4	Definiranje efikasnijih načina kontrole i redovno praćenje utroška dodijeljenih budžetskih sredstava
		OC3: Povećati učešće građana u aktivnom sudjelovanju u javnim poslovima i razvoju zajednice	RM 1	Izvršiti reizbor svih savjeta mjesnih zajednica kojima je istekao mandat
			RM 2	Iz općinskog budžeta izdvajati više sredstava za funkcioniranje savjeta mjesnih zajednica, te obezbijediti prostore za rad savjeta Mjesnih zajednica koje imaju neuslovne prostorije ili ih nemaju nikako.
			RM 3	Održavanje redovnih sastanaka sa svim predstavnicima savjeta mjesnih zajednica
			RM 4	Unapređivanje rada Komisije za mlade s ciljem snažnijeg angažmana i uključivanja mladih u javne poslove i jačanje građanskih inicijativa
			RM 5	O svim važnijim pitanjima koja se tiču građana organizirati javne debate, na kojima bi se direktno čulo mišljenje građana
		OC4: Unaprijediti komunikaciju i saradnju sa međunarodnim organizacijama i fondovima	RM 1	Formiranje tima koji će raditi na pripremi projekata za apliciranje na razne međunarodne grantove
				Sprovođenje edukacije istog tima o metodama pisanja projekata, fundraisinga, upravljanja projektnim ciklusom itd.

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 3: Pobojšati ukupno privredno stanje, te pospješiti ekonomski rast i smanjiti stopu nezaposlenosti kreiranjem povoljnog poslovnog okruženja, razvojem malih i srednjih preduzeća i iskorištavanjem kakanjskih resursa.	OC1: Kreirati preduvjete pogodno za razvoj malih i srednjih preduzeća (MSP)	RM 1	Uspostavljanje baze podataka o poslovnim informacijama
			RM 2	Pripremanje i poduzimanje općinskih stimulativnih mjera za razvoj poduzetništva i obrta: - oslobađanje od taksi - olakšavanje procedura dobijanja saglasnosti i dozvola - razvitak sistema finansijske potpore malih i srednjih preduzeća (inicijalna materijalna sredstva i sl.)
			RM 3	Promocija stranih investicija u općinu kroz kontakte sa "državnim" institucijama – agencijama, animiranjem dijaspore, te kroz kontakte poslovnih partnera egzistirajućih preduzeća Privatna preduzeća štite svoje poslovne tajne, ali u njima buditi lokalizam, usmjeravajući strane poslovne partnere da investiraju u općinu, pa i preko tih privatnih preduzeća.
			RM 4	Definiranje poslovnih zona-inkubatora (poslovno trgovačkog centra)
			RM 5	Izrada baze podataka o neiskorištenom građevinskom zemljištu i poslovnim objektima
			RM 6	Izrada istraživačko-razvojne infrastrukture i pružanje pomoći tehnološkim, marketinškim i ostalim inovacijama
		OC2: Povećanje inovativnog potencijala općine	RM 1	Razvijanje ljudskih resursa shodno potrebama poduzetništva
			RM 2	Uvođenje novih zanimanja u školama, shodno potrebama privrede tj. zajednice
			RM 3	Formiranje, organiziranje i praćenje rada udruženja: - udruženje inženjera i tehničara, - udruženje inovatora, - ostala strukovna udruženja (poljoprivreda, drvoprerađiva, ugostiteljstvo, itd.), sa općinskom potporom i servisom, - institucionalno regulirati udruženje privrednika – tražiti rezultate
			RM 4	Edukacija osoblja u navedenim udruženjima o metodologiji pisanja projekata, upravljanja projektnim ciklusom, vještinama prezentiranja itd.
			RM 5	Organiziranje ekonomskih savjeta općine (učešće svih značajnijih privrednih subjekata sa područja općine)
			RM 6	Usklađivanje razvojnih ciljeva sa velikim preduzećima, definiranje njihovih potreba za proizvodima i uslugama, a u početnom periodu njihovo vezivanje za novoformirana preduzeća radi lakšeg plasmana proizvoda
			RM 7	Iskorištavanje infrastrukture velikih preduzeća: - projektna dokumentacija, istraživanja, kadar, kontakti sa institucijama razvoja radi planiranja novih djelatnosti vezanih za njihovu sadašnju djelatnost
			RM 8	Organiziranje trgovine radi otkupa i plasmana proizvoda i usluga

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 4: Smanjiti stopu nezaposlenosti kroz kreiranje povoljnog poslovnog okruženja, te osnivanja i razvoj novih mikropreduzeća	OC1: Razvijena infrastruktura kao preduvjet za razvoj mikropreduzeća	RM 1	Izgradnja koridora Vc (u dužini 20 km kroz općinu Kakanj).
			RM 2	Izgradnja regionalnog puta R 445
			RM 3	Izgradnja i popravak svih puteva na području općine
			RM 4	Proširivanje i izgradnja toplovodne i kanalizacione mreže
			RM 5	Poboljšanje usluge Javnog preduzeća „Grijanje“ Kakanj
			RM 6	Osavremeniti i učiniti efikasnijim poslovanje preduzeća za odvoz smeća
			RM 7	Izgradnja postrojenja za reciklažu
			RM 8	Izgradnja mreže javne rasvjete
		OC2: Institucionalni napredak i unapređenje poslovnog ambijenta	RM 1	Jačanje institucija koje podržavaju ekonomski razvoj
			RM 2	Osnivanje institucija kao što je “one-stop-shop” (sve na jednom mjestu) koje će pomagati pri registraciji preduzeća
			RM 3	Povoljniji uvjeti za finansijsku podršku (finansijske institucije)
			RM 4	Saradnja sa velikim preduzećima na zbrinjavanju viška radnika razvojem mikro i malih preduzeća i saradnja pri zapošljavanju potrebnih kvalifikovanih kadrova usljed planiranih povećanja kapaciteta
			RM 5	Finansiranje rada Udruženja privrednika, ali kroz konkretne projekte (educirati privrednike u pisanju projekata, biznis planova)
			RM 6	Definiranje industrijske zone u okviru urbanističkog plana i uređenje komunalne infrastrukture
		OC3: Uvećan nivo znanja i vještina radne snage, u skladu sa potrebama tržišta	RM 1	Podizanje svijesti o preduzetništvu kroz predavanja u osnovnim i srednjim školama
			RM 2	Usklađivanje potreba za raznim vrstama zanatskih zanimanja i u skladu s tim raditi na organizaciji obrazovnog procesa
			RM 3	Organiziranje programa prekvalifikacije u skladu sa potrebama kakanjske privrede
			RM 4	Stipendiranje zainteresiranih učenika i studenata za deficitarna zanimanja
		OC4: Iskorišteni prirodni resursi	RM 1	Povećanje poljoprivredne proizvodnje osnivanjem otkupnih stanica, odnosno iznalaženjem tržišta
			RM 2	Iskorištavanje neobrađenog zemljišta za razvoj stočarstva
			RM 3	Iskorištavanje termalnih voda; izgradnja lječilišta „Banja Tičići“
			RM 4	Iskorištavanje šume ne samo za proizvodnju rezane građe, već i za proizvodnju finalnih proizvoda
			RM 5	Iskorištavanje bogate historije i bogatog arheološkog područja kakanjske općine u marketinške svrhe
			RM 6	Iniciranje izgradnje mini hidrocentrala

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 5: Pospješiti ekonomski rast iskorištavanjem potencijala u oblasti poljoprivrede i turizma	OC1: Unaprijediti i do 2017. godine staviti u pogon kompletnu poljoprivrednu proizvodnju	RM 1	Intenzivnije korištenje poljoprivrednog zemljišta
			RM 2	Formiranje poljoprivredne zadruge
			RM 3	Iskorištavanje termalnih voda Banje Tičići u poljoprivredne svrhe (plastenici)
			RM 4	Iskorištavanje neobrađenog zemljišta za razvoj stočarstva u brdsko-planinskim predjelima
		OC2: Institucionalna podrška i podsticaj za razvoj poljoprivrede	RM 1	Formiranje PSS (poljoprivredne stručne službe) na nivou općine
			RM 2	Projekt selekcijsko-uzgajivačke službe u stočarstvu
			RM 3	Izvršiti popis stoke na području općine koji do sada detaljno nije urađen, te nije poznat stvarni broj i vrsta stoke.
			RM 4	Uspostavljanje baze podataka o poljoprivrednim resursima na području općine
			RM 5	Organiziran otkup svih poljoprivrednih proizvoda i izgradnja prerađivačkih kapaciteta, hladnjača i skladišnih prostora
			RM 6	Edukacija o uzgoju i proizvodnji poljoprivrednih proizvoda, a pogotovo o proizvodnji zdrave hrane, ljekovitog bilja, šumskih plodova i gljiva, te pribavljanje certifikata
			RM 7	Uspostavljanje kreditno-garantne šeme za poljoprivrednu proizvodnju
			RM 8	Povećavanje plana podsticaja u poljoprivredi na bazi izdvajanja većeg procenta iz budžeta općine (možda ne samo finansijski nego i povlasticama pri otvaranju poljoprivrednih preduzeća, itd.)
		OC3: Obezbijediti osnovnu infrastrukturu, te stvoriti pretpostavke za razvoj turizma i turističke ponude	RM 1	Izrada integralne turističke ponude Kakanja i okolnih gradova
			RM 2	Obilježavanje Kakanja kao značajnog mjesta na turističkoj karti BiH
			RM 3	Izrada urbanističkih planova
			RM 4	Razvoj usluga i potpore turizmu i promotivnih aktivnosti (izrada suvenira, promoviranje vjerskog turizma, općinski turistički info centar, itd.)
			RM 5	Turizam „on-line“
			RM 6	Pružanje kompletne turističke usluge (smještajni kapacitet, ugostiteljstvo, zabava, rekreacija, prevoz i ostale usluge vezane za putovanje, štampanje i objavljivanje, rent a car, dobavljači hrane, pića, higijenskih potrepština, trgovina, plaćanje putem interneta, turistički proizvodi, kalendar manifestacija ...)
			RM 7	Izrada prostornih planova

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 6: Obezbjediti uslove za kvalitetniji i bolji život lokalnog stanovništva kroz razvijenu temeljnu infrastrukturu	OC1: Razvijena saobraćajna infrastruktura	RM 1	Izmještanje regionalnog puta R445 izgradnjom zaobilaznice desnom obalom rijeke Bosne
			RM 2	Rekonstrukcija i asfaltiranje gradskih i prigradskih ulica
			RM 3	Izgradnja i asfaltiranje lokalnih puteva unutar mjesnih zajednica
			RM 4	Izgradnja otvorenih i zatvorenih parking prostora u gradu
		OC2: Razvoj telekomunikacione infrastrukture	RM 1	Instaliranje dodatne bazne stanice za pokrivanje cijelog područja općine sa signalom mobilne telefonije
			RM 2	Uvođenje pristupnih mreža temeljenih na ADSL tehnologiji – širokopojasni pristup internetu
		OC3: Osigurano vodosnabdijevanje do svakog domaćinstva i izgradnja kanalizacione mreže	RM 1	Rekonstrukcija postojeće vodovodne sekundarne mreže
			RM 2	Uspostavljanje geografsko-informacionog sistema (GIS) i baze podataka o vodovodnim instalacijama
			RM 3	Zaštita izvorišta pitke vode
			RM 4	Uspostavljanje sistema redovne analize i kontrole vode za sve vodovode shodno zakonima koji tretiraju tu oblast
			RM 5	Unapređenje sistema naplate usluga vodosnabdijevanja
			RM 6	Rekonstrukcija postojeće kanalizacione mreže i izgradnja nedostajuće
			RM 7	Izrada projektne dokumentacije proširenja kanalizacione mreže na prigradska područja
			RM 8	Izgradnja postrojenja za prečišćavanje otpadnih voda
		OC4: Elektrificirati i toplificirati kompletnu teritoriju općine Kakanj	RM 1	Izrada projektne dokumentacije glavnog vrelovoda sistema daljinskog grijanja u Kakanju.
			RM 2	Izrada projektne dokumentacije proširenja toplovodne mreže na prigradska područja
			RM 3	Unapređenje sistema naplate usluga grijanja
			RM 4	Rekonstrukcija postojeće niskonaponske pristupne mreže

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 7: Unaprijediti razvoj obrazovanja u općini, te razviti i iskoristiti postojeće uvjete za kulturni i sportski život	OC1: Unaprijediti infrastrukturu, tehničke i kadrovske kapacitete škola za primjenu savremenih metoda obrazovanja (posebno sprovođenje inkluzivne nastave)	RM 1	Rekonstrukcija i obnova postojećih školskih objekata
			RM 2	Rekonstrukcija sanitarnih čvorova u osnovnim i srednjim školama
			RM 3	Rad na stručnom usavršavanju školskog nastavnog kadra u skladu sa savremenim obrazovnim tokovima (putem seminara, predavanja o raznim temama itd.)
			RM 4	Osnivanje i angažiranje tima za podršku djeci sa posebnim potrebama kako u općini tako i svim školama (logoped, defektolog itd.) i pružanje podrške nastavnom kadru
			RM 5	Izrada programa edukacije i rada sa roditeljima djece sa posebnim potrebama
			RM 6	Tehničko opremanje škola, za izvođenje inkluzivne nastave
			RM 7	Uvođenje stručnih zanimanja potrebnih lokalnom tržištu (ispitati koja su stručna zanimanja potrebna lokalnom tržištu i ka njemu usmjeriti obrazovanje mladih ljudi)
			RM 8	Otvaranje i stavljanje u funkciju školskih centara (za informatiku, strane jezike itd.)
			RM 9	Pri Općini formirati Komisiju za obrazovanje te popuniti i osnažiti poziciju referenta za obrazovanje
		OC2: Obezbijediti uvjete za jednak pristup obrazovanju sve djece, a posebno iz socijalno ugroženih porodica	RM 1	Edukacija nastavnog kadra za rad sa djecom sa posebnim potrebama
			RM 2	Pripremanje programa pomoći za djecu iz socijalno ugroženih porodica sa posebnim osvrto na romsku djecu
			RM 3	Identificiranje nadarene djece po školama i razvijanje programa rada sa nadarenom djecom
			RM 4	Edukacija učenika o tome kako da prihvate i pomognu djeci sa posebnim potrebama
			RM 5	Nabavka neophodnih učila za područne škole
		OC3: Unaprijediti infrastrukturne i organizacione sportske i kulturne kapacitete u Kakanju i time povećati obim i kvalitet kulturnih i sportskih sadržaja u skladu sa potrebama građana	RM 1	Rekonstrukcija postojećih objekata za sport i kulturu
			RM 2	Opremanje fiskulturnih sala i svlačionica u školama i Sportskoj dvorani i unapređenje sadržaja Sportske dvorane
			RM 3	Izgradnja bazena i dodatnih sadržaja uz bazen
			RM 4	Izrada programa podrške mladim sportskim talentima u smislu finansijske podrške, podrške klubovima u kojima treniraju itd.
			RM 5	Osnivanje muzeja i zavičajne zbirke u Kakanju
			RM 6	Tehničko opremanje kinosale
			RM 7	Opremanje sportskih terena po mjesnim zajednicama
			RM 8	Osnivanje niže muzičke škole
			RM 9	Povećanje broja sportskih i kulturnih sadržaja i manifestacija (formiranje međuškolskih liga, kinoprojekcije, književne večeri)
			RM 10	Izrada eduk. programa razvijanja kulturnih navika, posebno djece i stanovništva na selu - saradnja sa školama, NVO, MZ itd.
			RM 11	Jačanje bogate folklorne tradicije u Kakanju
			RM 12	Briga o zaštiti stećaka i sakralnih objekata
			RM 13	Izrada programa podrške kulturnim udruženjima (kroz finansiranje, podršku Općine i građana)
			RM 14	Oživljavanje tradicionalnih kulturnih sadržaja
			RM 15	Nabavka bibliotečke građe – stručne knjiga i referentna građa
			RM 16	Obezbijediti dodatni prostor te funkcionalnu, multimedijalnu salu za rad JU Gradska biblioteka
			RM 17	Planirati sredstva u budžetu općine za kulturne projekte marginaliziranih grupa
			RM 18	Stimuliranje i afirmisanje mladih i perspektivnih umjetnika i kulturnih radnika
			RM 19	Povećanje broja sportskih i kulturnih sadržaja i manifestacija na planinarskom izletištu Boćica

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC8: Obezbijediti jednak pristup kvalitetnoj zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti za sve stanovnike općine Kakanj	OC1: Unaprijediti lokalne kapacitete za obezbjeđenje pružanja socijalne i zdravstvene zaštite u skladu sa potrebama stanovništva	RM 1	Uređenje i opremanje prostorija CSR-a u svrhu pristupačnijeg i kvalitetnijeg rada sa klijentima
			RM 2	Izrada socijalne karte općine (uključujući registraciju djece i odraslih sa posebnim potrebama)
			RM 3	Kadrovsko jačanje Centra za socijalni rad
			RM 4	Registriranje djece iz socijalno ugroženih porodica po školama i pripremanje projekta pomoći, sa posebnim osvrtom na romsku djecu
			RM 5	Pripremanje projekata podrške samohranim majkama, Romima, djeci s posebnim potrebama, žrtvama nasilja, mladima i drugim ugroženim kategorijama
			RM 6	Uspostavljanje sistema saradnje razmjenama informacija sa predstavnicima mjesnih zajednica s ciljem kontinuiranog prikupljanja informacija o ugroženim kategorijama stanovništva
			RM 7	Podržavanje osnivanja i djelovanja organizacija koje se bave zaštitom socijalno ugroženih kategorija stanovništva
			RM 8	Pripremanje i printanje promotivno-edukativnog materijala Centra za socijalni rad
			RM 9	Nabavka medicinskih aparata i opreme za Dom zdravlja
			RM 10	Izvršiti radove rekonstrukcije na Domu zdravlja
			RM 11	Edukacijski programi prevencije ovisnosti i podrške ugroženim grupama i pojedincima (droga, alkohol)
			RM 12	Izdavanje sredstava za angažiranje dodatnih medicinskih kadrova
			RM 13	Program zaštite mentalnog zdravlja u Kaknju
			RM 14	Razvijanje Ambulantnog informacionog sistema (AIS, LIS, PACS)
			RM 15	Zaštita životne sredine od zagađivanja, kao i adekvatan sistem za praćenje, ocjenu i suzbijanje rizika koji ugrožavaju životnu sredinu a time i zdravlje
			RM 16	Otvaranje novih područnih ambulanti porodične medicine i certifikacije i akreditacija timova porodične medicine
			RM 17	Podsticanje privatnog poduzet. u oblasti zdravstva kroz JPP
			RM 18	Obezbijediti stalni medijski prostor na Radio Kaknju
		OC2: Unaprijeđeni kapaciteti građana da potražuju pravo na socijalnu i zdravstvenu zaštitu	RM 1	Oснаživanje kapaciteta udruženja koja se bave zaštitom prava djece sa posebnim potrebama i odraslih sa invaliditetom
			RM 2	Edukacija zaposlenih u svim relevantnim organizacijama o metodama pisanja projekata, upravljanja projektnim ciklusom itd.
			RM 3	Sprovođenje intenzivne promotivne kampanje o ostvarivanju prava građana na socijalnu i zdravstvenu zaštitu
			RM 4	Oснаživanje kapaciteta udruženja (slijepih i slabovidnih lica, gluhih i nagluhih lica) kroz finansiranje, educiranje, osposobljavanje apliciranja na projekte itd.
			RM 5	Povećati ulogu Crvenog križa u vezi sa edukacijom građana (alkoholizam, AIDS, droga, reproduktivno zdravlje)
			RM 6	Implementiranje promotivno-preventivnih aktivnosti na jačanju zdravlja i prevenciji obolijevanja, te zdravstvenog odgoja stanovništva
			RM 7	Sprovođenje aktivnosti putem edukacija, zdravstvenog prosvječavanja i vaspitanja stanovništva sa ciljem podizanja nivoa znanja o svim aspektima zdravlja čovjeka
			RM 8	Pripremanje promotivno-edukativnog materijala, što bi doprinijelo boljoj informiranosti stanovništva o pravima i mogućnostima korištenja socijalne i zdravstvene zaštite
			RM 9	Medijsko informiranje građana o njihovim pravima
		OC3: Stvoriti poticajno okruženje za jačanje i razvoj civilnog društva u općini Kakanj	RM 1	Sufinansiranje odobrenih projekata NVO od drugih donatora
			RM 2	Pružanje veće finansijske podrške za rad i projekte nevladinih organizacija i udruženja građana
			RM 3	Unaprijediti partnerske odnose lokalne vlasti i civilnog društva
			RM 4	Obezbijediti prostore za rad udruženja koja imaju neuslovne prostorije ili ih nemaju nikako
			RM 5	Finansijski podržati projekte udruženja koja okupljaju mlade te obezbijediti sredstva za kulturno zabavne programe mladih
			RM 6	U budžetu općine planirati sredstva za podršku vjerskim zajednicama

Vizija	Strateški (razvojni) ciljevi (RC)	Operativni ciljevi (OC)	RM broj	Razvojna mjera (RM)
KAKANJ će biti privredno razvijena sredina i grad s bogatim kulturnim i sportskim životom, povećanom zaposlenošću, boljom infrastrukturom, savremenom i efikasnom upravom, te čuvanom okolinom i životnim ambijentom po mjeri savremenog čovjeka.	SC 9: Unaprijediti ekološko stanje na području općine Kakanj, kroz efikasnije okolinsko upravljanje prema principima održivog razvoja.	OC1: Zagađenje okoline svesti u okvire zakonom dozvoljenih vrijednosti	RM 1	Kontinuirano praćenje kvaliteta zraka i poduzimanje propisanih aktivnosti u cilju zaštite ljudi, prirode i materijalnih sredstava u saradnji sa višim nivoima vlasti
			RM 2	Realizacija projekata iz oblasti zaštite okoline shodno usvojenim strateškim dokumentima(NEAP; Strategija zaštite okoline FBiH, KEAP, LEAP, SEAP, Prostornog plana općine Kakanj): - izrada studije o kvalitetu voda na području općine Kakanj(<u>Plana upravljanja vodom</u>) - kontrolu pridržavanja IPPC standarda i drugih zakonskih normi od strane nadležne inspekcije i zainteresovane javnosti, - implementaciju ekoloških programa i inicijativa - participaciju prilikom davanja urbanističkih i okolinskih dozvola, aktivno sudjelovanje prilikom kreiranja novih i nedostatnih zakonskih okvira, kao i metoda naplate štete od zagađivača - upravljanje općinskim sredstvima namijenjenim za unapređenje okoline, što podrazumijeva dizajniranje ekoloških projekata i racionalizaciju izdataka za implementiranje programa permanently informiranje javnosti o rezultatima mjerenja zagađenosti i njihovim izvorima
			RM 3	Smanjenje broja malih ložionica proširenjem daljinskog grijanja ili subvencioniranje alternativnih metoda zagrijavanja
			RM 4	Povećanje uređenih zelenih javnih površina i povećanje fonda drvorednih nasada kao „pluća“ grada
		OC2: Kontinuirano podizanje ekološke svijesti kod stanovnika općine Kakanj	RM 1	Organiziranje školskih takmičenja na temu unapređenja znanja iz ekologije i održivog razvoja i obezbjeđivanje prikladnih nagrada za učenike od strane Općine ili sponzora
			RM 2	Organiziranje aktivnosti pošumljavanja
			RM 3	Organiz. kampovanja učenika pod nazivom „Škola u prirodu“
			RM 4	Intenziviranje finansiranja projekata zaštite okoline NVO-a iz okolinskih fondova
			RM 5	Organiziranje javnih seminara na temu upravljanja otpadom i formiranje centra za upravljanje otpadom
		OC3: Očuvanje i zaštita prirodnih staništa i šuma na području općine Kakanj	RM 1	Nadziranje eksploatacije šume na općini Kakanj i usklađivanje kvantiteta sječe sa zakonskim normama od strane nadležnih
			RM 2	Promocija ekološke i socijalne uloge šume kroz iskorištavanje šumskih ljepota na općini u svrhu razvoja turizma
			RM 3	Očuvanje i zaštita životne okoline, prirodnog i graditeljskog naslijeđa, te drugih specifičnih raznolikosti prostora uz povećanje njegove vrijednosti i odgovorno upravljanje prirodnim resursima.
			RM 4	Održivo gazdovanje šumama i očuvanje biološke raznolikosti, revitalizirati narušene dijelove šumskih ekosistema, izdvojiti nove i proširiti postojeće prirodne rezervate i zaštićena područja sa posebnom namjenom, npr. korištenje prirodnih potencijala šume kao genofond i prirodnih staništa u edukativne svrhe, arboretumi, zaštićena područja i dr.)
		OC3: Smanjenje površina pod degradiranim zemljištem	RM 1	Tehnička i biološka rekultivacija degradiranog zemljišta pod jalovinom u cilju povećanja korisnih površina
			RM 2	Sanacija klizišta na području općine Kakanj
			RM 3	Primjena Programa zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća na području općine Kakanj u cilju prevencije formiranja novih klizišta i širenja površina pod postojećim klizištima

Dodatak**1. Lista projekata iz Programa kapitalnih investicija****1.1. Putevi i ceste**

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Realizacija Da/-%
1.	Sanacija puta Halinovići - Bočica	31.590,00	50%
2.	Izgradnja prisutpne saobraćajnice i parkinga za 50 motornih vozila - Dom zdravlja	110.000,00	Da
3.	Izgradnja puta FK "Mladost" Doboj	50.000,00	Da
4.	Izgradnja puta Vatrogasni dom - ul. Selima ef. Merdanovića	50.000,00	Da
5.	Rekonstrukcija propusta u Vatrogasnoj ulici	100.000,00	-
6.	Asfaltiranje glavne saobraćajnice - MZ Kakanj I	300.000,00	-
7.	Izgradnja puta Ulica bratstva i jedinstva i ul. 27. juli	200.000,00	20%
8.	Sanacija i asfaltiranje puta selo Subotinje - selo 2,0km	150.000,00	Da
9.	Sanacija i asfaltiranje puta raskrsnica -Mramor	40.000,00	Da
10.	Sanacija i asfaltiranje puta Kakanj-Brnjic Dionica Kondžilo- Dom	2.000.000,00	90%
11.	Sanacija i asfaltiranje puta raskrsnica selo Groce i selo Ribnica, 1,5km	50.000,00	-
12.	Sanacija i asfaltiranje puta Donji Kakanj - raskrsnica Mramor - Subotinje (DIONICA RMU)	180.000,00	-
13.	Asfaltiranje puta Stari dom-Brnjic-Starposle-Starposle-Hrastovac	400.000,00	60%
14.	Sanacija i asfaltiranje lokalnih puteva za naselje K.Polje, Groce	100.000,00	Da
15.	Asfaltiranje puta u selu Ratanj	75.000,00	Da
16.	Rekonstrukcija puta Kakanj - Brnj	100.000,00	80%
17.	Asfaltiranje puta na relaciji Haljinići - Veliki Trnovci	480.000,00	90%
18.	Sanacija i asfaltiranje puta Brnjic - Ponijeri	800.000,00	-
19.	Sanacija i asfaltiranje puta Stari dom-autobuska stanica Brnjic	200.000,00	40%
20.	Rekonstrukcija asfaltnih površina kod zgrade obdaništa Kakanj	25.811,00	10%
21.	Asfaltiranje puta Bajramović mahala	30.000,00	50%
22.	Završetak puta Gradine – Donja Slapnica	20.000,00	Da
23.	Lokalni put za Teševo, nasipanje tampona i valjanje	30.000,00	Da
24.	Asfaltiranje puta u podružnicama Bijelo Polje	45.000,00	50%
25.	Asfaltiranje puta Dubovo Brdo	25.000,00	-
26.	Asfaltiranje puta u MZ Seoce, Bare - Rijeka, kuća Mehmeda Begića	16.000,00	-
27.	Asfaltiranje puta Krševac - selo Krševac	110.000,00	90%
28.	Popravka i asfaltiranje lokalnih puteva MZ K.Sutjeska	90.000,00	60%

29.	Kompletna izgradnja i asfaltiranje puta MZ Bištrani	300.000,00	30%
30.	Asfaltiranje puta MZ Slapnica	120.000,00	Da
31.	Asfaltiranje puta Bijela Njiva - Kakanj	900.000,00	40%
32.	Proširenje puta u dužini od 2 km MZ Sopotnica	100.000,00	25%
33.	Asfaltiranje mjesnog puta MZ Povezice	18.000,00	Da
34.	Rekonstrukcija puta od raskrsnice Javor - Sebinje	200.000,00	-
35.	Asfaltiranje puta na dionici od pružnog prelaza do Bičerske džamije i od pružnog prelaza kroz Željezničku Stanicu	60.000,00	Da
36.	Asfaltiranje puta MZ Poljani	70.000,00	Da
37.	Asfaltiranje puta za gornji dio sela Dubovo Brdo	60.750,00	-
38.	Asfaltiranje dijela puta od Bara do gradskog rezervoara	24.000,00	50%
39.	Sanacija i asfaltiranje puta autobuska stanica Brnjic-Brdo	70.000,00	Da
40.	Asfaltiranje puta od Mašića do Trešanja	80.000,00	50%
41.	Rekonstrukcija puta Zagrađe - Halinovići	300.000,00	40%
42.	Rekonstrukcija puta MZ Veliki Trnovci	60.000,00	20%
43.	Sanacija i asfaltiranje puta u podružnici Bičer	120.000,00	70%
44.	Završetak puta Donja Slapnica - Gornja Slapnica	80.000,00	Da
45.	Rekonstrukcija puta Papratnica-Javor	200.000,00	Da
46.	Asfaltiranje puta MZ Varda	30.000,00	Da
47.	Asfaltiranje puta MZ Bukovlje	500.000,00	60%
48.	Asfaltiranje puta na relaciji Haljinići - Veliki Trnovci - Pavlovići	480.000,00	Da
49.	Asfaltiranje puta MZ Haljinići	50.000,00	Da
50.	Rekonstrukcija puta džamija - kuća Hido Esada	150.000,00	Da
51.	Asfaltiranje puta – glavna cesta – Elektro Kakanj	100.000,00	Da
52.	Rekonstrukcija puta od propusta-O.Š. Roščevina-raskršće Desetnik	1.500.000,00	50%
53.	Rekonstrukcija puta autoput-Studenac – MZ Papratnica	170.000,00	Da
54.	Asfaltiranje puta MZ Krševac-podružnica Hodžići	80.000,00	25%
55.	Asfaltiranje puta zvani Šljivik - MZ Brežani	40.000,00	-
56.	Preusmjeravanje puta od Kaknja do Bijele Njive na stari dio puta iza kamenoloma - MZ Bijele Vode	200.000,00	Da
57.	Dovršetak puta Hrasno - depo uglja Termoelektrane	60.000,00	Da
58.	Sanacija puta MZ Poljani	35.000,00	Da
59.	Rekonstrukcija asfaltnog puta u naselju Gora-Čatići	80.000,00	Da
60.	Izgradnja trotoara - MZ Bjelavići	300.000,00	Da
61.	Asfaltiranje puta kroz selo Zagrađe	90.000,00	Da
62.	Obnavljanje puteva kroz zaseoke MZ Brnj	100.000,00	80%
63.	Sanacija i asfaltiranje puta Seoce-Visoko	250.000,00	-

64.	Asfaltiranje puta - raskrsnica Katoličko groblje - Stadion Rudara	50.000,00	-
65.	Asfaltiranje makadam puteva - MZ Dumanac	600.000,00	30%
66.	Sanacija asfaltnog puta glavna cesta - staro selo Brežani	70.000,00	-
67.	Asfaltiranje puta –saob. D-D (Varda)	50.000,00	Da
68.	Dovršenje puta i rekonstrukcija postojećeg puta na relaciji most-naselje Usijel	20.000,00	Da
69.	Sanacija i adaptiranje glavne trase puta Bilješevo - Modrinje	100.000,00	-
70.	Asfaltiranje dijela lokalnog puta, te osvjetljenje sa dva rasvjetna tijela MZ Povezice	10.500,00	Da
71.	Asfaltiranje puta autobuska stanica-rijeka Trstionica- naselje Vehabi	20.000,00	Da
72.	Asfaltiranje puta MZ Starposle	350.000,00	70%
73.	Nasipanje i asfaltiranje puteva po zaseocima MZ Tršće	120.000,00	Da
74.	Rekonstrukcija puta Elektro Kakanj-romsko naselje	60.000,00	Da
75.	Asfaltiranje puta – saob. C-C Varda	200.000,00	Da
76.	Asfaltiranje puta – saob. B-B Varda	50.000,00	Da
77.	Asfaltiranje puta Vehabi-Hrasno	80.000,00	Da
78.	Izgradnja saobraćajne trake na potoku u propustu kod hotela	300.000,00	Da
79.	Asfaltiranje puta Tršće-Gornji Banjevac	80.000,00	-
80.	Asfaltiranje puteva u podružnici Hausovići	100.000,00	Da
81.	Asfaltiranje puta za zaselak Rivišće-Orasi	42.000,00	-
82.	Proširenje, nasipanje asfaltnog puta za selo Desetnik preko vinograda	10.000,00	50%
83.	Asfaltiranje puta MZ Nažbilj (Bastašići)	70.000,00	-
84.	Rekonstrukcija puta MZ Nažbilj (Nažbilj)	1.100.000,00	60%
85.	Izgradnja saobraćajnice uz korito rijeke Zgošće	1.000.000,00	-
86.	Asfaltiranje puta Bjelavići - Ričica - Živalji sa zaseokom Kaparovići	200.000,00	40%
87.	Asfaltiranje puta za Varaliće	140.000,00	40%
88.	Asfaltiranje puta u naselju Čatići	60.000,00	Da
89.	Asfaltiranje puta MZ Bukovlje	150.000,00	Da
90.	Asfaltiranje puta Alagići – Zgošća	100.000,00	Da
91.	Asfaltiranje i rekonstrukcija saobraćajnice ul. Mate Kneževića i ul. Patriotske lige	100.000,00	10%
92.	Sanacija nekategorisanih puteva MZ Ričica - Živalji	55.000,00	-
93.	Rekonstrukcija puta džamija - Hrasno	50.000,00	Da
94.	Asfaltiranje puta MZ Poljani	11.000,00	Da
95.	Rekonstrukcija puta MZ Krševac -Turalići	100.000,00	50%
96.	Asfaltiranje puta MZ Zgošća-Čizmići	300.000,00	15%
97.	Asfaltiranje puta Skenderovići - Semetiš	155.000,00	60%
98.	Dovršetak asfaltnog puta MZ Gornja Ričica	100.000,00	50%
99.	Rekonstrukcija asfaltnog puta u naselju Novo Polje -Čatići	100.000,00	Da

100.	Asfaltiranje puta MZ Slapnica - Poljice	70.000,00	Da
101.	Asfaltiranje puta kroz naselje Zgošća	150.000,00	Da
102.	Dovršenje puta Kakanj - Mile	120.000,00	20%
103.	Dovršenje puta Lučiči - Veliki Trnovci	200.000,00	-
104.	Asfaltiranje puta Stari dom - Podborje	800.000,00	Da
105.	Asfaltiranje lokalnog puta kroz mjesto Kamen	45.000,00	Da
106.	Uređenje sela Hrastovac - betoniranje puta u selo	150.000,00	-
107.	Rekonsrukcija puta - MZ Bilješevo	300.000,00	Da
108.	Rekonstrukcija puta MZ Ričica – Bjeloševići	140.000,00	20%
109.	Asfaltiranje puta Osnovna škola "15. april"-Koprivnica	200.000,00	Da
110.	Nasipanje, tamponiranje, nekategorisanog zemljanog puta preko Ravana	30.000,00	Da
111.	Asfaltiranje puta MZ Brežani - Begiči	65.000,00	-
112.	Sanacija i asfaltiranje puta ul. Omera Maslića	80.000,00	Da
113.	Asfaltiranje puta –Osnovna škola "Omer Musić" Brežani-Bistrik-Crkvenjak	200.000,00	Da
114.	Betoniranje puta u selu i asfalt MZ Starposle - Slivanj	150.000,00	Da
115.	Asfaltiranje lokalnih puteva kroz podružnicu Bijele Vode (u selu B.Vode)	100.000,00	-
116.	Sanacija puta MZ Poljani (Šeperci)	55.000,00	-
117.	Asfaltiranje puta od Alagića do naselja Vrbica	200.000	-
118.	Rekonsrukcija puta od Pogona «Ričica» prema zaseocima Babići, Grmače, Čelikovina, Škomlići	100.000	80%
119.	Izgradnja putne infrastrukture i javne rasvjete - MZ Povezice	50.000	Da
120.	Izgradnja betonskih podzida - podružnica Gornji Starposli	40.000	Da
121.	Izgradnja betonskih podzida - podružnica Donji Starposli	30.000	Da
122.	Gradnja trotoara i ivičnjaka kroz naselje MZ Zgošća od mosta kod kuće Aliefendića do mosta na izlazu prema Tršću	150.000	70%
123.	Postavljanje zaštitne ograde na putu prema Zagrađu	20.000,00	-
124.	Asfaltiranje puta MZ Bjelavići	30.000,00	Da
	UKUPNO:	22.364.651	
	Realizovano: 59 projekata ili 47,70 %, Nije realizovano: 26 projekata ili 20,80 % Djelimično realizovano 39 projekata ili 31,50 %		
Lista značajnijih realizovanih projekata cestovne infrastrukture tokom perioda 2007-2017 a koji nisu predviđeni strategijom			
125.	Izgradnja kružne raskrsnice na ulazu u grad	285.000,00	Da
126.	Rekonstrukcija transferzalnih saobraćajnica u gradu	145.000,00	Da
127.	Izgradnja saobraćajnice od kružne raskrsnice do mosta (na ulazu u grad)	80.000,00	Da
128.	Rekonstrukcija lokalne ceste Zgošća- Tršće (po	1.833.190,00	50%

	staroj dokumentaciji) 4,3 km		
129.	Rekonstrukcija lokalne ceste Zgošća- Tršće (po novom projektu, do raskrsnice Zagrađe) 1,54 km	1.200.000,00	Da
130.	Rekonstrukcija gradske saobraćajnice, dionica most-Ton- Župni ured- ul. Mehmeda Skopljaka u MZ Kakanj II	450.000,00	Da
131.	Izgradnja saobraćajnice od parka minulih ratova do ul. Branilaca	480.000,00	Da
132.	Izgradnja saobraćajnice od mosta do centra sa kružnom raskrsnicom	249.551,00	Da
133.	Rekonstrukcija ul. 7. muslimanske brigade	100.000,00	50%
134.	Rekonstrukcija ul. Osmana Džafića	50.000,00	Da
135.	Aasfaltiranje puteva u naselju Plandište, MZ Kakanj I	300.000,00	75%
136.	Izgradnja puta (nova dionica) za Poprženu Goru, MZ Podgora (l= 1,445 m)	137.987,00	75%
137.	Rekonstrukcija puta za Crnač, MZ Zgošća	159.500,00	Da
138.	Rekonstrukcija saobraćajnica u naselju TE	86.000,00	Da
139.	Asfaltiranje saobraćajnica u romskom naselju Varda	200.000,00	70%
140.	Izgradnja saobraćajnice na pod. zoni „Vrtlište“	433.000,00	Da
141.	Izgradnja puta Ravna Bara - Ričica	145.445,00	50%
142.	Rekonstrukcija puta za Vukanoviće (2008.god)	700.000,00	Da
	Ukupno:	9.452.241	

**Lista predloženih projekata cestovne infrastrukture za period 2007-2020.
a koji nisu predviđeni strategijom**

143.	Izgradnja dionice ceste D.Kakanj- Kondžilo (od raskrsnice Mramor do mosta na r. Ribnici 2,92 km)	2.417.568,00	urađena pr.dokumentacija
144.	Rekonstrukcija glavne gradske saobraćajnice u ul. A.Izetbegovića	1.870.000,00	urađena pr.dokumentacija
145.	Izgradnja saobraćajnice od ul. 7.Muslimanske brigade do benzinske pumpe " Hifa"	700.000,00	urađena pr.dokumentacija
146.	Izgradnja zaobilazne saobraćajnice od benzinske pumpe " Hifa" do mosta za naselje Zgošća	2.000.000,00	Urađen idejni projekat
147.	Izgradnja ceste ul. O. Maslića- Brus- Bare (1,1 km)	110.000,00	
148.	Izgradnja ceste prema park-šumi Bare (0,6 km)	60.000,00	
149.	Sanacija lokalnih cesta rekonstruisanih prije 2014.i oštećenih tokom poplava	500.000,00	urađena pr.dokumentacija
150.	Izgradnja Regionalne ceste kroz Kakanj	300.000,00	
151.	Rekonstrukcija loklane ceste Kučići- Kondžilo	1.000.000,00	urađena pr.dokumentacija
	Ukupno:	8.957.568,00	

1.2. Vodovod i kanalizacija

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Realizovano Da/-/%
1.	Izgradnja kanalizacije Doboj-stambene zgrade	50.000,00	Da-realizacija pri kraju, predviđeno u Programu VN za 2017.
2.	Dovod vode MZ Dubovo Brdo, pod. Drijen	68.000,00	Da
3.	Vodovod - Bare, Čatići, Grgići i Žugoj	100.000,00	Da
4.	Priključenje na kanalizacioni vod MZ Brnj	25.000,00	Da
5.	Dovršetak kanalizacije u zaseocima Kolići, Mahala, Roje, Škomlići	30.000,00	Da
6.	Izgradnja kolektora MZ Kakanj II	154.000,00	Da
7.	Izgradnja kanalizacije u Tičićima i Grocu	18.000,00	Da
8.	Regulacija otpadnih voda - Ulica bratstva i jedinstva	100.000,00	Djelimično 20.000KM
9.	Odvod i kanalizacija MZ Veliki Trnovci	50.000,00	-
10.	Izgradnja kanalizacije MZ Bjelavići	250.000,00	Da – I faza
11.	Izgradnja kanalizacione mreže MZ Kakanj I - Plandište	15.000,00	Da
12.	Izgradnja kanalizacione mreže MZ Brnjic	80.000,00	Da
13.	Rekonstrukcija vodovoda "Lipnica" Juke - Brus	70.000,00	Da
14.	Rješavanje otpadnih i površinskih voda	150.000,00	-
15.	Kanalizacija	80.000,00	-
16.	Rekonstrukcija kanalizacije i otpadnih voda MZ Varda - romsko naselje	80.000,00	Da
17.	Izgradnja kanalizacione mreže u podružnici Bičer	110.000,00	Da
18.	Izgradnja kanalizacije za koju postoji urađen projekat- MZ Haljinići	200.000,00	Da – I faza
19.	Rekonstrukcija vodovoda "Vrutak" - MZ Seoce	69.000,00	Da
20.	Sanacija kanalizacione mreže u MZ Povezice	20.000,00	Da
21.	Izgradnja kanalizacije u MZ Brežani	50.000,00	Da
22.	Rekonstrukcija postojećeg seoskog vodovoda "Lipnica" MZ Bukovlje	400.000,00	20%
23.	Rekonstrukcija i izgradnja sistema vodosnabdijevanja naselje Čaluci - Bara	14.000,00	-
24.	Izrada glavnog kolektora MZ Pope	180.000,00	Da
25.	Kanalizacija otpadnih voda kroz MZ Zgošća	180.000,00	Da
26.	Izgradnja gradskog vodovoda - MZ Doboj III	10.000,00	Da
27.	Vodovodna mreža: Rojin Potok, Luke, Kaparovići, Živalji	60.000,00	-
28.	Izgradnja kanalizacione mreže u Varalićima	50.000,00	-
29.	Kanalizacija Karaulsko Polje - MZ Donji Kakanj	15.000,00	Da
30.	Izgradnja vodovoda MZ Brnjic	700.000,00	-
31.	Izgradnja kanalizacione mreže Javor - Papratnica - rijeka Bosna	100.000,00	Da – urađena I, II i III faza
32.	Izgradnja kanalizacione mreže MZ Podgora	20.000,00	50%
33.	Vodovod u MZ Vukanovići	50.000,00	Da – Predviđeno u Programu VN za 2017.

			djelimično
34.	Rekonstrukcija vodovodne mreže u selima Dumanac i Desetnik	25.000,00	Da
35.	Kanalizacija MZ Modrinje	50.000,00	Da
36.	Gradnja bazena (rezervoara «Primac») MZ Zgošća, pod. Aliefendići	30.000,00	Da
37.	Izmjena vodovodne i kanalizacione mreže MZ Kakanj II	100.000,00	Da
38.	Priključak na mrežu gradskog vodovoda MZ Bukovlje - naselje Žičara - Brus	450.000,00	80%
39.	Nastavak radova na kolektovanju kanalizacionih otvora MZ Povezice	30.000,00	30%
40.	Reguliranje odvodne kanalizacije Osnovne škole "Omer Mušić" Brežani	10.000,00	-
41.	Izgradnja kanalizacione mreže MZ Bićer	100.000,00	Da
42.	Rješavanje otpadnih površinskih voda MZ Bukovlje, pod. Brus	40.000,00	Da - djelimično
43.	Rekonstrukcija vodovodne mreže i izgradnja novog rezervoara za pitku vodu MZ Krševac, pod. Krševac	20.000,00	Da
44.	Izgradnja kanalizacionog sistema MZ Brežani, pod. Bištrani	70.000,00	Da
45.	Kanalizacija kroz selo MZ Vukanovići	100.000,00	-
46.	Izrada kanalizacione mreže MZ Podgora, pod. Sopotnica	50.000,00	-
47.	Rješavanje problema kanalizacije u selu Zagrađe	23.100,00	40%
48.	Rekonsrukcija izvorišta, bazena i postojeće mreže vodovoda u Bijelim Vodama	20.000,00	Da –Predviđena I faza u Programu VN za 2017.
49.	Postavljanje filtera - rekonstrukcija kapitaže vodovoda «Devetaci»	35.000,00	-
50.	Rekonstrukcija vodovoda MZ Podgora, pod. Sopotnica,	50.000,00	Da
51.	Postavljanje kanalizacione mreže MZ Čatići	80.000,00	70%
52.	Rekonstrukcija vodovoda MZ Poljani	20.000,00	Da
53.	Sanacija kanalizacione mreže Povezice	20.000,00	50%
54.	Rekonstrukcija i proširenje kanalizacione mreže u naselju Hrasno	40.000,00	Da
55.	Rekonstrukcija vodovoda MZ Starposle	25.000,00	Da
56.	Izgradnja i sanacija kanalizacione mreže MZ Haljinići	100.000,00	Da
57.	Rekonstrukcija vodovodne instalacije MZ Varda - romsko naselje	30.000,00	-
58.	Rekonstrukcija i dogradnja kanalizacione mreže u selu Krševac	20.000,00	30%
59.	Rekonstrukcija vodovoda u MZ Brnjic	30.000,00	-
60.	Kanalizaciona mreža u MZ Brežani, zaselak Begići	50.000,00	-
61.	Izgradnja gradskog vodovoda u MZ Doboj III	10.000,00	Da
62.	Rješavanje problema kanalizacione mreže pored puta MZ Ričica- Bjeloševići	15.000,00	-

63.	Uređenje kanalizacije u podružnici Bijele Vode	25.000,00	Da
64.	Uređenje kanalizacije u podružnici Hausovići	20.000,00	Da
65.	Dovršenje kanalizacione mreže u naselju Usijel	15.000,00	Da
66.	Vodovod-rekonstrukcija, MZ Nažbilj	30.000,00	-
67.	Izgradnja kanalizacije MZ Krševac, selo Turalići	100.000,00	-
68.	Vodovod - nadogradnja, MZ Nažbilj	15.000,00	-
69.	Izgradnja sekundarne mreže vodovoda Devetaci	300.000,00	-
70.	Rekonstrukcija kanalizacione mreže Vehabi	70.000,00	-
71.	Kanalizacija MZ Slapnica, podružnica Slapnica	30.000,00	-
72.	Kolektor - kamenolom «Greben» do kuće Đokića	60.000,00	-
73.	Kanalizacija otpadnih voda iz sela MZ Zagrađe, podružnica Semetiš	70.000,00	-
74.	Kanalizacija MZ Zagrađe, podružnica Halinovići	30.000,00	Da
75.	Izgradnja kanalizacione mreže MZ Tršće	1.150.000,00	Izrađen projekat-u toku Odobrenje
76.	Izgradnja kanalizacione mreže u zaseoku Kevilji	39.000,00	30%
77.	Kanalizaciona mreža: Rojin Potok, Luke, Kaparovići, Živalji	40.000,00	Da
78.	Uređenje vodovoda u podružnici Kamen	15.000,00	Da
79.	Kanalizacija otpadnih voda MZ Zgošća, pod. Alagići i Vrbica	150.000,00	Da
80.	Izgradnja kanalizacije u MZ Doboj III	10.000,00	Da
81.	Kanalisanje otpadnih voda MZ Zgošća, pod. Čizmići i Crnač	500.000,00	Da –Predviđena III faza u Programu VN za 2017.
82.	Kanalizacija MZ Nažbilj	50.000,00	-
83.	Rekonstrukcija vodovoda MZ Ričica, Bjeloševići	20.000,00	Da
84.	Vodovod MZ Slapnica, pod. Slapnica	70.000,00	Urađen projekat
85.	Rekonstrukcija vodovodne mreže MZ Kakanj, pod. Mile	10.000,00	-
86.	Rekonstrukcija kanalizacije	50.000,00	-
87.	Rekonstrukcija vodovoda Hausovići	30.000,00	Da
88.	Izvođenje radova na dotrajalom vodovodu MZ Slapnica, pod. Slapnica	50.000,00	Urađen Rezervoar V=30m ³
89.	Kanalizacija za podružnice Kamen i Gornji Banjevac	70.000,00	-
90.	Rekonstrukcija vodovoda "Primac" MZ Zgošća, naselje Aliefendići	100.000,00	Da
91.	Rekonstrukcija sekundarne mreže vodovoda «Vrbica»	150.000,00	Da
92.	Izgradnja kanalizacije MZ Doboj, podružnica III	10.000,00	-
93.	Rekonstrukcija kanalizacije MZ Bilješevo	15.000,00	-
94.	Pojačavanje vodovoda Ilidža MZ Tršće, pod. Ivnica	11.000,00	Da
95.	Rekonstrukcija vodovoda MZ Krševac, selo Turalići	30.000,00	-

96.	Rekonstrukcija vodovoda MZ Bilješevo	30.000,00	20%
97.	Rekonstrukcija vodovoda sa pravljenjem novog bazena MZ Ričica - Bjeloševići	15.000,00	-
98.	Rješavanje problema otpadnih voda MZ Ričica - Bjeloševići	18.000,00	Da
99.	Kanalizacija iz Koprivnice do škole, MZ Termoelektrana	100.000,00	-
100.	Renoviranje 3 javne česme i izgradnja šehidske česme MZ Brežani, podružnica Bištrani	10.000,00	Da
101.	Odvođenje kanalizacije iz sela MZ Slapnica, pod. Slapnica	20.000,00	-
102.	Izgradnja javne česme – MZ Tršće	12.000,00	-
	Ukupno:	8.821.100,00	
	Realizovano: 51 projekat ili 50,00 %, Nije realizovano: 35 projekata ili 34,31 % Djelimično realizovano 16 projekata ili 15,69 %		
Lista značajnijih realizovanih projekata infrastrukture vodovoda i kanalizacija tokom perioda 2007-2017 a koji nisu predviđeni strategijom			
103.	Izgradnja vodovoda Drijen, MZ Dubovo brdo	200.000,00	Da
104.	Izgradnja vodovoda Alagići, MZ Zgošća	200.000,00	Da
105.	Izgradnja vodovoda Javor, MZ Papratnica, Podružnica Javor	100.000,00	Da
106.	Izgradnja vodovoda Varalići, MZ Krševac	300.000,00	70%
107.	Izgradnja Kanalizacije Koprivnica, MZ Termoelektrana i Doboj	288.273,00	90%
108.	Izgradnja vodovoda Lučani (sa rekonstrukcijom prelaza preko rijeke Bosne)	180.000,00	80%
109.	Izgradnja kanalizacije Bukovlje, Čobe i Safundije	190.000,00	10%
110.	Izgradnja Kanalizacionog sistema Trstionica (kanalizacija sa biološkim uređajem za prečišćavanje)	450.000,00	50%
111.	Izgradnja vodovoda Zagrađe	280.000,00	10%
112.	Izgradnja kanalizacionog sistema i uređaja za prečišćavanje otpadnih voda za naselje Kučići	200.000,00	40%
	Ukupno:	2.388.273,00	
	Realizovano: 3 projekata ili 30,00 %, Nije realizovano: 0 projekata ili 0,00 % Djelimično realizovano 7 projekata ili 70,00 %		
Lista predloženih projekata infrastrukture vodovoda i kanalizacija za period 2007-2020. a koji nisu predviđeni strategijom			
113.	Nastavak izgradnje primarnog kanalizacionog kolektora u dužini od cca 2450m	1.618.315,00	
114.	Rekonstrukcija transportnog cjevovoda DN 400 sa vodozahvata Vodozahvat Bukovica – P.S. Ilidža	1.100.000,00	
	Ukupno:	2.718.000,00	

1.3. Mostovi

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Realizovano Da/-/%
1.	Izgradnja mosta na ulazu u grad Kakanj	1.100.000,00	Da
2.	Izgradnja mosta Gvardijanova Luka - Brodovi	26.500,00	Da
3.	Izgradnja mosta u podružnici Gradac	45.000,00	-
4.	Izgradnja Mijatović mosta	100.000,00	-
5.	Rekonstrukcija, izgradnja mosta MZ Kakanj II	70.000,00	Djelimično realizovano
6.	Sanacija noseće kule mosta MZ Poljani	15.000,00	-
7.	Izrada lokalnih mostova u zaseocima Bašići, Subašići, Tabaci	40.000,00	-
	Ukupno:	1.396.500,00	
	Realizovano: 2 projekta ili 28,57% Nije realizovano: 4 projekta ili 57,14% Djelimično realizovan 1 projekat ili 14,29%		-
Lista značajnijih projekata infrastrukture Mostovi Za period 2007-2020, a koji nisu predviđeni strategijom			
8.	Most Skenderovići	93.457,73	Da
9.	Most Krševac	98.349,94	Da
10.	Pješački most u Modrinju	49.164,00	Da
11.	Most Zgošća	97.284,18	Da
12.	Most broj 4 Brnjic	100.000,00	Da
	Ukupno:	438.255,85	
	Realizovano: 5 projekta ili 100%		
Lista značajnijih projekata infrastrukture Mostovi Za period 2007-2020, a koji nisu predviđeni strategijom			
13.	Most Kondžilo	100.000,00	-
14.	Most preko rijeke Bosne sa podvožnjakom - Modrinje	1.200.000,00	-
	Ukupno	1.300.000,00	-

1.4. Grijanje i toplifikacija

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Realizovano Da/-/%
1.	Nastavak izvođenja radova na toplifikaciji	2.300.000,00	MALI DIO
2.	Toplifikacija kompletne MZ Termoelektrana	1.000.000,00	Da DIO. NE KOMPLETNO
3.	Toplifikacija ulice i MZ Povezice	1.500.000,00	Urađen projekat
4.	Izgradnja daljinskog centralnog grijanja MZ Bjelavići	2.500.000,00	-
5.	Uvođenje centralnog grijanja MZ Zgošća, naselje Alagići	800.000,00	-

6.	Toplifikacija naselja Vehabi	500.000,00	-
7.	Toplifikacija MZ Kakanj II	2.500.000,00	Da
8.	Toplifikacija MZ Varda	3.000.000,00	-
9.	Nastavak izgradnje toplovodne mreže MZ Bičer	1. 000.000,00	70.000 za projekat kućnih instalacija
10.	Priljučak na gradsko grijanje MZ Doboj	250.000,00	Da
11.	Izgradnja toplotne mreže i priključenje na centralno grijanje u ulici Vinski put	200.000,00	-
13.	Toplifikacija MZ Bjelavići	1.000.000,00	-
	Ukupno:	16.050.000,00	
	Realizovano: 1 projekat ili 7,69% Nije realizovano: 6 projekata ili 46,15% Djelimično realizovano: 4 projekta ili 30,77%		
Lista predloženih projekata infrastrukture Grijanje i toplifikacija Za period 2007-2020., a koji nisu predviđeni strategijom			
14.	Izrada projektne dokumentacije glavnog vrelovoda od TE Kakanj do TP IX	100.000,00	-
15.	Rekonstrukcija glavnog magistralnog cjevovoda	7.000.000,00	-
16.	Modernizacija dijela postojećih toplotnih podstanica	200.000,00	-
17.	Rekonstrukcija sekundarne mreže u MZ Doboj	300.000,00	-
		7.600.000,00	

1.5. Javna rasvjeta

Red br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Realizovano Da/Ne-%
1.	Osvjetljenje /ulična rasvjeta/ MZ Bjelavići	15.000,00	Da
2.	Rasvjeta i kanalizacija, MZ Kraljeva Sutjeska	16.000,00	Da
3.	Izgradnja ulične rasvjete MZ Kakanj I	100.000,00	10%
4.	Rasvjeta raskršća MGM-Cementara-ulica 311. lahke brigade-industrijski put	85.000,00	Da
5.	Javna rasvjeta u mjestu Rodići-Krupnik	186.000,00	-
6.	Rasvjeta mahale MZ Slapnica pod. Slapnica	50.000,00	Da
7.	Nastavak izgradnje ulične rasvjete MZ Donji Kakanj	12.000,00	Da
8.	Rekonstrukcija el. mreže, rasvjeta MZ Kakanj, naselje Plandište	40.000,00	Da
9.	Izgradnja javne rasvjete MZ Brežani, podružnica Bištrani	50.000,00	Da
10.	Rasvjeta Karaulsko Polje, MZ Donji Kakanj	10.000,00	Da
11.	Izgradnja rasvjete MZ Starposle	50.000,00	-
12.	Ugradnja rasvjete u selu MZ Slapnica, podružnica Gora	120.000,00	Da

13.	Postavljanje ulične rasvjete MZ Haljinići, podružnica Miljačići - Marijina voda	20.000,00	-
14.	Izgradnja javne rasvjete MZ Brnjic	60.000,00	Da
15.	Izgradnja električne rasvjete kod Željeničke stanice , od romskog naselja do podvožnjaka magistralnog puta M-5	25.000,00	Da
16.	Poboljšanje električne energije MZ Starposli, podr. Slivanj	100.000,00	-
17.	Rekonstrukcija el. mreže i rasvjeta u selu MZ Zagrađe, podr. Halinovići	30.000,00	-
18.	Rekonstrukcija i postavljanje nove tel. mreže Papratnica-Javor	800.000,00	Da
19.	Ulična rasvjeta MZ Krševac, pod. Varalići	50.000,00	Da
20.	Izgradnja rasvjete MZ Starposle, pod. G. Starposle	60.000,00	-
21.	Rasvjeta naseljenog područja MZ Podgora, podr. Popržena Gora	50.000,00	-
22.	Izgradnja ulične rasvjete MZ Bukovlje	210.000,00	-
23.	Dovršenje ulične rasvjete MZ Bjelavići	12.200,00	Da
24.	Ulična rasvjeta MZ Krševac, podr. Podborje	40.000,00	-
25.	Ulična rasvjeta MZ Krševac, novo naselje uz rijeku Ribnicu	30.000,00	-
26.	Rekonstrukcija električne mreže i javne rasvjete u selu MZ Starposle, podr. Hrastovac	200.000,00	Da
27.	Ulična rasvjeta MZ Dumanac	60.000,00	-
28.	Javna rasvjeta u mjestima Rojin Potok, Luke, Kaparovići, Živalji	60.000,00	-
29.	Uvođenje rasvjete MZ Veliki Trnovci	150.000,00	-
30.	Rekonstrukcija elektromreže MZ Podgora	100.000,00	-
31.	Izgradnja ulične rasvjete MZ Brežani, Brežani	186.000,00	Da
32.	Rekonstrukcija postojeće elektroinstalacione mreže MZ Bukovlje, Brus	80.000,00	-
33.	Rasvjeta u MZ Brnj	25.000,00	Da
35.	Izgradnja ulične rasvjete za zaseoke Orasi, Lozančići, Rivišća i Malješa	20.000,00	Da
36.	Postavljanje ulične rasvjete MZ Haljinići, podružnica Miljačići - Muška voda	20.000,00	-
37.	Ulična rasvjeta MZ Krševac- podr. Hodžići	50.000,00	30%
38.	Izgradnja javne rasvjete autoput - Studenac MZ Papratnica	50.000,00	Da
39.	Uređenje javne rasvjete u podružnici Kučići	100.000,00	Da
40.	Rasvjeta MZ Vukanovići	50.000,00	-
41.	Izgradnja ulične rasvjete MZ Bukovlje, Brus	15.000,00	Da
42.	Ulična rasvjeta MZ Haljinići, podr. Crkvenjak, Bistrik	50.000,00	Da
43.	Sanacija - rasvjetna tijela MZ Povezice	25.000,00	Da
44.	Rasvjeta naselja Gradac , MZ Starposle	50.000,00	Da
45.	Izgradnja ulične rasvjete od Osnovne škole "15. april" do kraja MZ Doboj	20.000,00	Da
46.	Postavljanje ulične rasvjete MZ Haljinići,	25.000,00	Da
47.	Javna rasvjeta MZ Termoelektrana	100.000,00	50%
48.	Javna rasvjeta na cijeloj teritoriji MZ Modrinje	100.000,00	-
49.	Rekostrukcija postojeće elektroinstalacione mreže	180.000,00	-
50.	Instaliranje ulične rasvjete u ulici Vinski put	18.000,00	80%

51.	Izrada rasvjete u zaseocima Kevilji, Mahala, Roje, Kolići, Babići, Škomlići	40.000,00	-
52.	Izgradnja javne rasvjete Javor	15.000,00	-
53.	Ulična rasvjeta MZ Brežani, zaselak Begići	20.000,00	-
54.	Ulična rasvjeta u MZ Varda	100.000,00	Da
55.	Rekonsrukcija vrlo loše elektromreže na području MZ Dumanac	60.000,00	Da
56.	Rasvjeta MZ Slapnica, pod. Slapnica	15.000,00	Da
57.	Javna rasvjeta MZ Krševac, selo Turalići	15.000,00	-
58.	Rasvjeta naselja Aliefendići	20.000,00	Da
59.	Rekonsrukcija i proširenje rasvjete u MZ Čatići	186.000,00	Da
60.	Rasvjeta MZ Podgora, podružnica Sopotnica	60.000,00	Da
61.	Rekonstrukcija elektromreže na području MZ Tršće	150.000,00	Da
62.	Izgradnja rasvjete u zaseocima (Bašići, Tabaci, Subašići, Brkići)	140.000,00	-
63.	Izgradnja ulične rasvjete MZ Doboj III	20.000,00	Da
66.	Izgradnja ulične rasvjete MZ Doboj	20.000,00	Da
67.	Uređenje javne rasvjete u podružnici Hausovići	60.000,00	-
68.	Ulična rasvjeta MZ Zgošća, Alagići i Vrbica	15.000,00	-
69.	Rasvjeta podružnice MZ Zgošća, Čizmići i Crnač	100.000,00	20%
70.	Rekonstrukcija niskonaponske mreže i dovod trofazne el.energije	20.000,00	-
71.	Rasvjeta puta MZ Varda-romsko naselje	60.000,00	-
72.	Uređenje javne rasvjete podružnica Kamen - Gornji Banjevac	100.000,00	-
73.	Sanacija VN i NN električne mreže i rekonstrukcija Rasvjete-	90.000,00	-
	Ukupno:	5.261.200,00	
	Realizovano: 35 projekata ili 49,30% Nije realizovano: 29 projekata ili 40,84% Djelimično realizovano: 7 projekata ili 9,86%		
Lista značajnijih realizovanih projekata Uređenje javnih površina tokom perioda 2007- 2017 a koji nisu predviđeni strategijom			
74.	Rasvjeta u naselju Subotinje	20.250,00	Da
75.	Osvjetljenje ski staze Ponijeri	9.220,00	Da
76.	Rasvjeta u naselju Hrasno	22.300,00	Da
	Ukupno:	51.770.00	
	Realizovano: 3 projekta ili 100% Nije realizovano: 0 projekata ili 0% Djelimično realizovano: 0%		

Lista predloženih projekata Uređenje javnih površina za period 2007-2020. a koji nisu predviđeni strategijom

77.	Rekonstrukcija i održavanje postojeće javne rasvjete		
-----	--	--	--

1.6. Uređenje javnih površina

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Realizovano Da/Ne-%
1.	Izgradnja parka ispred Tvornice cementa	80.000,00	Da
2.	Uređenje parkovske površine i dječijeg igrališta Ponijeri	50.000,00	Ne
3.	Dovršenje zabavno-rekreativnog parka "Lečevišće"	11.000,00	Da
4.	Izgradnja dječijeg igrališta MZ Kakanj II	30.000,00	Da
5.	Uređenje javne površine i parkinga ispred zgrade Lamela "C"	25.000,00	Da
6.	Asfaltiranje i uređenje dvorišta ispred stambeno-poslovnog objekta u Tršću	11.000,00	Da
	Ukupno:	207.000,00	
	Realizovano: 5 ili 83,33% Nije realizovano: 1 ili 16,67% Djelimično realizovano: 0%		

Lista značajnijih realizovanih projekata Uređenje javnih površina tokom perioda 2007-2017 a koji nisu predviđeni strategijom

1.	Gradska fontana	75.000,00	Da
2.	Spomen obilježje "Popova Luka"	60.000,00	Da
3.	Reklamni panoi u gradu	10.000,00	Da
4.	Displej	85.000,00	Da
5.	EKO-park Čatići	10.000,00	Da
6.	Parking u dvorištu O.Š "15 april" Doboj	11.440,00	Da
7.	Izgradnja parkinga kod mekteba u naselju Doboj	22.617,00	Da
8.	Dva javna sata	40.000,00	Da
9.	Kamene klupe na Maloj cesti	30.000,00	Da
10.	Dječije igralište u Parku prijateljstva, kod pošte	40.000,00	Da
11.	Dječije igralište na lokaciji Centar	40.000,00	Da
12.	Dječije igralište u dvorištu škole "Mula Mustafa Bašeskija"	55.000,00	Da
13.	Park "Oaza" u naselju Varda	53.000,00	Da

14.	Uređenje parkinga kod objekta S1 i iza objekta Egipat	50.000,00	Da
15.	Rekonstrukcija gradske fontane	20.370,00	Da
16.	Rekonstrukcija staza i spomenika u gradskom parku	40.000,00	Da
17.	Uređenje parkinga oko Doma zdravlja Kakanj	59.242,00	Da
	Ukupno:	701.669,00	
	Realizovano: 17 projekata ili 100% Nije realizovano: 0 ili 0% Djelimično realizovano: 0%		

1.7. Zaštita okoline

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi (KM)	Realizovano u periodu 2007-2017.godine (KM)	Realizovano Da/Ne/Djelimično %
1.	Regulacija rijeke Bosne	1.200.000,00	720.411,67	60%
2.	Nabavka mjerne stanice za mjerenje imisije čestica zagađenja	100.000,00	250.000,00	Da (100%)
3.	Regulacija i sanacija korita rijeke Trstionice	1.000.000,00	0	Urađen projekat samostan-most za Poljane
4.	Zamjena dotrajalih dihtung sistema	35.000,00	0	-
5.	Kanalisanje rijeke Zgošće	400.000,00	70.000,00	30%
6.	Nabavka i ugradnja kanti za otpatke za škole i vjerske objekte	60.000,00	5.000,00	10%
7.	Sanacija klizišta - MZ Slapnica - Gora	20.000,00	3.000,00	15%
8.	Rekonstrukcija i sanacija smetlišta MZ Bilješevo	10.000,00	0	-
9.	Izvršiti regulaciju rijeke Trstionice	1.000.000,00	0	Urađen projekat samostan-most za Poljane
10.	Ukoričenje rijeke Zgošće, regulacija rijeke Zgošće	1.000.000,00	0	Urađen glavni projekat, dionica Most Crna rijeka Most kod Mindera
11.	Sanacija klizišta u MZ Brežani	80.000,00	0	-
12.	Kanalisanje potoka koji prolaze kroz MZ Zgošća	45.000,00	45.000,00	100%
13.	Kanalisanje potoka, MZ Zgošća, Alagići	70.000,00	0	--
14.	Sanacija klizišta MZ Zgošća, Crnač, Čizmići	150.000,00	50.000,00	30%
15.	Sanacija klizišta u MZ Tršće	11.000,00	2.500,00	20%
16.	Sanacija klizišta na putu Kakanj-	20.000,00	20.000,00	Završeno (100%)

	Zagrade			
17.	Sanacija klizišta na Vrtači, MZ Tršće	30.000,00	0	-
18.	Sanacija klizišta MZ Brnj	20.000,00	40.000,00	100%
19.	Ukupno:	5.251.000,00	1.205.911,67	
20.	Realizovano:22% Djelimično realizovano:44% U toku realizacija:6% Nerealizovano:28%			

1.8. Obnova škola i obdaništa

Red. br.	Naziv projekta po prioritetima	Procijenjeni troškovi	Realizacija DA / NE
1.	Rekonstrukcija škole Bištrani	50.000,00	Ne
2.	Rekonstrukcija krova Osnovne škole «Mula Mustafa Bašeskija»	100.000,00	Ne
3.	Rekonstrukcija Osnovne škole "Rešad Kadić"	45.000,00	Djelimično
4.	Gradnja osnovne škole u Hrastovcu	200.000,00	Ne
5.	Rekonstrukcija područne škole Nažbilj	35.000,00	Djelimično(15%)
6.	Rekonstrukcija škole MZ Brnjic	200.000,00	Ne
7.	Uređenje dvorišta osnovnih i srednjih škola	20.000,00	Djelimično
8.	Rekonstrukcija područne škole Bištrani	15.000,00	Ne
9.	Rekonstrukcija područne škole Krševac i asfaltiranje školskog poligona	40.000,00	Da
10.	Rekonstrukcija škole MZ Nažbilj	40.000,00	Djelimično
11.	Rekonstrukcija škole i igrališta MZ Slapnica, pod. Gora	25.000,00	Ne
12.	Rekonstrukcija škole na Gori	50.000,00	Ne
13.	Uređenje školskog dvorišta Osnovne škole «Omer Mušić» u Brežanima	22.000,00	Ne
14.	Rekonstrukcija škole u MZ Čatići	70.000,00	Ne
15.	Škola MZ Slapnica	50.000,00	Ne
16.	Rekonstrukcija i opremanje područne škole Vukanovići	60.000,00	Ne
17.	Rekonstrukcija školskih prostorija O.Š. u Tršću	26.000,00	Ne
18.	Dovršetak dijela izgradnje zgrade centralne škole „Omer Mušić“ Brežani	15.000,00	Ne
19.	Rekonstrukcija i opremanje područne škole Zagrade	50.000,00	Ne
20.	Rekonstrukcija i opremanje škole u Tršću	150.000,00	Ne
21.	Rekonstrukcija i opremanje područne škole Bijele Vode	70.000,00	Ne
22.	Rekonstrukcija škole uz otvaranje internet-kluba		-

		15.000,00	
	Ukupno:	1.348.000,00	
	Realizovano: 1 projekat ili 4,55 %, Nije realizovano: 17 projekata ili 77,20 % Djelimično realizovano 4 projekata ili 18.20 %		
Lista značajnijih realizovanih projekata tokom perioda 2007-2017 a koji nisu predviđeni strategijom			
Red. br.	Naziv projekta po prioritetima	Procijenjeni troškovi	Realizacija DA / NE
1.	Utopljavanje OŠ Hamdija Kreševljaković Kakanj	460.000,00	da
2.	Sanacija sanitarnih čvorova u Mješovitoj srednjoj školi Kakanj	15.500,00	da
3.	Utopljavanje škole 15. april	190.000,00	da
	Ukupno:	665.500,00	

1.9. Konstrukcija i rekonstrukcija ostalih javnih objekata

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Stepen realizacije Da/-/%
01.	Izgradnja ambulante u površini 110 m ² Doboj	90.000,00	Da
02.	Rekonstrukcija vanjskog i unutrašnjeg izgleda zgrade Općine	400.000,00	-
03.	Proširenje otkupne stanice za mlijeko MZ Ričica, Gornja Ričica	15.000,00	-
04.	Rekonstrukcija objekta JU Centra za socijalni rad Kakanj	230.000,00	Da
05.	Sanacija ambulante MZ Vukanovići	50.000,00	Da
06.	Izgradnja sale i ambulante MZ Krševac, podr. Hodžići	100.000,00	40%
07.	Rekonstrukcija ambulante MZ Bilješevo	30.000,00	Da
08.	Izgradnja doma kulture u MZ Čatići	700.000,00	-
09.	Izgradnja doma za MZ Seoce	30.000,00	-
10.	Oprema i proširenje kapaciteta Merhametove kuhinje	40.000,00	-
11.	Rekonstrukcija i adaptacija objekta u MZ Zgošća za otvaranje internet - caffe slastičarne	20.000,00	-
12.	Izgradnja društvenog doma MZ Brnjic	120.000,00	-
13.	Društvene prostorije sa ambulantom u MZ Varda	100.000,00	-
14.	Rekonstrukcija omladinskog doma u MZ Nažbilj	25.000,00	-
15.	Izmjena krovne konstrukcije /crijepa/ na mjesnom domu u MZ Kraljeva Sutjeska	10.000,00	Da

16.	Rekonstrukcija mjesnog doma u Haljinićima	15.000,00	50%
17.	Rekonstrukcija omladinskog doma u Brežanima, podr. Bištrani	40.000,00	-
18.	Rekonstrukcija društvene prostorije MZ Zgošća - AMBULANTA	35.000,00	Da
19.	Adaptacija prostorija za Omladinski krug MZ Kakanj	90.000,00	Da
20.	Izgradnja nastrešnica i klupa na autobuskim stajalištima	15.000,00	Da
21.	Dovršenje prostorija MZ Brnj	10.000,00	-
22.	Uređenje društvenog doma u podružnici Kučići	15.000,00	-
23.	Rekonstrukcija stare osnovne škole za potrebe građana tri MZ Dobož	200.000,00	-
24.	Rekonstrukcija prostorija MZ Dobož	200.000,00	Da
25.	Rekonstrukcija Željezničke stanice	100.000,00	-
26.	Sanacija mjesnog ureda MZ Tršće	10.000,00	-
	Ukupno:	2.690.000,00	
	Realizovano: 9 projekata ili 34,60%, Nije realizovano: 15 projekata ili 57,70% Djelimično realizovano: 2 projekta ili 7,70%		
Lista značajnijih realizovanih projekata tokom perioda 2007-2017, a koji nisu predviđeni strategijom			
27.	Izgradnja administrativne zgrade za smještaj organa uprave Kakanj	8.500.000,00	Da
28.	Rekonstrukcija Doma kulture	920.000,00	Da
29.	Rekonstrukcija dijela objekta Doma kulture u galeriju slika	18.700,00	Da
30.	Rekonstrukcija dijela objekta Doma kulture u muzej grada Kakanja	120.000,00	Da
31.	Rekonstrukcija upravne zgrade JUKSC	150.000,00	Da
32.	Izgradnja zgrade policije	1.500.000,00	Da
33.	Rekonstrukcija zgrade suda	47.500,00	Da
34.	Izgradnja nove sportske dvorane Kakanj	2.000.000,00	30%
35.	Rješavanje stambenog zbrinjavanja Romske populacije	5.000.000,00	30%
	Ukupno:	18.256.200,00	
	Realizovano: 7 projekata ili 77,80 %, Djelimično realizovano: 2 projekta ili 22,20 %		

Lista predloženih projekata za period 2007-2020. , a koji nisu predviđeni strategijom			
36.	Rekonstrukcija javne gradske biblioteke	200.000,00	
37.	Rekonstrukcija muzičke škole	200.000,00	
38.	Rekonstrukcija i sanacija srednjih škola	500.000,00	
39.	Rekonstrukcija i sanacija osnovnih škola na području općine Kakanj	2.000.000,00	
40.	Rekonstrukcija i sanacija objekata za predškolski odgoj	100.000,00	
41.	Rekonstrukcija i adaptacija podrumске etaže Doma kulture	50.000,00	
42.	Rekonstrukcija javne tržnice i pijace	30.000,00	
43.	Izgradnja sportsko-rekreativnog centra (hotel, bazen, javna kolektivna garaža) Stara jama	10.000.000,00	
44.	Izgradnja ambulanti na području općine Kakanj	1.000.000,00	
45.	Izgradnja stambenih objekata za kolektivno stanovanje	5.000.000,00	
46.	Utopljanje stambenih zgrada u Kakanju	2.000.000,00	
	Ukupno:	21.080.000,00	

1.10. Sportski sadržaji

Red. br.	Naziv projekta po prioritetima	Procijenjeni troškovi	Realizacija DA/NE
1.	Izgradnja zatvorenog bazena uz postojeći objekat Sportske dvorane	300.000,00	Ne
2.	Izgradnja sportsko-rekreativnog centra MZ Kakanj I	300.000,00	Ne
3.	Izgradnja sportsko-rekreacionog centra Ulica bratstva i jedinstva Povezice	1.000.000,00	Ne
4.	Rekonstrukcija kuglane "Rudar" Kakanj	120.000,00	Da
5.	Rekonstrukcija male sale Doma kulture	20.000,00	Ne
6.	Uređenje sportskog poligona MZ Kraljeva Sutjeska	20.000,00	Ne
7.	Kompjuterska škola šaha - Bjelopoljak Salko	45.000,00	Ne
8.	Izgradnja bazena u MZ Čatići	500.000,00	Ne
9.	Sanacija parketa u objektu Sportska dvorana Kakanj	25.000,00	Da
10.	Izgradnja sportsko-rekreacionog centra u Rijeci, MZ Zgošća	120.000,00	Ne
11.	Izgradnja terena sportskog i dječijeg parka u MZ Zgošća	89.000,00	Da

12.	Gradnja sportskog centra u MZ Zgošća	60.000,00	Ne
13.	Izgradnja sportskih terena u MZ Podgora - Sopotnica	36.600,00	Da
14.	Izgradnja sportskih terena u MZ Brežani	100.000,00	Djelimično (40%)
15.	Izgradnja bazena za kupanje u MZ Brežani	150.000,00	Ne
16.	Izgradnja sportskih terena i sadržaja za najmlađe, škola u Brežanima	415.000,00	Ne
17.	Asfaltiranje sportskog poligona u Koprivnici	50.000,00	Ne
18.	Izgradnja igrališta u naselju Vehabi	40.000,00	Da
19.	Izgradnja zemljanog teniskog terena MZ Haljinići	20.000,00	Ne
	Ukupno:	3.404.000,00	
	Realizovano: 5 projekata ili 26,31 %, Nije realizovano: 13 projekata ili 68,42 % Djelimično realizovano 39 projekata ili 5.26 %		

Lista značajnijih realizovanih projekata tokom perioda 2007-2017 a koji nisu predviđeni strategijom

Red. br.	Naziv projekta po prioritetima	Procijenjeni troškovi	Realizacija DA/NE
1.	Izgradnja sportskog igrališta u Modrinju	20.900,00	Da
2.	Izgradnja sportskog igrališta u Brežanima	24.100,00	Ne
3.	Izgradnja sportskih igrališta i zabavni park- Tvoronica cementa	40.400,00	Da
4.	Sanacija infrastrukture na stadionu FK Rudar	130.000,00	Djelimično(25%)
5.	Izgradnja školskog igrališta u Krševcu	24.200,00	Da
6.	Izgradnja sportskog igrališta na Slapnici	66.500,00	Da
7.	Izgradnja sportskog poligona i zabavni park – Park prijateljstva	55.300,00	Da
8.	Izgradnja sportskog poligona-kod Đuđinog mosta	39.100,00	Da
9.	Izgradnja sportskih poligona na Bočici	18.200,00	Da
10.	Izgradnja sportskog poligona u Desetniku	20.000,00	Da
11.	Izgradnja igrališta kod OŠ Mula Mustafa Bašeskija	50.000,00	Da
	Ukupno	488.700,00	

**Lista predloženih projekata za period 2007-2020.
a koji nisu predviđeni strategijom**

1.	Izgradnja kompleksa sa atletskim stadionom, streljanom, šetnicama, pomoćnim terenima i parking površinama na lokalitetu „Bare“		
2.	Završetak radova na uređenju glavnog stadiona FK Rudar Kakanj i izgradnja pomoćnog terena		
3.	Modernizacija zimskog centra sa ski-liftom na Ponijerima		
4.	Izgradnja biciklističke staze i šetnice obalom r. Bosne od mosta Mladih do stadiona Mladost	500.000,00	

1.11. Obrazovanje

Red. br.	Naziv projekta po prioritetima	Procijenjeni troškovi	Realizacija
1.	Buđenje ekološke svijesti	60.000,00	Da
2.	Nabavka nastavnih, didaktičkih i audiovizuelnih sredstava za obdanište	15.000,00	Da
3.	Edukacija edukatora	15.000,00	Ne
4.	Edukacija romske i druge omladine u oblasti šivenja, informatike i ostalo	39.000,00	Ne
5.	Izgradnja savjetovališta za mlade i roditelje	10.000,00	Ne
6.	Edukacija žena iz različitih oblasti nauke	18.000,00	Ne
7.	Hor grada Kakanja, školovanje glasova	21.000,00	Ne
	Ukupno:	178.000,00	
	Realizovano: 2 projekta ili 28,57 %, Nije realizovano: 5 projekata ili 71,42 % Djelimično realizovano 0 projekata		

1.12. Ostalo

Red. br.	Naziv projekta	Procijenjeni troškovi	Realizovano Da/-/%
1.	Plastenička proizvodnja	200.000,00	Da
2.	Sanacija postojećih vodenica i izgradnja novih u MZ Tršće	15.000,00	-
3.	Nabavka i ugradnja hladnjače za potrebe narodne kuhinje	30.000,00	-
4.	Osnivanje humanitarno-medicinske sekcije	41.000,00	Da
5.	Radionica za emocionalnu stabilnost i psihičko zdravlje	31.000,00	Da
6.	Posjeta i pomoć starim i iznemoglim	65.000,00	Da
	Ukupno:	16.050.000,00	
	Realizovano: 4 projekta ili 66,67% Nije realizovano: 2 projekata ili 33,33% Djelimično realizovano: 0 projekta		
Lista značajnijih projekata Ostalo tokom perioda 2007-2017., a koji nisu predviđeni strategijom			
7.	Uspostava sistema videonadzora na području općine Kakanj	240.000,00	Da
8.	Nabava mobilnih radara i alkometara za povećanje sigurnosti građana	36.000,00	Da
9.	Obilježavanje naseljenih mjesta, ulic, trgova, mostova i označavanje zgrada brojevima	200.000,00	40%
	Ukupno:	476.000,00	
	Realizovano: 4 projekta ili 67,00% Nije realizovano: 0 projekata Djelimično realizovano: 1 projekat ili 33,00%		

2. SWOT matrice i SWOT analize

2.1. Javna uprava

Općina Kakanj organizovana je na način da efikasno reguliše i upravlja javnim poslovima iz nadležnosti jedinica lokalne samouprave, grupisanjem istovrsnih i sličnih poslova u osnovne organizacione jedinice kako slijedi:

1. Služba za privredu, urbanizam i zaštitu okoline,
2. Služba za finansije,
3. Služba za imovinsko-pravne, geodetske poslove i katastar nekretnina,
4. Služba za društvene djelatnosti, boračka pitanja, raseljena lica, izbjeglice i povratnike,
5. Služba za opću upravu, radne i zajedničke poslove, lokalnu samoupravu i mjesne zajednice,
6. Služba civilne zaštite,
7. Stručna služba za poslove općinskog načelnika,
8. Stručna služba za poslove općinskog vijeća.

Ukupan broj zaposlenih u Općini Kakanj je 137, od toga 76 muškaraca i 61 žena. Sa VSS zaposleno je 56, VŠS 9, SSS 66 i NK 6 zaposlenika. Postojeća veoma povoljna kvalifikaciona struktura zaposlenih, korištenje savremenih informatičkih tehnologija, Centar za pružanje uslugama građana i uspostavljena E-uprava, samo su neki od elemenata koji doprinose profesionalizmu i ostvarivanju usluga građanima i pravnim subjektima.

Od 2011. godine uspostavljen je Sistem upravljanja kvalitetom ISO STANDARD 9001:2015 koji također doprinosi jačanju sistema javne uprave.

Pored navedenog, Općina Kakanj već dugi niz godina ima izuzetnu saradnju sa nevladinim sektorom, kako domaćim tako i stranim, te će se u budućnosti sa istima nastojati približiti evropskim i međunarodnim fondovima za razvoj. Na taj način bi se obezbjedilo više sredstava, a sigurno i veći broj zainteresiranih investitora u Općini Kakanj.

U radu općinske administracije poseban akcenat stavljen je na afirmaciju mjesne samouprave. Mjesna samouprava organizovana je u 37 mjesnih zajednica. Uz stručnu pomoć državnih službenika definisani su poslovi o kojima građani odlučuju u mjesnoj samoupravi putem organa mjesne zajednice, uređen sistem rada organa mjesnih zajednica, te je uspostavljen jasan pravni osnov za izbor članova u organe mjesnih zajednica. Na temelju donesenih akta, po treći put provode se istovremeno izbori tajnim glasanjem za članove savjeta mjesnih zajednica Općine Kakanj.

Problem u radu savjeta mjesnih zajednica predstavlja nedostatak prostorija za rad istih, objektivno nedovoljna finansijska sredstva za rješavanje svih problema i zahtjeva mjesnih zajednica sa područja Općine Kakanj.

Identificirani problem:

U skladu sa unutrašnjom organizacijom i realnim potrebama, zaposliti još mladih i stručnih kadrova u cilju jačanja javne uprave, obezbijediti finansijsku podršku za jačanje javne uprave u smislu učestvovanja u projektima, zapošljavanju i podsticanju privrede.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Usvajanjem Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji jedinstvenog općinskog organa uprave Općine Kakanj • Mogućnost i zapošljavanje mladih • Korištenje savremene tehnologije: e – uprava i integralni programski paketi • Stabilan i razvojni budžet • Postojanje šalter-sale za pružanje usluga građanima i pravnim licima • Postojanje razvojnih inicijativa (NVO sektor, građanske inicijative) • Dobro organizovani savjeti mjesnih zajednica	• Manjak deficitarnih stručnih kadrova • Neadekvatno sprovođenje sistema odgovornosti zaposlenika u organima uprave • Nepostojanje odgovarajućeg sistema nagrađivanja i kažnjavanja zaposlenika • Nedostatna novčana sredstva koja bi pratila tehnička i informatička rješenja
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Prilagođavati sistematizaciju organa uprave stvarnim potrebama, • Zapošljavati nove stručne kadrove u organe uprave • Aplicirati na razne grantove međunarodnih organizacija • Uspostaviti kvalitetnu saradnju sa stranim organizacijama	• Reformski procesi • Prekobrojnost zaposlenika

2.2. Ljudski resursi

Razvoj ekonomije je usko vezan sa razvojem ljudskih resursa koji su danas osnovni faktor koji omogućava uspostavu moderne i dinamične ekonomije. Kakanj raspolaže značajnim ljudskim resursima, što je glavna pretpostavka razvoja kakanjske privrede i društva u cjelini.

Identificirani problem:

Visoka stopa nezaposlenosti, veliki procent dugotrajno nezaposlenih, te nekvalitetan i sa potrebama privrede neusaglašen sistem obrazovanja.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Veliki broj mladih i obrazovanih ljudi • Poduzetnički mentalitet • Veliki broj radno sposobnih stanovnika • Obezbeđivanje uslova za edukaciju • Pozitivan odnos lokalne samouprave prema problemu nezaposlenosti	• Visoka stopa nezaposlenosti • Nemogućnost kakanjske privrede da apsorbira više nezaposlenih • Rad na crno • Veliki procent dugotrajno nezaposlenih • Nizak kvalitet radnih mjesta (velika ponuda

	radne snage, nesigurnost u radu, mala plaća i nepoštivanje prava radnika) • Nekvalitetan obrazovni sistem • Obrazovanje neusklađeno sa potrebama privrede • Slaba podrška političkih struktura u segmentu razvoja privrede
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Povećati stepen zaposlenosti • Investirati više radi zapošljavanja – razvoj privrede, stvaranja poslovnog ambijenta • Izdvajati sredstva za podsticaj razvoja mikro i malih preduzeća • Povećati sredstva za podsticaj za zapošljavanje lica na stručnom osposobljavanju i pripravnika • Uvesti edukaciju za razvoj poduzetništva • Organizirati info-pultove koji bi pružali informacije zainteresiranim za pokretanje vlastitog biznisa • Realizirati program obuke, doobuke, prekvalifikacije i dokvalifikacije osoba bez radnog iskustva za deficitarna zanimanja, kao što su zidari, tesari, armirači, zavarivači i sl. • Aktivirati programe aktivne politike zapošljavanja kroz podsticaje zapošljavanja u poljoprivredi sezonskim poslovima • Stimulirati poslodavce kod realizacije programa obuke i zaposlenja rizičnih grupa sa otežanim faktorom zaposlenja • Unaprijediti mjere stimulacije za poslodavce koji zapošljavaju novu radnu snagu, naročito u proizvodnji i uslugama • Podrška političkih struktura u segmentu razvoja privrede	• Nekontroliran ulazak stranih radnika • Odlazak mladih, stručnih kadrova u druge zemlje • Rad na crno • Nedostatak finansijske podrške za planirane edukacije • Nedostatak jedinstvenog tržišta radne snage

Svakako jedan od najvećih izazova pred kojima se nalazi Kakanj je šta uraditi sa tolikim brojem radno sposobnih Kakanjaca koji bi željeli da rade. U Kakanju je najviše razvijena industrija, međutim, uvođenjem savremene opreme sve su manje potrebe za zapošljavanjem većeg broja radnika. Da bi se zaposlio znatan broj radno sposobnih a nezaposlenih Kakanjaca potrebno je sistematski pristupiti ovom problemu.

Općina Kakanj intenzivno radi svake godine na izdvajaju finansijskih sredstava iz budžeta kako bi se obezbijedilo stručno osposobljavanje u struci lica na stručnom osposobljavanju i pripravnika za samostalan rad, polaganje stručnog ispita i sticanja radnog iskustva. Općina Kakanj refundira troškove stručnog osposobljavanja privrednim subjektima koji su zaključili

ugovore sa navedenim licima, te i na taj način doprinosi razvoju i jačanju privrede. Ujedno se smanjuje procenat dugotrajno nezaposlenih i stopa nezaposlenosti.

Svakako jedan od nedostataka u segmentu ljudskih resursa je i neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama kakanjske privrede. Tako u Kakanju imamo mnogo lica koja su završila školu, ali im je teško doći do posla, jer su male potrebe kakanjske privrede za tim zanimanjima. Međutim, na drugoj strani ima mnogo zanimanja koja možemo nazvati deficitarnim (to su ona zanimanja koja su potrebna kakanjskoj privredi, a malo Kakanjaca je završilo tu školu). U narednom periodu treba više pažnje usmjeriti na to da se u Kakanju formiraju nova odjeljenja u srednjim školama koja će biti po prirodi bliska kakanjskoj privredi.

Treba svake godine izdvajati sredstva za realizaciju programa obuke, doobuke, prekvalifikacije i dokvalifikacije osoba bez radnog iskustva za deficitarna zanimanja.

U općinskom budžetu treba planirati veća sredstva koja će se davati kao poticaji za pokretanje vlastitog biznisa. U općini bi određeni broj zaposlenika trebao raditi permanentno na analizi kakanjske privrede, te na osnovu analiza upućivati lica koja žele pokrenuti vlastiti biznis u pravom smjeru. Svake godine potrebno je i dalje organizirati besplatna predavanja na temu kako pokrenuti vlastiti biznis. Na taj način se pomaže i znanjem, a i finansijski se određeni broj Kakanjaca usmjerava ka vlastitom biznisu.

Nastaviti i dalje stimulisanje privrednih subjekata koji zapošljavaju nove radnike. Na taj način bi se olakšao rad pojedinih privrednih subjekata, a i to bi im bio poticaj za dalji razvoj i zapošljavanje novih radnika.

Jedan od nedostataka kakanjske privrede je svakako veliki broj radnika koji rade na crno. Potrebno je poboljšati rad inspeksijskih organa, one inspekcije koje su kantonalnog karaktera potrebno je češće na domaću inicijativu angažirati kako bi se moglo efikasnije utjecati na smanjenje broja radnika koji rade nacrno. Dakle, potrebno je poboljšati rad inspeksijskih organa, a dati stimulatивne mjere za privredne subjekte koji zapošljavaju nove radnike. Na taj način privrednici bi bili u strahu od mogućih kazni za radnike koji kod njih rade na crno, a s druge strane nudi im se stimulatив za prijavljivanje radnika što bi svakako rezultiralo smanjenjem broja radnika koji rade na crno i u ukupnosti smanjilo broj.

2.3. Privreda

Osnovna potreba nastanka i privredne aktivnosti jeste tržišna ponuda i potražnja za proizvodima i uslugama. Tržišni potencijal je funkcija općeg nivoa razvijenosti društva, što zavisi od intenziteta privredne aktivnosti kao i njene strukture.

Identificirani problem:

Nedovoljan stepen iskorištenosti ograničenih mineralnih resursa u privrednom razvoju općine Kakanj, neadekvatna privredna infrastruktura, nedovoljno razvijen sekundarni sektor djelatnosti (prerađivački) itd.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Geostrateški položaj i infrastrukturna povezanost (povoljan položaj lokalne zajednice u odnosu na druge općine u BiH, razvijen međugradski drumski, željeznički, energetska i telekomunikacijski saobraćaj) • Izgrađen koridor 5C (u dužini 20 km kroz općinu Kakanj) • Izgrađen regionalni put R 445 • Energetski i prirodni resursi: - veliko ležište uglja (eksploatacija i maloprodaja) - veliko šumsko bogatstvo industrijski kvalitetnim drvetom (crnogorica, bjelogorica) - ležišta kamena i drugih nemetalnih mineralnih sirovina - veliki potencijal vode (rijeke, potoci, jezera i dr.) • Ljudski resursi - raspoloživost velikog broja nezaposlenog kvalifikovanog kadra - raznovrsnost kvalifikacija radne snage - iskusna radna snaga u određenim oblastima • Adekvatna ponuda izvora finansiranja za razvoj poduzetništva, finansijska podrške za start-up biznise – općinski podsticaji u privredi cca 2% u odnosu na ukupni Budžet Općine Kakanj: • stimulativne mjera kroz subvencije, premije i druge mjere • Postojanje velikih privrednih kapaciteta : - Rudnik mrkog uglja - Termoelektrana - Tvornica cementa - Šumsko privredno društvo • Postojanje institucija koje direktno podržavaju razvoj privrede: - REZ Agencija - BSC - Biznis servis centar	• Naslijeđena nepovoljna zastarjela privredna struktura: • zastupljenost bazne industrije • neiskustvo u razvoju MSP-a • neiskustvo radnika u primjeni tehničko-tehnoloških i informatičkih dostignuća • nezainteresiranost za samostalno poduzetništvo (nedostatak poduzet. duha) • Nedovoljno efikasno funkcioniranje izvršne vlasti: - značajan stepen sive ekonomije i korumpiranosti - nepovoljne poreske politike (PDV...) - sporost u rješavanju imovinsko-pravnih odnosa - neadekvatan raspored izvornih prihoda između Kantona i Općine - veliki broj neregistriranih poslovnih aktivnosti (visoko učešće neformalnog sektora) - nesaradnja institucija prilikom planiranja, kontrole i odlučivanja - političko nejedinstvo u ostvarivanju vitalnih lokalnih interesa • Loše upravljanje ljudskim resursima: - odliv mladih visokoobrazovanih kadrova - Zavod za zapošljavanje nedovoljno povezan sa privrednim subjektima i sistemom obrazovanja, nepostojanje kvalitetne baze podataka nezaposlenih (zaposlenici nacno) • Nizak nivo ekološke svijesti: - nepostojanje sistemskog pristupa na rješavanju problema ekološke zaštite - neadekvatnost općinskih inspekcija u zaštiti

- Zavod za zapošljavanje F BiH, ZDK • Dugogodišnje iskustvo i tradicija u proizvodnji industrijskih proizvoda u oblastima rudarstva, građevinarstva, mašinske industrije i drugo • Postojanje velikog broja nevladinih organizacija različitog polja djelovanja • Turistički, sportski, rekreativni i kulturni uslovi: - veliki broj kulturno-historijskih spomenika - planinarski centri - sportski centri	
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Razvoj infrastrukture: - proširenje i izgradnja toplovodne i kanalizacione mreže • Institucionalni napredak: - jačanje institucija koje podržavaju ekonomski razvoj - osnivanje institucija kao što je “one-stop-shop” (sve na jednom mjestu) koje će pomagati pri registraciji privrednih društava - povoljniji uvjeti za finansijsku podršku (finansijske institucije) • Razvoj MSP-a u sekundarnom sektoru • Aktivnosti u provođenju djelatnosti iz neformalnog u formalni sektor (registracija već postojećih firmi) • Unapređenje poslovnog ambijenta, saradnja općinskih struktura sa velikim preduzećima povezivanje i bilateralna saradnja sa gradovima susjednih i evropskih država, (razmjena iskustava u razvoju MSP-a) • Obrazovanje: - podizanje svijesti o preduzetništvu kroz predavanja u osnovnim i srednjim školama, - usklađivanje potreba za raznim vrstama zanatskih zanimanja i u skladu s tim raditi na organizaciji obrazovnog procesa • Razvoj naučno-tehnoloških dostignuća: - povećanje efikasnosti protoka informacija - iskorištavanje mogućnosti koje pruža masovno komuniciranje (internet, dostupnost informacijama) - transfer znanja i tehnologije zapadnoevropskih i susjednih zemalja i općina • Evropska unija i strane investicije: - podrška od strane EU za razvoj MSP-a - pozitivan trend procesa stranih investicija - privlačenje kapitala iz dijaspore, povećati interesiranje za ulaganje u lokalnu zajednicu	• Nepovoljno poslovno okruženje: - liberalizacija uvoza - nemogućnost zaštite domaćih proizvođača - nelojalna tržišna konkurencija - jak trgovačko uvoznički lobi - nepovoljni ugovori o slobodnoj trgovini sa susjednim državama - visoke kamatne stope i nepovoljni izvori kredita postojećih finansijskih institucija • Složena, skupa i neefikasna struktura vlasti u FBiH i BiH: - neodgovornost i neefikasnost na svim nivoima vlasti u FBiH (FBiH, ZD kanton, Općina) - prevelika javna potrošnja - davanje prioriteta drugim općinama u BiH od strane domaćih i stranih vladinih i nevladinih organizacija - neusklađenost zakonskih propisa i česte izmjene - sporo okončanje privatizacije državnih preduzeća - nedovoljno učešće općine u raspodjeli kantonalnih prihoda - nedovoljna podrška vlasti u sistemu reforme obrazovanja - nekoordiniranost u upotrebi raspoloživih sredstava u fondu za zapošljavanje • Političko–ekonomska nestabilnost: - nezainteresovanost stranih investitora zbog političke nestabilnosti - veliki broj devastiranih područja i površina • Dugoročno neprovođenje monetarne politike: - ovisnost o strogom režimu MMF-a i Svjetske banke - stabilnost domaće valute zasnovane na primjeni fiksnog deviznog kursa • Ugroženost prirodne okoline: - nekontrolirano korištenje prirodnih resursa što

• Prirodni resursi: - intenzivnije korištenje uglja u svrhu proizvodnje električne energije - intenzivnije iskorištavanje lapora u svrhu proizvodnje cementa - intenzivnije iskorištavanje mineralnih sirovina kamena u građevinskoj industriji - intenzivnije korištenje poljoprivrednog zemljišta - iskorištavanje termalnih voda; Banja Tičići i ostale banje - iskorištavanje šuma ne samo za proizvodnju rezane građe već i za proizvodnju finalnih proizvoda - iskorištavanje bogate historije područja Kakanjske općine u marketinške svrhe • Smanjenje vanjskog deficita: - promoviranje i zaštita domaće proizvodnje - promoviranje proizvodnje koja je namijenjena izvozu - povoljniji tržišni trendovi u oblasti snabdijevanja	- narušava ekološku-ravnotežu - nedovoljni finansijski izvori za razvoj infrastrukture i zaštitu okoliša - veliki broj miniranih područja u regionu • Socijalno nezadovoljstvo: - neefikasno provođenje Zakona o stečajnom postupku. - odlazak iz države stručnih mladih kadrova - migracije stanovništva iz ruralnog u urbano područje - građani kao neaktivni, neodgovorni i pasivni posmatrači društvenih i privrednih zbivanja
--	---

Općina Kakanj ima izvanredne privredne mogućnosti koje se mogu razviti na bazi iskorištavanja ograničenih mineralnih resursa kao i drugih prirodnih resursa (šuma, vodeni potencijal, agrarne površine i dr.) za privredni razvoj.

U općini Kakanj organizirane su privredne aktivnosti za eksploataciju mineralnih sirovina koje se upotrebljavaju za proizvodnju električne energije i cementa. U manjoj mjeri su organizirane i privredne aktivnosti za iskorištavanje drugih prirodnih resursa (šuma, vodeni potencijal, agrarne površine i dr.) za privredni razvoj.

Privredne aktivnosti u općini Kakanj su u najvećoj mjeri organizirane u primarnom sektoru-eksploatacija i prerada mineralnih sirovina u cilju proizvodnje električne energije i cementa kao dominantnog proizvoda. U ovom sektoru postoje mogućnosti povećanja kapaciteta, što se posebno odnosi na povećanje eksploatacije uglja i proizvodnje električne energije⁴⁵, povećanje eksploatacije lapora i proizvodnje cementa⁴⁶. Naime, na tržištu Bosne i Hercegovine i šireg regiona (susjednih država), postoji izražena potražnja za ovim proizvodima.

Planskim i strateškim djelovanjem u ovom sektoru uz racionalno korištenje mineralnih sirovina otvara se mogućnost za otvaranje novih rudnih polja i povećanje obima proizvodnje električne energije u smislu proširenja kapaciteta postojeće Termoelektrane.

Velike rezerve krečnjačkog kamena i vulkanogenih sedimenata otvaraju mogućnosti za veće privredne aktivnosti u oblasti građevinarstva.

Vodeni resurs kao prirodni potencijal u općini Kakanj nije do sada iskorištavan u dovoljnoj mjeri, mada postoje realne mogućnosti za korištenje ovog potencijala kroz izgradnju nekoliko manjih hidrocentrala na pritokama rijeke Bosne.

⁴⁵ Akcioni plan restrukturiranja elektroenergetskog sektora Bosne i Hercegovine

⁴⁶ Federalni zavod za statistiku

Sredinom prošlog stoljeća vršena su istraživanja o nalazištima nafte, te je utvrđeno prisustvo nafte, ali nisu utvrđene količine. Daljim istraživanjima mogu se utvrditi prirodne zalihe nafte, te ispitati mogućnosti i ekonomske opravdanosti razvoja naftne industrije na teritoriji općine Kakanj.

U bliskoj budućnosti otvaraju se mogućnosti za realno i intenzivno razvijanje primarnog sektora kroz povećanje postojećih i otvaranje novih energetskih i drugih kapaciteta kao što su:

- otvaranje površinskog rudnika – površinski kop Repovački potok,
- izgradnja i puštanje u rad termoelektrnog bloka VIII u Termoelektrani Kakanj,
- izgradnja i puštanje u rad termoelektrnog kombinovanog bloka snage 100 MW u Termoelektrani Kakanj,
- izgradnja i puštanje u rad hidroenergetskih objekata snage do 5 MW na pritokama rijeke Bosne.

Sekundarni sektor u općini Kakanj nije dovoljno razvijen iako postoji relativno povoljan poslovni ambijent. Ovaj sektor veoma malo prati privrednu aktivnost preduzeća koja se bave primarnom proizvodnjom.

Razvoj mikro i malih privrednih društava je imperativ i izazov svih savremenih zemalja, jer u razvijenim zemljama glavni nosioci privrednog razvoja su upravo ovi privredni subjekti. U stvaranju uslova za razvoj malih i mikro preduzeća treba se djelovati sistemski i strateški, jer je i za Bosnu i Hercegovinu to jedan od izazova koji ona mora prevazići u procesu prelaska iz planske u tržišno orijentiranu privredu (tranzicija).

Cilj strateškog djelovanja je promocija poduzetništva i kreiranje povoljnog poslovnog okruženja za razvoj međunarodno konkurentnog i izvozno orijentiranog sektora malih i srednjih preduzeća u narednom periodu, te da se na taj način obezbijedi ekonomski i društveni rahatluk koji se ogleda u:

- značajnom porastu zaposlenosti,
- snažnijem i ravnomjernijem ekonomskom razvoju,
- jačanju međunarodnih trgovinskih veza, pogotovo sa zemljama Evropske unije,
- povećanju raspoloživih sredstava za ostale društvene sektore, prije svega obrazovanje i zdravstvo,
- prioritetnom razvoju sektora sposobnih da značajno podstaknu ekonomski razvoj, povećaju zaposlenost i devizni priliv: industrijska proizvodnja, prerada poljoprivrednih proizvoda, turizam i elektronsko poslovanje (e-biznis),
- povećanju životnog standarda i smanjenju razlika između prosječnih primanja u BiH i zemljama Evropske unije.

2.4. Poljoprivreda

Poljoprivreda kao grana privrede općine Kakanj nije razvijena u toj mjeri da bi se moglo reći da je ona primarna privredna grana i da bi se mogao na njoj bazirati i privredni razvoj lokalne zajednice. Međutim, poljoprivredni resursi sa kojima raspolaže općina Kakanj (zemljište, vode...) predstavljaju bitne uvjete za razvoj proizvodnje biološki zdrave i hemijski netretirane hrane, dok zemljišta koja su slabijeg kvaliteta i teško dostupna za poljoprivrednu mehanizaciju mogu se kvalitetno iskoristiti za razvoj voćarstva.

Identificirani problem:

Velike površine degradiranog zemljišta, usitnjenost poljoprivrednog posjeda, neadekvatna privredna infrastruktura, nedostatak organiziranog otkupa i nedovoljno razvijen sekundarni, prerađivački sektor, neorganiziran plasman poljoprivrednih proizvoda i nedovoljna iskorištenost poljoprivrednih resursa za razvoj poljoprivrede, stočarstva i voćarstva.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Prirodni resursi (poljoprivredno zemljište, izvorišta termalnih i ostalih voda) • Stručni kadar • Široki izbor poljoprivrednih kultura • Domaća proizvodnja • Poljoprivredna udruženja i Savez polj.udruženja „KAP“ Kakanj • Ljudski resursi • Stočni fond • Općinski podsticaj u poljoprivredi (preko 2% od Budžeta Općine Kakanj) • Opredjeljenost lokalne vlasti poljoprivredi sa drugim granama. • Strategija razvoja poljoprivrede na području općine Kakanj	• Nepostojanje organiziranog oblika poljoprivredne proizvodnje i plasman proizvoda (poljoprivredne zadruge) • Usitnjenost poljoprivrednih površina-parcela • Nedovoljna iskorištenost poljoprivrednih površina • Tehnološka zastarjelost • Nedovoljna domaća proizvodnja sjemenskog, sadnog i ostalog repromaterijala • Neadekvatna primjena agrotehničkih mjera u poljoprivrednoj proizvodnji • Carine: nedovoljna zaštita domaće proizvodnje, nekontroliran uvoz poljoprivrednih proizvoda • Slaba podrška domaćoj proizvodnji sa viših nivoa vlasti • Odlazak iz ruralnih područja • Nedostatak povoljnih kreditnih sredstva • Velike površine degradiranog poljoprivrednog zemljišta i nedovoljna rekultivacija istih • Ekološko stanje u okruženju privrednih kapaciteta • Nekontrolirana upotreba zaštitnih sredstava • Nepoštivanje Zakona o poljoprivredi • Neopredijeljenost za kupovinu domaćih proizvoda (nedovoljna svijest građana Kakanja, a i BiH o važnosti domaćih proizvoda) • Ekstenzivna poljoprivreda • Visoka stopa PDV-a u poljoprivredi • Niska kupovna moć stanovništva

O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Zapošljavanje • Intenziviranje proizvodnje u svim oblastima poljoprivrede (ratarstvo, stočarstvo, voćarstvo, prerada istih,...) • Mogućnost tržišne proizvodnje • Izgradnja poljoprivrednoproizvođačkih kapaciteta • Direktno investiranje stranih firmi i banaka u specifične proizvodnje • Proizvodnja zdrave hrane na područjima koji nisu ekološki opterećena • Proizvodnja i prerada ljekovitog bilja, šumskih plodova i gljiva, te pčelinjih proizvoda • Razvoj ruralne sredine • Registracija poljoprivrednih proizvođača • Primjena novih tehnologija u proizvodnji • Promocija, sajmovi, izložbe • Izvoz gotovih proizvoda, a ne sirovine • Ugovorena proizvodnja	• Pretvaranje poljoprivrednog zemljišta u nepoljoprivredno • Nepotreban i neopravdan uvoz poljoprivrednih proizvoda • Loša ekonomska moć stanovništva za intenziviranje poljoprivrede • Nepostojanje tradicije u poljoprivrednoj proizvodnji • Nelojalna konkurencija na tržištu • Nedovoljne investicije za razvoj poljoprivrede • Uvoz poljoprivrednih proizvoda • Slab povrat uložених sredstava • Odlazak mladog radno sposobnog stanovništva • Ovisnost od vremenskih uslova i klimatskih promjena

Poljoprivredni sektor na području općine Kakanj osigurava dobru eksploataciju prirodnih resursa i omogućava širok izbor poljoprivrednih kultura, a također i razvoj različitih vrsta prerade hrane koja u potpunosti može zadovoljiti interne potrebe i smanjiti uvoz hrane. Trenutni prirodni tržišni uvjeti pružaju dobru osnovu za razvoj brojnih aspekata poljoprivrede, a posebnu pažnju treba posvetiti podržavanju porodičnih poljoprivrednih biznisa, koji će ostvariti prihod, poboljšati standard življenja u ruralnim područjima i smanjiti migraciju ljudi u urbana područja.

Poljoprivreda je bila široko rasprostranjena ali nedovoljno razvijena i uglavnom se zasnivala na malim individualnim farmama, te se bazirala na ekstenzivnoj poljoprivredi.

Odgovarajuća konfiguracija terena, kvalitet zemljišta, blizina termalnih izvorišta, klimatski uvjeti za specifične vrste poljoprivredne proizvodnje (staklenička proizvodnja) predstavljaju jaku osnovu za dobar poljoprivredni razvoj.

Iz analiziranog stanja poljoprivrede općine Kakanj je utvrđeno je da postoje veliki neiskorišteni i nedovoljno razvijeni potencijali u oblasti stočarstva, kao i svih ostalih potencijala i resursa, koji su u interakciji sa ovom granom poljoprivrede. Pored toga utvrđeno je prisustvo niskih prosječnih prinosa i proizvodnje po jedinici kapaciteta u povrtlarској, voćarskoј te komplementarnim djelatnostima (pčelarstvu, ljekovitom bilju, gljivarstvu i sl). Jedna od slabosti u općini Kakanj je ta da ne postoji organiziranosti u pogledu otkupa većine poljoprivrednih proizvoda, osim svježeg kravljeg mlijeka, jagodastog voća, šumskih plodina. Poljoprivreda ostaje i dalje područje u kojem je najlakše i najbrže samozapošljavanje, te na taj način će riješiti ili pomoći u rješavanju gorućih problema (nezaposlenost).

Također, nepostojanje poljoprivredne stručne službe (PSS) na području općine Kakanj, u kojoj bi radili stručni i visokoškoloвани ljudi onemogućava razvoj poljoprivrede u željenom

pravcu. Najvažnija odluka koju trebaju donijeti poljoprivredni proizvođači, uz pomoć stručnog kadra je izbor vrste poljoprivredne proizvodnje, da bi se izbjeglo gomilanje jednog i nedostatak drugih proizvoda. Da bi se to moglo ostvariti mora se odustati od «kancelarijskog» načina prikupljanja informacija o kulturama, pa se stoga službe iz oblasti poljoprivrede moraju nalaziti na terenu i biti od pomoći proizvođačima, a sve te zadatke treba da radi poljoprivredna stručna služba.

Nedostatak prerađivačkih kapaciteta za poljoprivredne proizvode otežava korištenje postojećih poljoprivrednih resursa, te na taj način onemogućava veću proizvodnju i njihov plasman na tržište.

Kulturna baština i mogućnosti razvoja seoskog, lovnog i ribolovnog turizma također predstavljaju veoma bitan potencijal za ekonomski razvoj. Iako su poljoprivreda i poljoprivredni potencijali ograničeni, mogu poslužiti kao bitan izvor dodatnih prihoda stanovništva i utjecati na povećanje životnog standarda. Posebno ohrabruju rezultati u oblasti plantažnog voćarstva, jagodičastog voća, koje ranije nije bilo razvijeno.

Poljoprivreda predstavlja stalno obnovljivi resurs ne samo za proizvodnju hrane, nego predstavlja sirovinску bazu hemijskoj industriji, farmaceutskoj industriji, proizvodnji energije, prehrambenoj industriji i mnogim drugim, što u situaciji trošenja neobnovljivih resursa (ugalj, nafta, rude i dr.) ostaje gotovo jedini resurs na stalnom korištenju i obnavljanju. Stoga se intenzivna poljoprivredna proizvodnja mora zasnivati na racionalnom iskorištavanju postojećih proizvodnih kapaciteta uz primjenu najnovijih dostignuća nauke i tehnike.

Razvoj poljoprivredne proizvodnje u Kakanju, kao i drugim dijelovima BiH, otežava nelojalna konkurencija stranih proizvoda koji su subvencionirani od strane njihovih država, a čija kontrola kvalitete nije sistemski uređena, što u nepovoljan položaj stavlja domaću proizvodnju koja još nije na nivou ekonomske samoodrživosti. Podijeljene i nedovoljno jasno definirane nadležnosti za ovu oblast rezultiraju funkcioniranjem neefikasnog i neracionalno organiziranog sistema podrške domaćoj proizvodnji. Općina Kakanj je shodno Strategiji razvoja poljoprivrede na području općine Kakanj za period 2016-2020.godina počela izdvajati značajna sredstva za razvoj poljoprivrede (više od 2% od visine Budžeta Općine Kakanj), te na taj način omogućila poljoprivrednicima da povećavaju poljoprivrednu proizvodnju. Obrazovanje mladih kadrova nije u skladu s potrebama tržišta rada, a raspoloživa radna snaga nije adekvatno iskorištena niti educirana o privatnom poduzetništvu i poljoprivredi. Mogućnosti za razvoj općine svakako leže u usmjeravanju obrazovanja novih kadrova i adekvatnijem korištenju onih već postojećih, te sprečavanju odlaska mladog radno sposobnog stanovništva sa sela.

2.5. Šumarstvo

Općina Kakanj izuzetno je bogata šumskim resursima. Naime, čak 60 % ukupne teritorije općine Kakanj prekriveno je četinarskim i lisičarskim šumama. Međutim, velika slabost kakanjske privrede je što postoji vrlo mali broj drvoprerađivačkih kapaciteta koji se bave finalnom proizvodnjom predmeta od drveta. U najvećoj mjeri šuma koja se eksploatiše sa teritorije općine Kakanj završava u drugim općinama ili se izvozi iz Bosne i Hercegovine, gdje se prave finalni proizvodi od drveta. Znatna poteškoća je i to što šumama gazduju nadležna kantonalna ministarstva i sredstva od koncesija su neravnomjerno raspoređena između Kantona i Općine Kakanj.

Identificirani problem:

Veliki šumski potencijal koji nije u dovoljnoj mjeri iskorišten, razvijena pretežno primarna prerada drveta, velike količine drvene mase koje se izvoze iz općine Kakanj ili čak i iz Bosne i Hercegovine u neprerađenom obliku kao sirovine za dalju proizvodnju.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Stručni kadar • Velike površine prirodne šume • Njega i održavanje starijih zasada-kultura • Stalni procesi pošumljavanja • Postojanje odjeljenja Kantonalne uprave za šumarstvo za općinu Kakanj koje djeluje unutar Ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo • Zdrave šume bez primjene hemijskih sredstava • Veliki broj izvorišta pitke vode unutar šuma • Biološka raznolikost (biodiverzitet) • Usvojeni desetogodišnji planovi gazdovanja šumama od strane Federalnog ministarstva	• Izražena nerazvijenost finalne prerade • Centraliziranje rukovođenja šumarstvom (ŠPD) • Pretvaranje bivšeg preduzeća „Ribnica“ u šumsku upravu • Slabo učešće građana u očuvanju šuma (sječa, zagađivanje, paljenje i sl..) i nepoštivanje Zakona o šumama Ze-do kantona • Zastarjela šumska mehanizacija • Koncesije na šume, te nepovrat novca od koncesija u općinu • Mali povrat novca od sječe šuma • Neprovođenje rekultivacije površinskih rudokopa • Nepostojanje Zakona o šumama u FBiH • Loše organizovana preduzeća za upravljanje šumama
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Zapošljavanje • Razvoj drvoprerađivačkih kapaciteta • Finalna prerada drveta • Pretvaranje šuma u turističko-rekreativne svrhe • Korištenje ostalih proizvoda šuma (ljekovito bilje, gljive, šumski plodovi, puževi, lumbrikultura, itd.) • Iskorištavanje izvora u šumskim područjima (flaširanje i prodaja) • Rasadnička proizvodnja i sakupljanje sjemena za tržište • Promocije, izložbe, sajmovi • Edukacija građana o očuvanju šuma i zaštiti životne sredine • Poboljšanje kvaliteta življenja u općini Kakanj	• Konkurentnost u cijenama • Kvalitet finalne prerade • Nedovoljna razvijenost uslužnih djelatnosti sječa, izvoza i transporta • Koncesije (umanjuju se šumske površine) • Povećanje etata (sječive drvene mase) • Nedostatak finansijskih sredstava

Šumska vegetacija predstavlja najvažniji i nesumnjivo najrasprostranjeniji prirodni resurs na području općine Kakanj. Od ukupne površine općine Kakanj na šume otpada oko 60%, tako da šuma i šumska industrija treba biti prirodna baza strategijskog razvoja cijele regije. Iako je šumska industrija relativno razvijena u regiji ima još uvijek mnogo prostora za poduzetničko djelovanje. Općina Kakanj također ima i odjeljenje Kantonalne uprave za šumarstvo koje djeluje unutar Ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Ze-do kantona, a koje koristi Zakon o šumama Ze-do kantona, te na taj način štiti šumu od raznih nevolja. Također

ono što je pozitivno za razvoj šumarstva jeste usvajanje desetogodišnjeg plana gazdovanja šumama od strane Federalnog ministarstva.

Šumska industrija u regiji je u najvećem broju slučajeva vezana za primarnu fazu prerade drveta (sječa i prerada drveta u formi rezane građe) koje se zatim izvozi u zemlje gdje se prave finalni proizvodi, umjesto razvijanja drvne industrije u višim fazama prerade (finalna prerada). Također treba koristiti i ostale proizvode šuma, kao što su šumski plodovi, ljekovito bilje, gljive i sl. Na području općine Kakanj prevladavaju zdrave šume, koje su bogate velikim brojem izvora pitke vode, te bi se i oni mogli koristiti u proizvodnji i prodaji pitke izvorske vode.

Pored eksploatacije, nesumnjivo je da šume moraju biti i zaštićene na odgovarajući način od strane države kako bi se ovaj resurs zaštitio i za sve buduće generacije, **te bi** trebalo više pažnje obratiti na pravilno upravljanje i gazdovanje šumama, te ih stalno obnavljati i pretvarati ih i koristiti u turističko-rekreativne svrhe.

Velike površine zemljišta na općini Kakanj kojim upravljaju rudnici uglja, gdje se vrši eksploatacija i gdje je došlo do nestajanja postojeće vegetacije, naročito šuma, predstavljaju problem kako za poslodavstvo koje je prema zakonskim propisima dužno izvršiti rekultiviranje jalovišta nakon izvršene eksploatacije, tako i za stručnjake kojima je to delikatan zadatak. S tim u vezi potrebno je vršiti pritiske na sve subjekte koje uništavaju zemljište i vegetaciju da po zakonskim propisima izvrše rekultiviranje istih, te na taj način vrate onaj izvorni i prirodni ambijent koji se može ponovo koristiti.

2.6. Komunalna infrastruktura

Komunalna infrastruktura, sistemi za vodosnabdijevanje, otpadne vode i toplovodnu mrežu u općini Kakanj još uvijek nisu na nivou potreba lokalne zajednice iako općina ulaže značajne napore da stanje u ovoj oblasti što više unaprijedi.

Identificirani problem:

Veliki gubici u vodovodnom sistemu, neriješeno pitanje kanalizacije u većem dijelu seoskih i prigradskih naselja, zastario i amortiziran sistem glavnih vodova toplovoda za grijanje.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Značajan potencijal vodenih resursa, tj. dovoljne količine vode • Redovna kontrola i potvrda kvaliteta vode • Postojanje dijelova već izgrađenog glavnog kolektora odvodnje otpadnih voda • Neiskorišten kapacitet na izvoru Termoelektrane • Neiskorišteno pravo na obeštećenje po osnovu Zakona o zaštiti okoliša, radi zagađenja sredine • Pokrivenost cijelog područja općine Kakanj fiksnom mrežom; • Izgrađena pretplatnička mreža u potpunosti zadovoljava trenutne potrebe, kako za prenos	• Veliki gubici u vodovodnom sistemu • Nepostojanje katastra vodovodnih instalacija • Odluke o zaštiti izvorišta vode za piće nisu usvojene (donesene). • Pokrivenost domaćinstava sistemom odvodnje otpadnih voda je dosta niska. • Nepostojanje planske projektne dokumentacije za generalno rješavanje problema odvodnje otpadnih voda • Nedovoljan stepen organizacije kadrovskog potencijala Kakanja u odnosu na Elektroprivredu • Kreditne (ne)sposobnosti budućih zainteresiranih

govora, tako i za prenos podataka.	potrošača toplotne energije iz sistema daljinskog grijanja
• Svi istureni pretplatnički stepeni su spojeni optičkim kablom, koji zadovoljava sadašnje i buduće potrebe za prenosom i većih brzina, odnosno omogućen je prenos i svih vrsta informacija (TV i radio). • Cjelokupan teritorij općine Kakanj opslužuje ukupno 12 (dvanaest) digitalnih komutacija koje su u stanju pružiti sve moderne usluge iz domena telekomunikacija. • Signalom mobilne mreže je pokrivena čitava teritorija općine.	
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Uspostavljanje zona sanitarne zaštite • Snimanje trase te uspostavljanje GIS-a i baze podataka • Osiguranje značajnih sredstava u budžetu općine za ovu oblast, uključujući i sredstva sa viših nivoa po osnovu prikupljenih vodnih naknada • Priprema neophodne studijsko-projektne dokumentacije za proširenje kanalizacione mreže • Namjensko trošenje sredstava (npr. sredstva za aerozaštitu i kapitalna ulaganja) • Uvođenje mjerenja utroška toplotne energije, a time i štednje, te ravnomjernije raspodjele toplotne energije prema potrošačima • Planiranje godišnjih aktivnosti prema prioritetima i realnim mogućnostima prikupljenih vodnih naknada	• Neriješeno pitanje zaštite izvorišta • Nesavjesnost građana prema imovini komunalnih preduzeća (otuđivanje poklopaca šahtova, oštećenje ventila itd.) • Nedostatak finansijskih sredstava, jer prihodi koji se prikupljaju po osnovu usluga vodosnabdijevanja nedovoljni su za značajnija unapređenja u ovom sektoru • Pogoršanje kvaliteta vode, odnosno zagađenje tla i podzemnih voda • Nedovoljno ulaganje u održavanje i rekonstrukciju i nikakvo ulaganje u modernizaciju sistema daljinskog grijanja što usporava postizanje energetske efikasnosti • Prijetnja koja bi se eventualno mogla pojaviti je da telekom-operateri u svojim planovima zapostave ovo područje, što je malo vjerovatno s obzirom na ekonomski interes telekom-operatera

2.6.1. Vodosnabdjevanje

Vodosnabdjevanje korisnika na području općine Kakanj odvija se putem vodovodnog sistema kojim upravlja JP „Vodokom“ d.o.o. Kakanj i mjesnih vodovodnih sistema kojima upravljaju Vodni odbori – odbori za vodovod. Gradski vodovodni sistem je rekonstruisan, tako da će narednih godina Kakanj imati kvalitetnu pitku vodu s tim da je potrebno izvršiti rekonstrukciju i transportnog cjevovoda DN 400 sa vodozahvata Bukovica do PS Ilidža. Razvoj i širenje vodovodne mreže odvija se u okviru priključenja novih korisnika na postojeću mrežu i u okviru kapitalnih projekata koje vodi Općina. Obzirom da se stanovništvo iz ruralnog područja općine Kakanj snabdijeva pitkom vodom iz mjesnih vodovoda postoji potreba obezbjeđenja zdrave pitke vode za ta područja izgradnjom novih vodovoda, rekonstrukcijom i legalizacijom postojećih te ugradnjom uređaja za kondicioniranje zahvaćene vode koja nije hemiski i biološki ispravna za piće. Za razliku od gradskog vodovoda gdje se interna kontrola provodi svakodnevno, a eksterna 1-2 puta mjesečno u Zavodu za javno kantonalno zdravstvo, u seoskim vodovodima niko ne vrši kontrolu. Samo nekontroliranje kvaliteta vode, te neodržavanje vodovodne mreže u ruralnim područjima od

strane stručnih lica predstavlja ne samo problem snabdijevanja, već i opasnost po zdravlje ljudi. Zbog toga je potrebno uspostaviti sistem redovne kontrole shodno zakonima koji tretiraju tu oblast kao i učiniti dodatni napor u smislu integrisanja mjesnih vodovoda u sistem JP "Vodokom". Osim navedenog značajno je istaći potrebu uspostavljanja GIS-a (geografsko-informacijskog sistema) i baze podataka sistema za vodosnabdijevanje.

2.6.2. Kanalizaciona mreža

Općina Kakanj ima kanalizacionu mrežu dužine 18 km, kojom upravlja Javno preduzeće "VODOKOM" d.o.o. Kakanj. Prigradska područja: Doboj, Povezice, Slijevnice, Željeznička stanica, uglavnom imaju izgrađenu kanalizacionu mrežu, ali je potrebno izgraditi glavni kolektor za koji je urađena projektna dokumentacija. Na izgradnji kanalizacionih sistema u općini Kakanj se kontinuirano radi u zadnjih 10 godina, pa je veliki broj naseljenih mjesta dijelom riješio pitanje odvodnje otpadne vode, ali je potrebno i dalje nastaviti raditi na tom planu uključujući i prečišćavanje otpadnih voda jer još uvijek veći dio stanovnika općine Kakanj za prikupljanje otpadnih voda koristi nepropisno izgrađene septičke jame, čiji se sadržaji infiltriraju u podzemne vode ili putem preljeva ispuštaju u neki od otvorenih kanala i vodotoka. Procenat stanovništva koji je priključen na javnu kanalizacionu mrežu je 43%, dok ostali 57% ima vlastite septičke jame ili je direktno priključena na otvorene vodotoke i kanale. Isti slučaj je sa otpadnim vodama nekih industrijskih postrojenja, autopraonica i sl. koje se bez prečišćavanja ispuštaju u potoke, kanale ili direktno u rijeku Bosnu.

2.6.3. Toplovodna mreža

Stanovnici općine Kakanj se u zimskom periodu suočavaju sa problemom grijanja i to zbog:

- zastarjelosti toplovodne mreže,
- zagrijavanja objekata (43% od ukupne površine fizičkih lica je ekonomski neisplativo, a isto tako i neodrživo na postojećim cijenama bez dotacije Općine Kakanj koja je nadležna za politiku cijena).

Gašenje individualnih kotlovnica sa ciljem efikasnog smanjenja zagađenosti životne sredine, a posebno zraka, je planirano kroz proširenje sistema daljinskog grijanja. Prema studiji «Tehnička analiza toplotnog konzuma u Kaknju do 2010. godine», koju je uradio "Unioninvest" Sarajevo 1987. godine, planirana je izgradnja još 14 toplotnih podstanica u navedenom periodu. Naravno, treba imati u vidu da je realizacija ove studije onemogućena ratnom agresijom na BiH.

Implementirani su projekti proširenja daljinskog grijanja:

- Doboj IV (oko 75 potrošača) i
- Kakanj II – dio (oko 170 potrošača).

S obzirom na važnost očuvanja okoliša, potrebno je pristupiti izradi projektne dokumentacije za proširenje sistema daljinskog grijanja na prigradska područja, što bi imalo za cilj gašenje individualnih kotlovnica s obzirom da one predstavljaju prijetnju onečišćenju okoliša.

Hitno je potrebno pristupiti izradi projektne dokumentacije za izradu projekta glavnog vrelovoda od TE Kakanj do posljednje toplotne podstanice zajedno sa vrelovodnim

ograncima, što je preduslov i za nastavak rekonstrukcije glavnog vrelovoda i za buduća proširenja sistema daljinskog grijanja.

2.7. Saobraćaj

2.7.1. Cestovna infrastruktura

Općina Kakanj ima povoljan geoprometni položaj na koridoru Vc, i kao takva, prema svom položaju ima dobre pretpostavke za razvoj saobraćajnih komunikacija. Općina Kakanj ima razvijenu mrežu lokalnih, regionalnih, magistralnih i, nerazvrstanih cestovnih pravaca. Povećanjem broja registrovanih vozila na području općine Kakanj postavlja zahtjev za osiguranje većeg broja stacionarnih površina, odnosno površina za parkiranje.

Identificirani problem:

Relativno dobro stanje nerazvrstanih cestovnih pravaca potrebno dovesti na veći stepen stanja ceste i na veći stepen sigurnosti odvijanja saobraćaja vozila i pješaka.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Geoprometni položaj • Razvijena mreža regionalnih, lokalnih i nerazvrstanih cestovnih pravaca • Razvijena prostorno-planska dokumentacija za područje čitave općine • Povezanost industrijskih kolosijeka sa prugom Ploče-Šamac (što daje osnove za masovni i ekološki prihvatljiv prevoz)	• Relativno dobro stanje cestovne mreže na području cijele općine Kakanj • Cestovni pravci su u fazi potrebe rekonstrukcije ili potrebe asfaltiranja ili potrebe izgradnje pojedinih elemenata ceste. • Nefunkcioniranje saobraćaja u mirovanju (garaže i parkirališta)
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Povoljna geoprometna pozicija na Koridoru Vc • Izgradnju kapaciteta saobraćajne infrastrukture usmjeriti na područja intenzivne koncentracije stanovništva • Odrediti prioritete i ići u izgradnju, rekonstrukciju i dovršenje cestovne mreže na području cijele općine Kakanj	• Neprovođenje prostorno-planske dokumentacije zbog nedostatka finansijskih sredstava • Nepostojanje programa aktivnosti prema prioritetima i realnim mogućnostima • Neizgradnja adekvatne regionalne ceste sa modernim kolovoznim zastorom

Općina Kakanj ima povoljan geoprometni položaj na Koridoru Vc, te ima dobre pretpostavke za razvoj saobraćajnih komunikacija.

Trasom magistralne ceste M17 izgrađen je Koridor Vc. Cjelokupno saobraćajno opterećenje prenosi se na autocestu i regionalnu cestu. Procjene su da će se na regionalnoj cesti povećati PGDS (prosječni godišnji dnevni saobraćaj) za 12 puta.

U tom slučaju javlja se problem trase regionalne ceste R 445, Visoko-Zenica, tako da je istu potrebno izmjestiti van naselja, te izgradnjom zaobilaznice kroz Doboj i gradsko područje. Ako se zaobilaznica kroz Doboj i grad ne izgradi, saobraćaj koji bi se odvijao kroz Doboj i grad izazvao bi visok nivo buke i začepljenje, odnosno sama pristupna cesta prema gradu bila bi opterećena, što bi rezultiralo time da ulaz u Kakanj postane usko grlo.

Općina Kakanj ima razvijenu mrežu lokalnih, regionalnih, magistralnih i nerazvrstanih cestovnih pravaca, što je potrebno kontinuirano kvalitetno održavati te izgraditi određene nedostatke elemenata ceste, odnosno makadamske dionice cesta asfaltirati, izvršiti rekonstrukciju postojećih cestovnih pravaca sa propustima i rigolima za odvodnje oborinskih voda, što bi omogućilo povećalo stepen sigurnosti i nesmetanog odvijanja cestovnog saobraćaja. Također, potrebno je uz cestovne pravce izgraditi površine za kretanje pješaka, što bi, takođe, povećalo sigurnost pješaka u saobraćaju.

Jedan od zahtjeva saobraćaja koji će se trebati u budućnosti rješavati je i pitanje stacionarnog saobraćaja što zaslužuje posebnu pažnju.

2.8. Obrazovanje

Jedan od osnovnih identificiranih problema u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja su loši infrastrukturni uvjeti i neuslovni sanitarni čvorovi. Sistem osnovnog i srednjeg obrazovanja je u nadležnosti kantonalnih organa i utjecaj općinskih organa je znatno oslabljen.

Identificirani problem:

Neadekvatna materijalno-tehnička opremljenost škola školskim priborom i učilima, zastarjele metode rada sa učenicima, problem ekonomske pristupačnosti osnovnom i srednjem obrazovanju za djecu iz socijalno ugroženih porodica, problem pristupa obrazovanju djece sa posebnim potrebama, nezadovoljavajući kvalitet obrazovanja.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Pristup obrazovanju-teritorijalna pokrivenost • Zadovoljavajuća kadrovska struktura zaposlenih • Postojanje predškolske ustanove • Postojanje vijeća roditelja • Zainteresiranost djece za obrazovanje	• Loša ekonomska situacija • Nedovoljna materijalno-tehnička opremljenost škola • Slaba finansijska potpora svih nivoa obrazovanja i kulture • Zastarjele metode rada • Neusklađenost obrazovnog sistema sa potrebama tržišta • Neprikladan NPiP • Nerazvijenost sela – migracija prema gradu, zanemarenost sela u pogledu obrazovanja • Nepostojanje programa za djecu sa posebnim

	potrebama • Neusklađenost školovanja struka i profila sa potrebama na tržištu • Obrazovanje nije u nadležnosti općine • Nedovoljna opremljenost biblioteka • Neusklađenost obrazovnog sistema na kantonalnom nivou sa obrazovnim sistemom u drugim kantonima • Neangažovanje stručnog kadra defektologije u inkluzivnoj nastavi • Nezainteresiranost romske populacije za obrazovanje
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Reforma obrazovanja • Uspostavljanje partnerstva između obrazovnog i privatnog sektora • Sudjelovanje u regionalnim projektima od zajedničkog interesa • Uključivanje u različite fondove, programe i inicijative • Reforma obrazovanja (Bolonjski proces itd.) • Pobratimstva gradova, razmjena učenika i studenata • Iskoristiti potencijale dijaspora-dodatno školovanje i studiranje (ljetna škola) • Centar za vanredno školovanje (potrebe lokalne privrede) • Prelazak osnovnog školstva u nadležnost općine • Zakonski propisati da je srednjoškolsko obrazovanje obavezno	• Politika u obrazovanju (kadar, programi rada...) • Loš materijalni status obrazovnih ustanova i zaposlenih • Relativno nizak priraštaj stanovništva (natalitet) • Otpor promjenama u mentalitetu i navikama građana • Kontinuiran odlazak stručnog kadra iz općine • Nedovoljna razvijena spoznaja poduzetnika i poslodavaca o važnosti obrazovanja (slabo ulaganje u obrazovanje) • Ignoriranje aktivnosti učenika i studenata • Loše stanje objekata (građevina, higijena, opremljenost...) • Povećan nivo nepismenosti usljed smanjenja broja djece upisanih u osnovne škole

Jedan od osnovnih identificiranih problema u oblasti predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja su loši infrastrukturni uvjeti i neuvjetni sanitarni čvorovi. Ovi problemi se mogu, a i pokušavaju riješiti uz pomoć Općine i određenih donatora.

Krucijalni problem u Kakanju je veliki broj visokoobrazovnog kadra, a nedovoljan broj radnih mjesta. U škole se upisuje iz godine u godinu sve manji broj djece, što dovodi do određenih konsekvenci kao što je smanjen natalitet, migracije iz ruralnih u urbana područja itd. Nedostatak posla dovodi do toga da stručni kadar iz raznih oblasti napušta grad, a tako i državu. Smanjen broj djece dovodi do spajanja dvije ili više škola u jednu. Određene škole postaju područne, jer zbog smanjenog broja upisane djece ne mogu opstati kao centralne. Ovakvi problemi mogu dovesti do ozbiljnog smanjenja broja škola zbog kontinuiranog smanjenja upisa djece, kako u srednje tako i u osnovne škole.

Postoji i problem ekonomske pristupačnosti osnovnom i srednjem obrazovanju za djecu iz socijalno ugroženih porodica, problem pristupa obrazovanju djece sa posebnim potrebama, dugogodišnji neriješeni radno-pravni status pojedinih profesora i nastavnika, kao i unapređenje kvalitete obrazovanja. Većina škola posjeduje podatke o djeci iz socijalno

ugroženih porodica koje se suočavaju sa otežanim finansiranjem školovanja. Te podatke treba objediniti i dopuniti, te zajedno sa Centrom za socijalni rad omogućiti zajednički i organiziran pristup rješavanju ovog problema.

Kada su u pitanju djeca sa posebnim potrebama, javlja se niz problema. U školama se provodi inkluzivna nastava, tj. djeca sa posebnim potrebama uključena su u redovno praćenje nastave sa ostalom djecom. Razredi imaju veliki broj učenika, što nastavnom osoblju ne ostavlja dovoljno prostora da se posveti djeci sa posebnim potrebama. Nastavni kadar nije dovoljno pripremljen za rad s djecom s posebnim potrebama koja su uključena u redovnu nastavu niti su zgrade uređene za pristup učenicima sa fizičkim invaliditetom. U rad s ovom djecom potrebno je uključiti defektologe kojih je mali broj ili ih nikako nema u školama (samo gradska škola ima defektologa), kao i psihologe koji su itekako neophodni djeci u postratnom periodu.

Kada je u pitanju učešće romske djece u osnovnim i srednjim školama ne postoje jasni indikatori o broju djece koja nisu uključena u obrazovanje. Pored toga što su učenici potpomognuti školskom opremom, roditelji učenika Roma nisu zainteresirani da se njihova djeca školuju, a kao razlog navode finansijske probleme što samim tim prouzrokuje druge probleme. Zakonom je propisano obavezno osnovno školovanje za svu djecu, ali roditelji romske djece se ne pridržavaju toga i pored sankcija koje se poduzimaju, te i dalje zanemaruju zakonske propise. Potrebno je poduzeti dodatne korake kako bi se ovaj problem riješio i osiguralo uključanje romske djece u sistem obrazovanja. S druge strane, javlja se problem tradicionalnog shvaćanja o obrazovanju ženske djece u pojedinim seoskim naseljima, pa se nerijetko dešava da djevojčice odmah nakon završetka osnovne škole prekidaju školovanje da bi se posvetile domaćinstvu. Informativna kampanja o važnosti obrazovanja može doprinijeti informiranosti građana u ruralnim oblastima da shvate važnost daljeg obrazovanja svoje djece.

Što se tiče biblioteka u školama, one nemaju dovoljno stručne literature (nedostaju i knjige za redovne časove lektire), a općenito je potrebno obnavljanje knjižnih fondova, što zahtijeva dodatna finansijska sredstva. Škole su nedovoljno materijalno-tehnički opremljene, što predstavlja veliki problem pri izvođenju nastave. Razlog su opet nedovoljna finansijska sredstva koja se izdvajaju na nivou Kantona, ali i ograničeno učešće Općine Kakanj u pokrivanju materijalno-tehničkih troškova. Učenici koji završavaju škole nisu adekvatno pripremljeni da bi se bavili djelatnostima za koje su školovani ili za djelatnosti u kojima dobiju zaposlenje. To prisiljava privatni sektor da zapošljava nekvalificiranu radnu snagu pa ih onda obučava. Može se reći da školstvo nije usklađeno sa potrebama privatnog sektora. Reforma obrazovanja je prilika za racionalizaciju odgojno-obrazovnog sistema i povećanja kvalitete obrazovanja, ali i smanjenja utjecaja politike u ovoj oblasti. Reforma obrazovanja će dovesti i do viška zaposlenih, a smatra se da će se ovo pitanje rješavati nepovoljno i po škole i po učenike.

2.9. Sport

U općini Kakanj egzistira veliki broj sportstkih klubova, kako profesionalnih tako i amaterskih, kao i društava iz različitih sportskih disciplina koja se takmiče u ligama različitih nivoa. Može se reći da je amaterski i poluprofesionalni sportski život na području općine Kakanj relativno zadovoljavajući.

Identificirani problem:

Zapušteni sportski objekti, posebno sportski objekti u prigradskim i seoskim naseljima, nepostojanje krovnog zakona o sportu, pa prema tome i poteškoće pri pronalaženju adekvatnih izvora finansiranja.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
- Budžetska sredstva za sport - Postojeća infrastruktura - Ljudski resursi - Tradicija (duga tradicija u nogometu i odbojci) - Dobar kadar - Postojanje Udruženja pedagoga tjelesnog odgoja - Postojanje Sportskog saveza Općine Kakanj - Prirodni sportski uvjeti: rijeke, planine, šume za dalji razvoj sporta - Postojanje entuzijazma - Postojanje sportskih sekcija u školama	- Zapušteni sportski objekti - Manjak sportskih objekata, posebno po selima - Neuvezana udruženja (svako radi za sebe) - Finansijsko favoriziranje fudbala u odnosu na ostale sportove (preraspodjela budžetskih sredstava) - Lični interesi kroz sportske škole - Loša finansijska situacija u klubovima - Zagađen okoliš
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
- Ponovo oživjeti masovni sport, posebno među mladima u školama, gdje su na okupu - Promovirati općinu kroz sport - Adaptacija postojećih sportskih objekata i izgradnja novih - Iskoristiti postojeće prirodne resurse i stvoriti bolje sportske uvjete - Sistemska korištenje sportskih objekata, a neke pretvarati u sportsko-turističke centre - Sudjelovanje u regionalnim projektima od zajedničkog interesa - Uključivanje u različite fondove, programe i inicijative - Iskoristiti potencijale dijaspore-gostovanje sportskih klubova i pojedinaca - Privatizacija i formiranje privatnih sportskih klubova - Sportski savez mora biti nosilac svih aktivnosti-organizirati sistem - Organizirati sportske dužnosnike: sportske sudije, kontrolori, delegati... i omasoviti ih	- Potencijalno propadanje sportskih objekata - Devastiranje školskih dvorana zbog nesavjesnog korištenja izvan školskih aktivnosti - Neuključenost sela u sportske aktivnosti - Zanemarivanje škola (fiskulturne sale u lošem stanju, mali broj takmičenja između škola, ne-promoviranje važnosti sporta u školama i nezainteresiranost djece za sport) - Visoka društvena (državna) davanja, a nauštrb kulture, obrazovanja, sporta,.... - Neekonomično iskorištavanje postojeće infrastrukture - Ignoriranje aktivnosti i inicijativa mladih - Paralelizam u radu sportskih udruženja, škola sporta i klubova

Potrebno je raditi na omasovljavanju i animiranju što većeg broja građana za bavljenje sportom i buđenje svijesti o njegovoj važnosti.

Problem sportskih klubova je finansiranje. Većina ih se finansira iz vlastitih budžeta i jednim dijelom iz općinskog budžeta. U općini postoji dosta sportskih škola koje nisu besplatne, tako da ih djeca iz socijalno ugroženih porodica ne mogu sebi priuštiti. Potrebna je finansijska podrška toj djeci, kako bi im se omogućilo besplatno učlanjenje u takve škole. Škole sporta su aktivne, ali je mali broj takmičenja. Potrebno je uvesti veći broj takmičenja na školskom nivou, organizirati školske susrete i sportska druženja, motivirati učesnike prigodnim nagradama i slično. Sport bi se tako promovirao i uključio što veći broj djece u sportske aktivnosti.

Kakanj posjeduje dobre prirodne uvjete za sport: rijeke, planine, šume, ali one nisu dovoljno iskorištene. Postoje interesi da se u budućnosti stvore uvjeti za njihovo korištenje u sportske svrhe. Potrebno je pronaći ulagače kako bi se ove prirodne ljepote u dobroj mjeri iskoristile, a do tada ih treba sačuvati.

Broj sportskih objekata na području općine Kakanj je na zadovoljavajućem nivou s obzirom na broj korisnika, ali su oni u jako lošem stanju ili zahtijevaju novčane izdatke za korištenje. Dosta objekata je zapušteno jer za njihovo održavanje potrebno je izdvojiti određena sredstva kojih nema. Neki objekti su u vlasništvu općine, dok su neki u privatnom vlasništvu. Pored ovoga potrebno je izgraditi nove sportske sadržaje ili dograditi postojeće. Potrebna je pomoć općine i donatora koji bi uložili sredstva u ovu oblast. Ako se neki objekti ubrzo ne adaptiraju, moglo bi doći do totalnog propadanja i gubljenja njihove funkcije.

Dosta školskih dvorana je devastirano zbog nesavjesnog korištenja mimo školskih aktivnosti. Na ovaj problem trebaju utjecati direktori škola i nastavnici tjelesnog odgoja zajedno sa svojim učenicima. Ako se ne bude utjecalo na rješavanje ovog problema, moglo bi doći do potpunog uništenja školskih sala. Za adaptaciju su potrebna finansijska sredstva, što zahtijeva efikasno planiranje izdataka.

Na kvalitet njihovog rada utječu finansije. Potrebno je pronaći sredstva kako bi se poboljšao njihov kvalitet rada, ali i motivirati učenike različitim vidovima sportske edukacije. Nedovoljno je razvijena spoznaja pojedinih poduzetnika i poslodavaca o važnosti sporta. Oni bi svojim finansijskim učešćem mogli poboljšati uvjete za sport u ovoj općini.

Općini je potreban bazen koji bi bio posjećen u ljetnom periodu, a mogao bi se koristiti i u obrazovne svrhe i u zimskom periodu. Potrebno je afirmirati sportske talente kojih u ovoj općini ima mnogo. Nepostojanje zakona o sportu je dovelo do činjenice da privatni poduzetnici i firme nemaju interesa da ulažu u sport, jer nisu izuzeti od plaćanja PDV-a po osnovi donacija i sponzorstava. Posebno bitna pretpostavka za razvoj sporta je donošenje zakona o sportu.

2.10. Kultura

Kulturni život u Kakanju proteklih godina je na veoma zadovoljavajućem nivou. Uz finansijsku podršku Općine Kakanj te uz definirane kriterije za finansiranje projekata iz oblasti kulture, kulturna ponuda se izrazito proširila. Prezentirajući vrhunske sadržaje, JU KSC Kakanj je učestvovala i bila laureat na brojnim festivalima, smotrama i manifestacijama na prostorima BiH, kao i van granica naše države. Za plodan rad i umjetnička dostignuća JU je dobila brojne nagrade i društvena priznanja, a kao najvrijednije za istaknuti je najveće priznanje Općine Kakanj – GRB OPĆINE dodijeljeno u 2017.godini za izvanredna dostignuća u kulturnom i sportskom doprinosu.

Identificirani problem:

Nepostojanje kino-prikazivačke opreme, smanjen broj polaznika Muzičkog centra, nedostatak radnog prostora u JU „Gradska biblioteka“ Kakanj i nedostatna nabavka bibliotečke građe.

Riješeni problemi: Rekonstrukcija i renoviranje objekata, poboljšano finansiranje projekata iz oblasti kulture, politička podrška u vidu društvene nadogradnje

SWOT analiza:

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• Tradicija (Kulturno-sportska manifestacija „Kakanjski dani“, manifestacija „Udahni Ponijere, „Tri školska časa u JU“, Dani Kraljice Katarine, Međunarodni Viva film festival, Tvornica kulture Kakanj, Poruke sa kamena) • Postojeća infrastruktura • Obrazovan kadar • Kulturni rad na selima (Putujuće kino, organizovanje predstava i drugih aktivnosti za učenike iz udaljenijih sela) • Aktivno angažiranje velikog broja mladih, posebno u školama, gdje su na okupu • Redovno medijsko izvještavanje o aktivnostima JU • Turistička ponuda (Muzej Kaknja, nekropole stećaka, Dom kulture...) • Uključivanje kulture i kulturne baštine u turizam • Uspostavljanje partnerstva između ustanova kulture i privatnog sektora • Sudjelovanje u regionalnim projektima od zajedničkog interesa	• nedostatak opreme za kino – građani uskraćeni za ovaj vid pružanja usluga • Kakanjci odlaze u druge gradove u kina • Muzički centar – smanjen broj polaznika • Otpor promjenama u mentalitetu i navikama • Nedostatak brzih akcija-pasivno čekanje na promjene • Nedostatak stručnog kadra • Nedostatak prostora za rad u Gradskoj biblioteci • Nedostatna nabavka knjiga
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
• Postojanje kadrova iz ove oblasti na nivou općine • Adaptacija i proširivanje djelatnosti • Uključivanje u različite fondove, programe i inicijative	• Otpor promjenama u mentalitetu i navikama • Nedovoljna razvijena spoznaja poduzetnika, poslodavaca kao i građana o važnosti kulture • Manja zainteresovanost omladine za kulturu

• Pobratimstva gradova • Iskoristiti potencijale dijaspora-gostovanje udruženja i grupa • Proširenje Muzičkog centra • Obezbjedenje dodatnog radnog prostora za JU „Gradska biblioteka“ i povećanje finansijskih izdvajanja	općenito • Kontinuiran odlazak mladih u druge zemlje
--	---

U sklopu JU KSC Kakanj su Dom kulture Kakanj, Muzej Kaknja, Gradska galerija likovnih umjetnosti, Omladinski centar, Sportska dvorana KSC, kulturni školski centar „Europa“, kuglana, Ski centar Ponijeri. Dom kulture je nakon renoviranja u dobrom stanju, sa adekvatnim ozvučenjem i pozornicom koja zadovoljava standarde pozorišnih potreba. Postojeća ponuda kulturnih sadržaja relativno budi zanimanje kod građana, te je posjećenost na zadovoljavajućem nivou.

Sva dešavanja u Kaknju medijski pokrivaju JU KSC Kakanj, Općina Kakanj, Radio Kakanj, Nezavisna televizija IC, Kakanjske novine i svi lokalni internet portali.

JU KSC Kakanj konstatno radi na promociji u oblasti kulture kako bi se lokalna zajednica upoznala sa kulturnim bogatstvima i arheološkim lokalitetima. Možemo spomenuti: Muzej Kaknja, nekropole stećaka, Zgoščanski stećak, Samostan Kraljeva Sutjeska, iskopine Obre itd. Kao problem može se istaći nedovoljna spoznaja ljudi o važnosti kulture, o njenom prihvatanju i očuvanju. Potrebno je probuditi svijest ljudi o važnosti kulture kroz razne vidove edukacije i učiniti sve kako bi se sačuvalo ovo bogatstvo od propadanja.

Pošto je Kakanj rudarski grad, potrebno je očuvati i stare rudarske jame i alate stare preko sto godina. U Kaknju se nalazi Muzej Kaknja koji je otvoren 2015. godine i od velike je važnosti za grad.

Od kulturnih dešavanja koja su postala tradicija u ovom gradu navest ćemo neke: Kulturno-sportska manifestacija „Kakanjski dani“, Udahni Ponijere, Tri školska časa u JU (relativno nov projekat ali je cilj održavati isti svake godine), Međunarodni Viva film festival, Dani kraljice Katarine..

Nadati se da će u budućnosti biti više sredstava za ovakve manifestacije. Tradiciju treba očuvati, kako se ne bi izgubila.

Kakanjci nemaju mogućnost odlaska u bioskop/kino u našem gradu te su primorani odlaziti u druge gradove što predstavlja veliki problem za naš grad.

Bitno je spomenuti smanjen broj polaznika iz godine u godinu u Muzičkom centru, Škole glume, KUD-u „Dikan“.

2.11. Socijalna zaštita

Kakanj je jedna od rijetkih općina u BiH koja ima razrađenu strategiju razvoja socijalne zaštite, a čiju izradu je podržala Evropska unija. Strategija obuhvata sva ključna pitanja funkcioniranja i restrukturiranja sistema socijalne zaštite na općini Kakanj. Izrađena je zahvaljujući stručnom kadru Centra za socijalni rad (CSR) Kakanj, što je posebno značajno za implementaciju novog, savremenog programa socijalne politike.

Identificirani problem:

Teška socio-ekonomska situacija u općini Kakanj, veliki broj lica potražuje razne vidove socijalne pomoći od Centra za socijalni rad, a Centar nema mogućnosti da udovolji svim tim zahtjevima, zatim nedostatak stručnog kadra kao i nedovoljna finansijska sredstva.

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
Postojeće stručno osoblje i organiziran CSR za profesionalnu, odnosno savjetodavnu i materijalnu pomoć CSR je razvio jake upravne sisteme na općini Kakanj Lokalni NVO , Crveni Križ, MDD Merhamet te udruženja građana koja pružaju zaštitu i pomoć penzionerima i osobama sa posebnim potrebama Osnovno školovanje djece sa posebnim potrebama , inkluzija Pojedine mjesne zajednice koje organizirano djeluju u cilju rješavanja problematike socijalne pomoći	Ograničene mogućnosti pružanja usluga socijalne pomoći Nedovoljna koordinacija između CSR-a, NVO-a i MZ-a sa aspekta socijalne zaštite Nedostatak makropodataka za provođenje politike socijalne zaštite Nerazvijeni sistemi praćenja potrebe klijenata i mjerenja kvalitete usluga socijalne zaštite Posljedice rata koje su se odrazile na broj raseljenih, nezaposlenih i siromašnih lica, niske penzije, porast PTSP-a i, prostitucije, prosjačenja, narkomanije i sl. Naslijeđeni nefleksibilni propisi socijalne zaštite u usporedbi sa modernim pristupom socijalnoj problematici Nedostatak stručnog kadra koji može odgovoriti zadacima Ograničen broj kreatora politike za preustroj sistema socijalne zaštite na lokalnom i višim nivoima

O – MOGUĆNOSTI	T – PRIJETNJE
□ Organizirati sve MZ na području općine Kakanj da pripremaju informacije o potrebama socijalno ugroženog stanovništva u područnim okvirima svog djelovanja Reformiranje sistema i □ strukture socijalne politike, posebno sistema finansijske pomoći Povezati i usmjeriti rad □ CSR-a, NVO-a i MZ-a ka zajedničkim prioritetima socijalne zaštite, tj. stvoriti partnerske odnose navedenih organizacionih jedinica Podizati svijest javnosti i □ informirati građane o ciljevima socijalne zaštite, Pružati informacije □ potencijalnim i postojećim štićenicima i klijentima CSR-a o njihovim pravima i o načinu ostvarivanja tih prava preko posebno ustrojenog sistema koji će podržavati interese svih klijenata Obezbijediti trend □ minimalnog rasta finansiranja socijalne zaštite iz općinskog budžeta od 1-3 % Preorijentirati □ institucionalni pristup socijalne pomoći ka pristupu zasnovanom na pojedinačnom tretmanu klijenta Definirati indikatore uspješnosti i razviti metode mjerenja socijalnih potreba svih postojećih i potencijalnih štićenika CSR-a	□ Odlaganje restrukturiranja krutog i socijalistički organiziranog sistema socijalne zaštite Smanjenje općinskog □ proračuna , odnosno dijela koji se odnosi na CSR Daljnji porast siromaštva i □ nezaposlenosti Nedovoljna i neadekvatna □ informiranost potencijalnih štićenika CSR-a o pravima koja im pripadaju Nedovoljna angažiranost □ vladinih organa koji kreiraju socijalnu politiku zaštite na svim nivoima vlasti

Centar za socijalni rad (u daljem tekstu CSR) Kakanj razvio je jake upravne sisteme u općini i funkcionira u okvirima svojih materijalno-finansijskih mogućnosti, uz pomoć lokalnih NVO-a, Crvenog križa , MDD Merhameta i drugih udruženja građana koja u svom radu poklanjaju pažnju kategoriji socijalno ugroženog stanovništva.

Značajnu ulogu u obavljanju djelatnosti socijalne zaštite pored mjesnih zajednica imaju humanitarne organizacije , udruženja , vjerske zajednice i organizacije koje one osnivaju , građanin pojedinac i strana fizička ili pravna lica.

Na polju jačanja socijalne politike na području lokalne zajednice potrebno je aktivnije i organizovanije učestće mjesnih zajednica u stvaranju partnerstva i koordinacije u radu sa drugim institucijama i organizacijama . Partnerstvo između CSR-a i MZ-a, ali i lokalnih NVO-a će sigurno polučiti rezultate i podići na viši nivo pružanja usluga građanima dok bi koordiniran rad navedenih organizacijskih jedinica bio podređen zajedničkoj svrsi, odnosno zajedničkim prioritetima socijalne zaštite.

Posebno treba nastojati podići svijest javnosti o ciljevima CSR-a i redovito informirati građane o kvalitativnoj i kvantitativnoj prirodi usluga socijalne zaštite na općini Kakanj. Pored toga, postojeći i potencijalni štićenici CSR-a moraju biti informirani o njihovim pravima i načinu ostvarivanja tih prava. U skladu s tim potrebno je razviti specifične pravne sisteme koji će braniti interese socijalno ugroženog stanovništva svih kategorija i koji će u svakom trenutku biti u mogućnosti podržati njihove zahtjeve.

Da bi se prevazišli problemi nefleksibilnog pristupa klijentima CSR-a, potrebno je razviti nove sisteme mjerenja socijalnih potreba i definirati indikatore uspješnosti, odnosno adekvatnosti socijalne pomoći. Pri tom bi institucionalni model socijalne zaštite bio zamijenjen modelom pojedinačnog tretmana klijenata CSR-a.

Racionalnom raspodjelom općinskog proračuna moguće je obezbijediti minimalni trend rasta finansiranja sistema socijalne zaštite od 1-3 % na godišnjem nivou, koji je dovoljan da bi se realizirali prioritetni ciljevi CSR-a. Jedan od njih je i već navedeno reformiranje socijalne politike i modela finansijske pomoći, pri čemu bi se u skladu sa potrebama kategorije šticećenika obezbijedila, jednokratna ili privremena novčana pomoć kao i pomoć intervenirajućeg karaktera.

S druge strane, vidna je činjenica ograničenih mogućnosti pružanja usluga od strane CSR-a, kako sa finansijskog aspekta, tako i sa aspekta stručnog kadra. Naime, ustanovljeno je da Centru nedostaje najmanje 5-6 radnika sa posebnim naglaskom na neophodne stručne profile, zbog čega ustanova ni zakonski, a ni praktično ne može funkcionirati. Nedostatak finansijskih sredstava za pokriće troškova rada zaposlenih u CSR-u kao i nedostatak troškova primarne pomoći šticećenicima CSR-a moguće je prevazići jedino efikasnim dugoročnim planom finansiranja aktivnosti Centra.

Nužno je naći rješenje za bolje školske uvjete i efikasniji tretman učenika sa posebnim potrebama kao i učenika koji su šticećenici CSR-a.

Poseban problem sa kojim se suočava BiH su posljedice ratnih zbivanja. Poslijeratno stanje na općini Kakanj se očituje velikim brojem raseljenih lica i invalida rata, kako civilnih, tako i vojnih, te veliki broj nezaposlenih i siromašnih, niske penzije, porast PTSP-a, pojava narkomanije, alkoholizma, prostitucije, prosjačenja itd. Ove socijalno ugrožene kategorije stanovništva su obuhvaćene sistemom socijalne politike koju sprovodi CSR, ali samo mali broj njih dobiva redovnu materijalnu pomoć ili savjete. Osnovne prepreke implementaciji restrukturiranja socijalne politike predstavlja nedostatak makropodataka kao što su:

- nedefinirana granica siromaštva,
- nepoznat broj ljudi pod pritiskom siromaštva, tj. nepostojanje baze podataka,
- nedefiniranost profila stanovništva koji su ispod pretpostavljene granice siromaštva.

Iz toga proizilazi da je teško definirati i planirati cjelokupne doprinose općinskog finansiranja, iako se zna da su socijalne usluge koje pruža Općina relativno ograničene. Veća angažiranost lokalne vlasti i zakonodavstva može se pobrinuti o gore navedenoj problematici. Također, CSR nije u mogućnosti da se fokusira na pojedinačne socijalne slučajeve zbog nefleksibilnog birokratskog sistema socijalne zaštite i krute rutinske prakse tj. zbog preslikanog prijeratnog sistema. To ukazuje na potrebu primjene savremenih metoda, što ponovo zavisi od finansijske mogućnosti CSR-a.

Poseban problem sa kojim se suočava BiH su posljedice ratnih zbivanja. Poslijeratno stanje na općini Kakanj se očituje velikim brojem raseljenih lica i invalida rata, kako civilnih, tako i vojnih, te veliki broj nezaposlenih i siromašnih, niske penzije, porast PTSP-a, pojava narkomanije, alkoholizma, prostitucije, prosjačenja itd. Ove socijalno ugrožene kategorije stanovništva su obuhvaćene sistemom socijalne politike koju sprovodi CSR, ali samo mali broj njih dobiva redovnu materijalnu pomoć ili savjete. Osnovne prepreke implementaciji restrukturiranja socijalne politike predstavlja nedostatak makropodataka kao što su: -

nedefinirana granica siromaštva, - nepoznat broj ljudi pod pritiskom siromaštva, tj. nepostojanje baze podataka, - nedefiniranost profila stanovništva koji su ispod pretpostavljene granice siromaštva. Iz toga proizilazi da je teško definirati i planirati cjelokupne doprinose općinskog finansiranja, iako se zna da su socijalne usluge koje pruža Općina relativno ograničene. Veća angažiranost lokalne vlasti i zakonodavstva može se pobrinuti o gore navedenoj problematici. Također, CSR nije u mogućnosti da se fokusira na pojedinačne socijalne slučajeve zbog nefleksibilnog birokratskog sistema socijalne zaštite i krute rutinske prakse tj. zbog preslikanog prijeratnog sistema. To ukazuje na potrebu primjene savremenih metoda, što ponovo zavisi od finansijske mogućnosti CSR-a.

2.12. Zdravstvena zaštita

Zdravstvena zaštita, u smislu zakonske definicije, obuhvata sistem društvenih, grupnih i individualnih mjera, usluga i aktivnosti za očuvanje i unapređenje zdravlja, sprečavanje bolesti, rano otkrivanje bolesti, blagovremeno liječenje, te zdravstvenu njegu i rehabilitaciju, kao i primjenu zdravstvenih tehnologija.

Javna ustanova „Dom zdravlja“ Kakanj je jedina javnozdravstvena ustanova na području općine Kakanj koja organizuje i sprovodi primarnu zdravstvenu zaštitu, te određene vidove specijalističko-konsultativne zdravstvene zaštite za cjelokupno stanovništvo koje je nastanjeno na području općine Kakanj.

2.12.1. Problemi s kojima se susreće zdravstvo na području općine Kakanj

Zdravstvena zaštita je po mnogo čemu specifična djelatnost, a prije svega po tome jer se tu radi o ljudskom zdravlju i ljudskim životima. Postoje mnogi problemi koji su inhibirajući faktor za razvoj zdravstvene djelatnosti na području općine Kakanj. Među vodećim problemima koji su izraženi u zdravstvu je nedostatak finansijskih sredstava, potom nedostatak stručnog kadra (prije svega ljekara), zastarjelost medicinske opreme i teškoće pri nabavci nove usljed nedostatka sredstava za finansiranje, te neusklađivanje standrada i normativa sa realnim potrebama i stanjem na terenu i evropskim parametrima.

Jedan od niza problema koji su izraženi u zdravstvu je nedostatak finansijskih sredstava. Zbog nedostatka finansijskih sredstava nabavka novih i popravka postojećih medicinskih aparata i ostale opreme skoro je nemoguća što potvrđuje procenat otpisanosti opreme (od 80 do 90%). Potrebno je u što skorije vrijeme pronaći sredstva za nabavku neophodne opreme kako bi se poboljšao kvalitet usluge i spriječio problem odlaska stanovnika na liječenje u druge gradove. U rješavanju ovog problema, sinergijski trebaju uzeti učešće sljedeći akteri: relevantna ministarstva zdravstva (Federalno i Kantonalno), Zavod zdravstvenog osiguranja Ze-do kantona, Osnivač, potencijalni donatori (privredni subjekti, NVO, strane ambasade i sl) i sama JU „Dom zdravlja“ Kakanj.

Zaposleni u zdravstvu nisu na socijalno-ekonomskom nivou zemalja iz okruženja, što može ujecati na kvalitet usluga i nezadovoljstvo korisnika. Potrebno je što prije pronaći dodatna sredstva kojim će se finansirati zdravstvo. Time će se spriječiti štrajkovi, nedostatak i nekvalitet usluga i dobiti pravovremene dijagnoze.

Pristup zdravstvenoj zaštiti je otežan za mnoge populacione grupe (nezaposleni, penzioneri, socijalni slučajevi i sl), jer vrlo često pojedinci moraju kupovati pojedine lijekove kojih nema na Esencijalnoj listi Ze-do kantona.

Esencijalna lista lijekova je raznovrsna, ali Zavod zdravstvenog osiguranja Ze-do kantona ne osigurava dovoljno sredstava za lijekove po domu zdravlja, odnosno neophodno je povećanje 10-15% sredstava za pokrivanje troškova sa Esencijalne liste lijekova. Zavod zdravstvenog osiguranja bi trebao osigurati sredstva za lijekove i liječenje za lica koja su socijalno ugrožena i ne mogu priuštiti nastavak liječenja sebi ili članovima svoje porodice. Na ovaj način će se spriječiti broj oboljelih usljed nedostatka pravovremene dijagnoze i nepravilnog liječenja.

JU „Dom zdravlja“ i ambulate porodične medicine oskudijevaju sa medicinskom opremom, dok je organizovanje kućnih posjeta neadekvatno, usljed nedovoljnog broja sanitetskih vozila, a što se direktno reflektuje i na transport bolesnika u druge zdravstvene ustanove.

Kadrovski kapaciteti nisu na zadovoljavajućem nivou. Najveći deficit je nedostatak ljekarskog kadra. Također, nedostaje visokostručni ljekarski kadar-specijalisti iz različitih grana medicine (porodične medicine, otorinolaringologije, pedijatrije, dijagnostičke radiologije itd). Broj usluga po jednom timu u praksi je veći od određenog u standardima i normativima. Potrebna je edukacija i usavršavanje kadrova.

Potrebno je uložiti značajniji napor u podizanju svijesti građana o bitnosti i potrebi preventivnih zdravstvenih pregleda. Neophodno je kroz multidisciplinarni pristup (angažman više sudionika: zdravstveni sektor, mediji, općinska administracija i sl) informisati stanovništvo, upotrebom dostupnih komunikacijskih kanala (radio, TV, web portali i sl), o pravima i obavezama iz oblasti zdravstvene zaštite, te o važnosti preventivnog djelovanja.

Veliki broj građana nije zdravstveno osiguran što predstavlja veliki problem, jer uvođenjem e-recepta takvi pacijenti ne mogu ostvariti svoje pravo na zdravstvenu zaštitu. Što se tiče neosiguranih lica i lica sa neriješenim statusom, to su uglavnom radnici iz nekoliko kakanjskih firmi koje su u stečajnom postupku, samohrane majke i druge ugrožene kategorije. Lica koja gube pravo na zdravstvenu zaštitu su lica koja se nisu prijavila na Biro u roku 30 dana nakon što su ostala bez posla, radnici sa neriješenim radnim statusom, radnici kojima se ne uplaćuju doprinosi, demobilisani borci itd. Nužno je uspostaviti sistem za praćenje broja lica bez prava na zdravstvenu zaštitu na nivou općine i legislativne modele kojim će ta lica ponovo moći regulisati prava na zdravstvenu zaštitu. Odgovornost u većoj mjeri leži u zakonskim rješenjima donesenim na višim nivoima (nefunkcionalan sistem ubiranja zdravstveno - socijalnih doprinosa, strogi zakonski rokovi itd.)

Veliki problem je i zagađenost životne sredine. Potrebno je poduzeti hitne mjere na smanjivanju zagađenosti vode i vazduha u gradu, koja je alarmantna i odrediti adekvatne načine za praćenje, ocjenu i suzbijanje rizika koji ugrožavaju životnu sredinu. Sve nabrojano znatno utječe na zdravlja ljudi koji žive i rade na području općine Kakanj.

U nastavku kroz SWOT analizu mogu se vidjeti prednosti i nedostaci zdravstvenog sektora na području općine Kakanj, kao i prednosti i eventualne prijetnje koje mogu ugroziti ovaj sektor:

S-PREDNOSTI	W-SLABOSTI
- Kadrovski potencijal - Infrastrukturni potencijali - Razgranata mreža ambulanti porodične medicine - Organizacija zdravstvene djelatnosti u centralnom objektu JU „Dom zdravlja“ Kakanj kao i u još 12 ambulanti porodične medicine - Osavremenjivanje i proširivanje kvaliteta i kvantiteta zdravstvenih usluga - Pravovremena saradnja sa lokalnom zajednicom i privrednim subjektima	- Deficit ljekarskog kadra - Nemogućnost zadržavanja ljekarskog kadra dodatnim finansiranjem - Zastarjelost medicinske opreme - Nedostatak finansijskih sredstava za nabavku i zadržavanje medicinske opreme i sanitetskih vozila - Neusklađenost normativnih akata u odnosu na stvarno stanje, a kao najočitiji primjer je broj osiguranih lica na osnovu na području općine Kakanj kojih se finansira zdravstvena zaštita
O-MOGUĆNOSTI	T-PRIJETNJE
- Vlastitim kadrovima i u skladu sa svojim mogućnostima vršiti propagiranje i pritisak na izvore zagađivanja naše općine u smislu stvaranja i jačanja svijesti o ekologiji kod stanovništva i privrednih subjekata radi prevazilaženja tog problema - Premještanje Službe za fizikalnu rehabilitaciju na područje pored termalne vode u Tičićima i izgradnja objekta za rad Službe, te razvoj zdravstvenog turizma u Tičićima - Kvalitativno i kvantitativno proširivanje zdravstvenih usluga kroz praćenje savremenih trendova u medicini - Otvaranje palijativnog i gerijatrijskog odjela zbog sve većeg broja bolesnika po principu javno-privatnog partnerstva	- Elementarne nepogode (poplave, klizišta i sl) - Neadekvatan pristup problematici zdravstvene zaštite od strane relevantnih aktera od kojih ovisi organizacija zdravstvene djelatnosti - Kontinuitet u zagađivanju okoliša i daljnja emisija polutanata koja ugrožava zdravstveno stanje na općini Kakanj

2.13. Zaštita okoline

Zaštita okoline općine Kakanj jedno je od značajnih pitanja koje se samo od sebe nameće i koje je neophodno sistemski rješavati i djelovati dugoročno.

Identificirani problem:

Zagađenost sva tri ekosistema (zraka, tla i vode) pri čemu prednjači aerozagađenost u zimskim mjesecima, upravljanje zemljištom (kontaminacija, klizišta), kao i adekvatno upravljanje vodama (polpave, vododerine).

S – PREDNOSTI	W – SLABOSTI
• <u>Globalni aspekt</u> - Postojeći kontinuirani monitoring sistemi - Adekvatni i efikasni ljudski resursi koji mogu vršiti kontrolu zagađivanja i zagađenosti - Postojeća zakonska legislativa za zaštitu okoline i interni propisi privrednih subjekata - NVO i druge organizacije koje okolinu promoviraju kroz projekte i inicijative - Podrška javnosti • <u>Element okoline – voda</u> - Općina Kakanj je bogata rijekama i izvorima pitke vode - Izvorište termalnih voda u Tičićima može poslužiti kao alternativa za zagrijavanje, za poljoprivrednu proizvodnju i u cilju razvoja rehabilitacionog i rekreativnog turizma • <u>Element okoline – zrak</u> - Zamjenjena parna lokomotiva sa dizel lokomotivom za transport uglja, - Blizina i uređenost izletišta kao „pluća grada“ u periodima prekomjernog zagađenja, - Efikasne mjere poduzete za smanjenje polucije u zrak od strane velikih zagađivača Tvornice cementa (ISSO 14001), Termoelektrane Kakanj i RMU (efikasna postrojenja i projekti) • <u>Element okoline -zemljište</u> - Zakon o šumama na prvo mjesto stavlja ekološku funkciju šume, a tek onda ekonomsku - Kakanj ima prilično očuvanu šumu za razliku od drugih općina u Kantonu - Biodiverzitet je još uvijek očuvan na pojedinim područjima, - Donesena prostorno – planska dokumentacija - Doneseni programi i planovi koji regulišu zaštitu i spašavanje ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća	• <u>Globalni aspekt</u> - Neefikasnost metoda za sankcioniranje nepoštivanja zakona o zaštiti okoline, voda, šuma i zemljišta, - Slaba ekološka svijest - Izdavanje okolinskih dozvola za nove privredne subjekte bez adekvatne analize njihovog utjecaja na okolinu, • <u>Element okoline – voda</u> - Ugroženost korita i obalnih područja rijeka čvrstim otpadom-divljim deponijama - Neregulirani kanalizacioni sistemi – komunalne otpadne vode završavaju u rijekama - Nedovoljno regulirano ispuštanje otpadnih industrijskih i procjednih voda sa javnih površina - Nelegalno korištenje vodenih resursa na području općine Kakanj – vode se koriste u komercijalne svrhe bez regulirane koncesije • <u>Element okoline – zrak</u> - Nepostojanje sistema za praćenje emisije buke uz utvrđenu veliku komunalnu buku u užem gradskom području (kontrola mjerenjem neadekvatna a samim tim i sankcioniranje neefikasno) - Nedovoljna pokrivenost daljinskim grijanjem na općini Kakanj - Nepovoljan reljef kakanjske općine sa aspekta disperzije polutanata • <u>Element okoline - tlo</u> - Destrukcija i degradacija površinskim kopom, deponijama i odlagalištima industrijskog čvrstog otpada - Erodირana zemljišta sa nekontroliranom sječom šume - Novac iz fondova za sanaciju i rekultivaciju zemljišta koristi se neadekvatno - Nedovoljno angažovanje nadležne inspekcije na primjeni propisa iz građevinske i poljoprivredne oblasti kao i iz oblasti voda i

	šumarstva, - Nedovoljna i neadekvatna primjena programa razvoja zaštite i spašavanja ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća.
O – MOGUĆNOSTI	T - PRIJETNJE
<u>Globalni aspekt</u> - Efikasnije upravljanje fondovima za zaštitu okoline, - Izdvajanje dijela sredstava iz okolinskih, poljoprivrednih i infrastrukturnih fondova za sanaciju klizišta, - Ekološka edukacija i motiviranje mladih sa aspekta očuvanja okoline kroz brojne školske aktivnosti – takmičenja na temu ekologije, obilasku prirode, aktivnosti pošumljavanja itd. - ulagati u razvoj proizvodnih kapaciteta koji manje zagađuju okolinu - Poboljšanje općeg zdravstvenog stanja stanovnika na općini Kakanj izgradnjom rekreacionih centara izvan područja zagađenog zraka,	<u>Globalni aspekt</u> - Primarnost ekonomskih ciljeva nad okolinskim, - Razvoj epidemija bolesti, kancirogeno, teratogeno i mutageno dejstvo polutanata na žive organizme, - Daljnje ignoriranje okolinske problematike sa aspekta finansiranja, - Zbog neblagovremenog provođenja mjera iz planske dokumentacije iz oblasti zaštite i spašavanja mogu se pojaviti klizišta sa značajnim posljedicama (ljudske žrtve i veće materijalne štete) - Nepostojanje planske dokumentacije na saniranju degradiranih površina (ozelenjavanje, formiranje zaštitnih zelenih pojaseva uz industriju i industrijske deponije) ili gdje to postoji nepridržavanje dinamike realizacije plana. - Daljnja prekomjerna eksploatacija šuma na području općine Kakanj – smanjenje prinosa šumskih kultura zbog dugog perioda regeneracije šumskih površina

3. Zaključna razmatranja

Strategija razvoja općine Kakanj 2007. – 2020. godina je planski strateški dokument koji treba da inicira integrisani rast i razvoj općine Kakanj uzimajući u obzir društveni, ekonomski, socijalni, ekološki i prostorni aspekt. Ovaj dokument sadrži ideje i principe koji osiguravaju orijentaciju poslovnoj zajednici, potencijalnim investitorima, općinskoj administraciji i građanima, čime im pomaže u donošenju odluka za budućnost. Ova Strategija je sistemski instrument za proaktivno i odgovorno upravljanje lokalnim razvojem i predstavlja objedinjeni, finalni rezultat faze planiranja, s jedne strane, i glavno polazište za fazu implementacije, s druge strane. Najveći problem većine općina u Bosni i Hercegovini je stvaranje dobro uređenog, dugoročnog programa podsticaja građanskog poduzetništva. Razvojem poduzetništva i problem nezaposlenosti će biti riješen sam po sebi. Ako u općini postoje programi podsticaja, a samim tim i uvjeti za obavljanje privredne djelatnosti (sredina povoljna za poslovanje), šanse za dolazak investitora su velike. Općina Kakanj, kao jedinica lokalne samouprave, mora biti pokretač aktivnosti u stvaranju i poboljšanju ukupne ekonomske situacije, kroz podršku lokalnom ekonomskom razvoju, javno i transparentno izvršenje budžeta i stvaranje partnerstva između općine, privrednog i nevladinog sektora. Pokrenute su opsežne aktivnosti kako bi se u Kakanju osigurao povoljan poslovni ambijent. Desile su se brojne pozitivne promjene u odnosu Općine prema privredi i poduzetnicima, te stvaranju ambijenta pogodnog za investiranje. Ostaje nam obaveza da i dalje budemo na usluzi našim privrednim subjektima, gdje naši građani ostvaruju uslove za egzistenciju sebe, svojih porodica i općine u cjelini.

U budućem periodu nastavljamo intenzivno jačati poduzetništvo, jačati infrastrukturu, realizirati ekološke projekte poput uvođenja sistema integralnog prikupljanja i zbrinjavanja otpada, te širenja mreže daljinskog grijanja, realizirati projekat zamjene rasvjetnih tijela javne rasvjete LED tehnologijom, nastavljamo i pripremati nove poslovne zone, podsticati poljoprivredne proizvođače, razvijati pravilnu politiku upravljanja ljudskim resursima, unaprijediti poslovanje javnih ustanova, kao i njihovo mjesto i ulogu u razvoju lokalne zajednice, razvijati kapacitete javnih preduzeća kao značajan općinski potencijal i dr.. Usvajanje ovog dokumenta predstavlja obavezu permanentnog rada na Strategiji. Rad na Strategiji razvoja općine Kakanj ne prestaje njenim odobravanjem i publikovanjem. Njena implementacija treba biti kontrolirana i evaluirana. Također, potrebne su godišnje revizije napretka plana i njegove eventualne modifikacije i prilagođavanja novonastalim uslovima, jer svaki implementirani projekat i svako ekonomsko poboljšanje mijenja okolinu za dalje strateško planiranje. Izrada Strategije razvoja općine Kakanj pokazuje visok nivo javnog konsenzusa, uz poštivanje glavnih razvojnih prioriteta, kao i visok nivo političke kulture, poslovnosti i javnog djelovanja.

S jedne strane, Strategija je dinamičan dokument podložan promjenama, dok se s druge strane ona mora poštivati i implementirati. Iako Strategija razvoja općine Kakanj kao i planovi aktivnosti koje je neophodno uraditi na njenoj implementaciji ne predstavljaju normativne akte, oni ipak trebaju imati normativnu snagu.

Obaveza svih nas je da radimo u interesu naše lokalne zajednice i da razvojni trend nastavimo u budućnosti. Moramo istrajati u naporima da u budućnosti unaprijedimo uslove života svim građanima, bez obzira da li žive na selu ili u gradu. Učinimo te uslove kvalitetnijim kroz ostvarenje naše vizije o prostorno zaokruženoj, infrastrukturno povezanoj, ekološki čistoj, turistički privlačnoj i za život ugodnoj sredini. Ako se zajednički potrudimo uspjeh neće izostati, a perspektiva je zagarantovana.

Dodatak 2

1. Akcioni plan za 2018-2020. godinu

AKCIONI PLAN ZA 2018. – 2020. GODINU

Općinski načelnik u skladu sa Strategijom razvoja općine Kakanj priprema i predlaže Općinskom vijeću Akcioni plan realizacije Strategije razvoja općine Kakanj. Načelnik može predlagati Akcioni plan razvoja općine Kakanj za period od jedne godine, dvije ili tri, a može predlagati Akcioni plan i za vrijeme cijelog svog mandata od četiri godine.

Akcioni planovi trebaju biti u skladu sa strateškim razvojnim ciljevima postavljenim u ovoj Staregiji te u skladu sa Operativnim ciljevima i Razvojnim mjerama. Koji strateški ciljevi će biti više forsirani zavisi od plana programa i rada Općinskog načelnika i aktuelnih potreba i mogućnosti Općine Kakanj.

U narednim tabelama prikazan je Akcioni plan načelnika Općine Kakanj za 2018. godinu

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost (KM)	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioći aktivnosti
			Općina	Fondovi	Ostalo				
1.	Rekonstrukcija lokalne ceste Zgošća- Tršće	991.632,00	85	15	-	Vlada ZE-DO kantona	3 godine	2017. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
2.	Izgradnja saobraćajnice od ulice 7. muslimanske do benzinske pumpe „Hifa“	50.000,00	100	-	-	-	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
3.	Rekonstrukcija glavne gradske saobraćajnice u ul. Alije Izetbegovića	825.000,00	100	-	-	-	2 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
4.	Rekonstrukcija, sanacija i proširenje gradskih ulica, pristupnih saobraćajnica i trotoara	195.000,00	100	-	-	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
5.	Rekonstrukcija, sanacija i redovno održavanje postojećih lokalnih i nerazvrstanih cesta u svim mjesnim zajednicama	1.865.515,00	100	-	-	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
6.	Izgradnja dionice ceste D.Kakanj- Kondžilo (od raskrasnice za Mramor do r. Ribnice l=2,92 km)	425.000,00	100	-	-	Vlada ZE- DO kantona, privredni subjekti (RMU, TC, Trgošped)	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
7.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja vodovodnih sistema na području općine Kakanj	300.000,00	-	100	-	Vlada ZE-DO kantona	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
8.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja kanalizacionih sistema na području općine Kakanj	300.000,00	-	100	-	Vlada ZE-DO kantona	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
9.	Izgradnja uređaja za prečišćavanje otpadnih voda na području općine Kakanj	275.000,00	60	40	-	Fond za zaštitu okoliša FBIH	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
10.	Nastavak i izgradnja primarnog kanalizacionog kolektora u dužini od cca 2450 m cjevovoda	100.000,00	20	80	-	Agencija za VP Save i viši nivoi vlasti	3 godine	2017. godina	JP Vodokom d.o.o. Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
11.	Rekonstrukcija transportnog cjevovoda DN 400 sa vodozahvata Bukovica - P.S. Ilidža	100.000,00	20	80	-	Fond za zaštitu okoliša FBiH	3 godine	Rekonstrukcija vodovodnog sistema urađena 2005.godine nastavlja se 2018. godine	JP Vodokom d.o.o. Kakanj
12.	Izrada projektne dokumentacije glavnog vrelovoda od TE Kakanj do TP IX	100.000,00	100	-	-	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i JP Grijanje d.o.o. Kakanj
13.	Rekonstrukcija glavnog magistralnog cjevovoda (grijanje)	700.000,00	90	-	10	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i JP Grijanje d.o.o. Kakanj
14.	Modernizacija dijela postojećih toplotnih podstanica	70.000,00	-	-	100	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i JP Grijanje d.o.o. Kakanj
15.	Rekonstrukcija sekundarne mreže (grijanje)	100.000,00	-	-	100	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i JP Grijanje d.o.o. Kakanj
16.	Izgradnja, proširenje i sanacija javnih rasvjeta na području općine	135.000,00	100	-	-	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
17.	Izgradnja javne rasvjete Ponijeri	117.000,00	100	-	-	-	2 godine	2017.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
18.	Uređenje javnih površina	100.000,00	10	-	90	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
19.	Uređenje korita rijeke Bosne	400.000,00	-	100.000	-	Agencija za VP Save	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
20.	Uređenje korita rijeke Zgošće i Trstionice	180.000,00	70	30	-	Vlada ZE-DO kantona	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
21.	Izgradnja stambenih objekata u naselju Varda za Rome (2 zgrade sa ukupno 16 stanova)	1.000.000,00	40	20	40	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Caritas Švicarske	1 godina (2 stambene zgrade)	2018.godina	Općina Kakanj, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj Caritas Švicarske
22.	Izgradnja ambulanti porodične medicine sa društvenim prostorijama MZ-a	110.000,00	85	15	-	Ministarstvo za ljudska prava BiH, Fondovi	3 godine	2017. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
23.	Rekonstrukcija, adaptacija i dogradnja prostorne infrastrukture JU Dom zdravlja (HMP)	50.000,00	50	40	10	Općina Kakanj, Ministarstvo zdravstva ZE-DO kantona	2 godine	2017. godina	JU Dom zdravlja, Općina Kakanj
24.	Utoplјavanje javnih i privatnih objekata	10.000,00	10	90	-	Fond za zaštitu okoliša FBiH	2 godine	2018. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
25.	Izgradnja sportske dvorane u Kakanju, (proširenje kapaciteta dvorane)	650.000,00	30	-	70	Vlada ZE-DO kantona	3 godine	2017. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
26.	Sanacija i vanjsko uređenje dvorišta u sklopu objekta JU Mladost Kakanj	30.000,00	100	-	-	JU Mladost Kakanj	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj i JU Mladost Kakanj
27.	Rekonstrukcija zgrade JU Mladost Kakanj	60.458,75	-	-	100	JU Mladost Kakanj	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj i JU Mladost Kakanj
28.	Rekonstrukcija Male sale u savremenu multifunkcionalnu salu	20.000,00	50	-	50	JU Kulturno-sportski centar Kakanj	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj i JU KSC Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
			Općina	Fondovi	Ostalo				
29.	Nabavka opreme za kinoprojektovanje	200.000,00	-	50	50	Tika	1 godina	2018.godina	JU Kulturno-sportski centar Kakanj
30.	Izgradnja azila za pse	150.000,00	-	-	100	JP Vodokom d.o.o. Kakanj	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i JP Vodokom d.o.o. Kakanj
31.	Razvoj poljoprivrede (podsticaji)	500.000,00	100	-	-	Savez udruženja poljoprivrednika „KAP“ Kakanj	1 godina	2018.godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj i Savez „KAP“ Kakanj
32.	Razvoj poduzetništva i obrta (podsticaji)	460.000,00	100	-	-	Udruženje poslodavaca Općine Kakanj (UPOK)	1 godina	2018. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj i UPOK
33.	Podsticajne mjere za gradnju poslovnih objekata	100.000,00	100	-	-	-	1 godina	2018. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj
34.	Podška programima i projektima udruženja građana i sportskih klubova	970.000,00	100	-	-	-	1 godina	2018. godina	Služba za društvene djelatnosti, boračka pitanja, raseljena lica, izbjeglice i povratnike Općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
35.	Obilježavanje naseljenih mjesta, ulica i brojeva	105.000,00	100	-	-	-	2 godine	2018.godina	Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
36.	Organizovani odvoz komunalnog otpada na području općine Kakanj	50.000	100	-	-	-	1 godine	2018. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj i JP Vodokom d.o.o. Kakanj
36.	Eko park Tršće	14.000,00	100	-	-	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj, Služba za privredu, urbanizam i zaštitu okoline i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
37.	Izrada Elaborata o zonama sanitarne zaštite i zaštitnim mjerama za vodozahvat Bukovica Kakanj za javno vodosnadbjevanje vodom stanovništva.	30.000,00	100	-	-	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj (Služba za privredu, urbanizam i zaštitu okoline) i JP Vodokom d.o.o Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
38.	Saniranje klizišta na području općine Kakanj	500.000,00	50	50	-	-	1 godina	2018.godina	Općina Kakanj i Služba Civilne zaštite Kakanj
39.	Okolišni projekti JP Elektroprivreda BiH Sarajevo	3.400.000,00	-	-	100	-	5 godina	2018. godina	TE Kakanj
40.	Izgradnja Regionalne ceste kroz Kakanj	300.000,00	-	-	100	Kantonalna Direkcija za ceste	1 godine	2018. godina	Kantonalna Direkcija za ceste i Općina Kakanj

AKCIONI PLAN ZA 2018. – 2020. GODINU

Općinski načelnik u skladu sa Strategijom razvoja općine Kakanj priprema i predlaže Općinskom vijeću Akcioni plan realizacije Strategije razvoja općine Kakanj. Načelnik može predlagati Akcioni plan razvoja općine Kakanj za period od jedne godine, dvije ili tri, a može predlagati Akcioni plan i za vrijeme cijelog svog mandata od četiri godine.

Akcioni planovi trebaju biti u skladu sa strateškim razvojnim ciljevima postavljenim u ovoj Staregiji te u skladu sa Operativnim ciljevima i Razvojnim mjerama. Koji strateški ciljevi će biti više forsirani zavisi od plana programa i rada Općinskog načelnika i aktuelnih potreba i mogućnosti Općine Kakanj.

U narednim tabelama prikazan je Akcioni plan načelnika Općine Kakanj za 2019. Godinu

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
1.	Rekonstrukcija lokalne ceste Zgošća- Tršće	600.000,00	70	30	-	Vlada FBiH, Vlada ZE-DO Kantona	3 godina	2017.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
2.	Izgradnja saobraćajnice od ulice 7. muslimanske do benzinske pumpe „Hifa“	700.000,00	100	-	-	-	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
3.	Rekonstrukcija glavne gradske saobraćajnice u ul. Alije Izetbegovića	1.000.000,00	100	-	-	-	2 godine	2018. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
4.	Rekonstrukcija, sanacija i redovno održavanje postojećih lokalnih i nerazvrstanih cesta u svim mjesnim zajednicama	1.500.000,00	100	-	-	-	1 godina	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
5.	Rekonstrukcije, sanacije i proširenja manjih gradskih ulica, pristupnih saobraćajnica i trotoara	150.000,00	100	-	-	-	1 godina	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
6.	Izgradnja dionice ceste D.Kakanj- Kondžilo (od raskrasnice za Mramor do r. Ribnice l=2,92 km)	1.000.000,00	40	30	30	Vlada ZE-DO Kantona Privredni subjekti (RMU Kakanj, TC Kakanj, Trgošped)	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
7.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja vodovodnih sistema na području općine Kakanj	300.000,00	-	100	-	Vlada Ze-do kantona	1 godina	2019.godina	Služba za privredu, urbanizam i zaštitu okoline i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
8.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja kanalizacionih sistema na području općine Kakanj	300.000,00	-	100	-	Vlada ZE-DO kantona	1 godina	2019.godina	Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
9.	Nastavak i izgradnja primarnog kanalizacionog kolektora u dužini od cca 2450m cjevovoda	760.000,00	20	80	-	Agencija za VP Save	3 godine	2017. godina	JP Vodokom d.o.o. Kakanj
10.	Rekonstrukcija transportnog cjevovoda DN 400 sa vodozahvata Bukovica - P.S. Ilidža	500.000,00	20	80	-	Fond za zaštitu okoliša FBIH	3 godine	2018.godina	JP Vodokom d.o.o. Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioći aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
11.	Rekonstrukcija glavnog magistralnog cjevovoda (grijanje)	700.000,00	90	-	10	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2018.god	Općina Kakanj i JP Grijanje d.o.o. Kakanj
12.	Modernizacija dijela postojećih toplinskih podstanica	70.000,00	-	-	100	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2018.god.	Općina Kakanj, JP Grijanje d.o.o. Kakanj
13.	Rekonstrukcija sekundarne mreže (grijanje)	100.000,00	-	-	100	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2018.god.	Općina Kakanj i JP Grijanje d.o.o. Kakanj
14.	Izgradnja, proširenje i sanacija javnih rasvjeta na području općine	100.000,00	100	-	-	-	1 godina	2019.god	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
15.	Uređenje javnih površina	100.000,00	10	90	-	-	1 godina	2019.god.	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
16.	Uređenje korita rijeke Bosne	1.000.000,00	-	40	60	Agencija za VP Save i UNDP-i	3 godine	2018.god.	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
17.	Uređenje korita rijeke Zgošće i Trstionice	150.000,00	30	70	-	Vlada ZE-DO kantona	3 godina	2018.god.	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
18.	Razvoj poljoprivrede (podsticaji)	600.000,00	100	-	-	Savez udruženja poljoprivrednika KAP Kakanj	1 godina	2019.god.	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj
19.	Razvoj poduzetništva i obrta (podsticaji)	500.000,00	100	-	-	Udruženje poslodavaca općine Kakanj (UPOK)	1 godina	2019. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj
20.	Podsticajne mjere za gradnju poslovnih objekata	100.000,00	100	-	-	-	1 godina	2019. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj
21.	Podrška programima i projektima udruženja građana i sportskih klubova	800.000,00	100	-	-	-	1 godina	2019. godina	Služba za društvene djelatnosti, boračka pitanja, raseljena lica, izbjeglice i povratnike Općine Kakanj
22.	Izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih sportskih poligona u MZ-a	120.000,00	100	-	-	MZ-e	2 godine	2019. godina	Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
23.	Izrada socijalne karte općine Kakanj	20.000,00	100	-	-	-	1 godina	2019. godina	JU Centar za socijalni rad Kakanj
24.	Izgradnja ambulanti porodične medicine sa društvenim prostorijama MZ-a	100.000,00	50	-	50	Ministarstvo za ljudska prava BiH	3 godine	2017. god.	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
25.	Rekonstrukcija, adaptacija i dogradnja prostorne infrastrukture JU Dom zdravlja (HMP)	100.000,00	50	40	10	Općina Kakanj, Ministarstvo zdravstva ZE-DO kantona	2 godine	2017. godina	Općina Kakanj i JU Dom zdravlja Kakanj
26.	Utopljanje javnih i privatnih objekata	9.200.000,00	10	80	10	Vlasnici objekata i Fondovi	2 godine	2018. god.	Vlasnici objekata, Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
27.	Izgradnja stambenih jedinica za romsku populaciju	500.000,00	40	-	60	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice	1 godina (1 stambena zgrada)	2019. godina	Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
28.	Organizovani odvoz komunalnog otpada na području Općine Kakanj	50.000	100	-	-	-	1 godine	2019. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj i JP Vodokom d.o.o. Kakanj
29.	Obilježavanje naseljenih mjesta, ulica i brojeva	60.000,00	100	-	-	-	2 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
30.	Podrška razvoju energetskog sektora koji za resurs koristi obnovljive izvore energije	630.000,00	10	20	70	Vlasnici objekata	2 godine	2019.godina	Vlasnici objekata i Općina Kakanj (Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj)
31.	Zatvaranje i rekultivisanje deponije „Bare“	3.300.000,00	10	10	80	Fondovi (okoliša i IPA II) -	2 godine	2019.godina	JP Vodokom d.o.o. Kakanj i Općina Kakanj (Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj)
32.	Izgradnja zaobilaznice Hifa-Zgošća	800.000,00	90	10	-	-	3 godine	2019. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
33.	Asfaltiranje saobraćajnice na Ponijerima	100.000,00	90	10	-	Direkcija za ceste ZE-DO kantona -	1 godina	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
34.	Izgradnja mosta u Kondžilu	120.000,00	90	10	-	-	1 godina	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
35.	Izgradnja biciklističke staze i šetnice obalom r. Bosne od mosta Mladih do stadiona Mladost	500.000,00	70	30	-	Fond za zaštitu okoliša FBiH	2 godine	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
36.	Saniranje klizišta na području općine Kakanj	500.000,00	50	50	-	-	1 godina	2019.godina	Općina Kakanj i Služba Civilne zaštite Kakanj
37.	Okolišni projekti JP Elektroprivreda BiH Sarajevo - TE Kakanj	21.475.000,00	-	-	100	-	5 godina	2018.godina	TE Kakanj
38.	Izgradnja dodatnog radnog prostorai multifunkcionalne sale za JU „ Gradska biblioteka“ Kakanj	200.000,00	50	-	50	JU „Gradska biblioteka“ Kakanj	2 godine	2019.godina	Općina Kakanj, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj, JU „ Gradska biblioteka“ Kakanj
39.	Nabavka referentne bibliotečke građe – stručna knjiga	20.000,00	50	25	25	JU „Gradska biblioteka“ Kakanj	2 godine	2019.godina	Općina Kakanj, JU „ Gradska biblioteka“
40.	Izgradnja centra za zdravo starenje					H.O. Hilfswerk Austria International	1 godina	2019.godina	Općina Kakanj, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj i H.O. Hilfswerk Austria International

AKCIONI PLAN ZA 2018. – 2020. GODINU

Općinski načelnik u skladu sa Strategijom razvoja općine Kakanj priprema i predlaže Općinskom vijeću Akcioni plan realizacije Strategije razvoja općine Kakanj. Načelnik može predlagati Akcioni plan razvoja općine Kakanj za period od jedne godine, dvije ili tri, a može predlagati Akcioni plan i za vrijeme cijelog svog mandata od četiri godine.

Akcioni planovi trebaju biti u skladu sa strateškim razvojnim ciljevima postavljenim u ovoj Staregiji te u skladu sa Operativnim ciljevima i Razvojnim mjerama. Koji strateški ciljevi će biti više forsirani zavisi od plana programa i rada Općinskog načelnika i aktuelnih potreba i mogućnosti Općine Kakanj.

U narednim tabelama prikazan je Akcioni plan načelnika Općine Kakanj za 2020. godinu

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioći aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
1.	Izgradnja dionice ceste D.Kakanj- Kondžilo od raskrasnice za Mramor do r. Ribnice	1.000.000,00	20	-	80	Vlada ZE-DO kantona Privredni subjekti (RMU Kakanj, TC Kakanj, Trgošped)	3 god.	2017. god. urađena pr.dokumentacija.	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
2.	Izgradnja biciklističke staze i šetnice obalom r. Bosne od mosta Mladih do stadiona Mladost	500.000,00	70	30	-	Fond za zaštitu okoliša FBiH	2 god.	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
3.	Izgradnja saobraćajnice od ulice 7. muslimanske do benzinske pumpe „Hifa“	400.000,00	100	-	-	-	3 godina	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
4.	Rekonstrukcija, sanacija i redovno održavanje postojećih lokalnih i nerazvrstanih cesta u svim mjesnim zajednicama	1.500.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioći aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
5.	Izgradnja saobraćajnice od ulice Omera Maslića – Brus-Bare	110.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
6.	Izgradnja ceste prema park-šumi Bare	60.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
7.	Izgradnja Regionalne ceste kroz Kakanj	1.000.000,00	-	-	100	Kantonalna Direkcija za ceste	2 godine	2020. godina	Kantonalna Direkcija za ceste i Općina Kakanj
8.	Izgradnja mosta na rijecu Zgošći (kod bivše Pilane)	280.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
9.	Rekonstrukcije, sanacije i proširenja manjih gradskih ulica, pristupnih saobraćajnica i trotoara	150.000,00	100	-	-	-	1 god.	2020.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
10.	Rekonstrukcija, sanacija i redovno održavanje postojećih lokalnih i nerazvrstanih cesta u svim mjesnim zajednicama	1.500.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioći aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
11.	Rekonstrukcija saobraćajnica na Ponijerima	100.000,00	60	-	40	Vlada ZE-DO kantona	2 godine	2019. godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
12.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja vodovodnih sistema na području općine Kakanj	300.000,00	-	100	-	Vlada ZE-DO kantona	1 godina	2020.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
13.	Rekonstrukcija, sanacija i izgradnja kanalizacionih sistema na području općine Kakanj	300.000,00	-	100	-	Vlada ZE-DO kantona	1 godina	2020 godina	Općina Kakanj, Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj i JP Vodokom d.o.o. Kakanj
14.	Rekonstrukcija transportnog cjevovoda DN 400 sa vodozahvata Bukovica P.S. Ilidža	500.000,00	20	80		Fond za zaštitu okoliša FBiH i Vlada ZE-DO kantona	1 godina	Rekonstrukcija vodovodnog sistema urađena 2005.g., nastavlja se 2018.godina	JP Vodokom d.o.o. Kakanj
15.	Nastavak i izgradnja primarnog kanalizacionog kolektora u dužini od cca 2450m cjevovoda	760.000,00	20	80		Agencija za VP Save	3 godine	2017. godina	JP Vodokom d.o.o. Kakanj
16.	Rekonstrukcija glavnog magistralnog cjevovoda (grijanja)	5.600.000,00	-	-	100	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2020.godina	JP Grijanje d.o.o. Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
17.	Modernizacija dijela postojećih toplinskih podstanica	70.000,00	20	40	20	JP Grijanje d.o.o. Kakanj JP Elektroprivreda FBiH	3 godine	2020.godina	JP Grijanje d.o.o. Kakanj
18.	Rekonstrukcija sekundarne mreže (grijanje)	100.000,00	-	-	100	JP Grijanje d.o.o. Kakanj	3 godine	2020.godina	JP Grijanje d.o.o. Kakanj
19.	Izgradnja, proširenje i sanacija javnih rasvjeta na području općine	100.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
20.	Uređenje javnih površina	100.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
21.	Uređenje korita rijeke Bosne	1.000.000,00	-	100.000	-	Agencija za VP Save i UNDP-i	3 godine	2018.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
22.	Uređenje korita rijeke Zgošće i Trstionica	70.000,00	30	70		Vlada ZE-DO kantona	1 godina	2020.godina	Općina Kakanj i (Služba za privredu, urbanizam i zaštitu okoline) i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioći aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
23.	Izgradnja stambenih objekata u naselju Varda za Rome (1 zgrada)	500.000,00	40	-	60	Donator, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH	1 godina (1 stambena zgrada)	2020.godina	Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj i Caritas Švicarske
24.	Razvoj poljoprivrede (podsticaji)	700.000,00	100	-	-	Savez udruženja poljoprivrednika „KAP“ Kakanj	1 godina	2020.godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj i KAP Kakanj
25.	Razvoj poduzetništva i obrta (podsticaji)	550.000,00	100	-	-	Udruženje poslodavaca Općine Kakanj (UPOK)	1 godina	2020. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj i UPOK
26.	Podsticajne mjere za gradnju poslovnih objekata	100.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020. godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj
27.	Podrška programima i projektima udruženja građana i sportskih klubova	800.000,00	100	-	-	-	1 godina	2020. godina	Služba za društvene djelatnosti, boračka pitanja, raseljena lica, izbjeglice i povratnike Općine Kakanj
28.	Izgradnja novih i rekonstrukcija postojećih sportskih poligona po MZ-a	120.000,00	100	-	-	MZ-e	2 godine	2019. godina	Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj

Red. br.	Naziv projekta	Ukupna vrijednost	Izvor finansija %			Partneri	Trajanje projekta	Datum početka implementacije	Nosioци aktivnosti
		(KM)	Općina	Fondovi	Ostalo				
29.	Organizovani odvoz komunalnog otpada na području općine Kakanj	50.000	100	-	-	-	1 godine	2020.godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj JP Vodokom d.o.o. Kakanj
30.	Podrška razvoju energetskog sektora koji za resurs koristi obnovljive izvore energije	630.000,00	10	20	70	-	2 godine	2019.godina	Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj
31.	Zatvaranje i rekultivisanje deponije „Bare“	3.300.000,00	10	-	90	-	2 godine	2019.godina	JP Vodokom i Općina Kakanj (Služba za privredu urbanizam i zaštitu okoline Općine Kakanj)
32.	Izgradnja saobraćajnice Hifa-Zgošća	800.000,00	90	10	-	-	3 godine	2019.godina	Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
33.	Saniranje klizišta na području općine Kakanj	500.000,00	50	50	-	-	1 godina	2020.godina	Općina Kakanj, i Služba Civilne zaštite Kakanj
34.	Utopljanje javnih i privatnih objekata	9.200.000,00	10	80	10	Vlasnici objekata i Fondovi	2 godine	2018.godina	Vlasnici objekata, Općina Kakanj i Zavod za planiranje i izgradnju općine Kakanj
35.	Okolišni projekti JP Elektroprivreda BiH Sarajevo- TE Kakanj	42.828.000,00	-	-	100	-	5 godina	2018. godina	TE Kakanj